

VILNIAUS UNIVERSITETAS
KAUNO HUMANITARINIS FAKULTETAS

VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

Verslo administravimo studijų programa

Kodas 62103S101

VAIDOTAS VARANIUS

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ (TUI) APLINKA MARIJAMPOLĖS
APSKRITYJE**

Kaunas 2008

VILNIAUS UNIVERSITETAS
KAUNO HUMANITARINIS FAKULTETAS

VERSLO EKONOMIKOS IR VADYBOS KATEDRA

VAIDOTAS VARANIUS

MAGISTRO BAIGIAMASIS DARBAS

**TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ (TUI) APLINKA MARIJAMPOLĖS
APSKRITYJE**

Darbo vadovas _____
(parašas)

doc. Rimantas Pareigis
(darbo vadovo mokslo laipsnis,
Mokslo pedagoginis vardas,
vardas ir pavardė)

Magistrantas _____
(parašas)

Darbo įteikimo data _____

Registracijos Nr. _____

Kaunas 2008

TURINYS

LENTELIŲ SĄRAŠAS.....	6
1. TIESIOGINĖS UŽSIENIO INVESTICIJOS (TUI)	9
1.1 Investicijos, TUI, jų formos	9
1.2 Tiesioginių užsienio investicijų priežastys ir poveikis šalies ūkiui.....	15
1.3 Transnacionalinės korporacijos.....	20
1.4 Užsienio investicijų teorijos	23
1.5 Tiesioginių užsienio investicijų klasifikavimas	26
TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ (TUI) APLINKA LIETUVOJE	31
2.2 Investicinis klimatas	31
2.3 TUI apžvalga Lietuvoje.....	51
TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ (TUI) APLINKA MARIJAMPOLĖS APSKRITYJE	56
3.1 Tyrimo metodologija.....	56
3.2 Bendra informacija apie Marijampolės apskritį.....	57
3.2.1 Marijampolės apskrities verslo aplinka.....	61
3.2.2 Marijampolės pramoninė zona.....	68
3.3 Bendra informacija apie Alytaus apskritį.....	72
3.3.1 Verslą ir investicijas Alytuje skatina miesto savivaldybė.....	74
3.3.2 Pramonės zonos.....	78
3.4 Alytaus ir Marijampolės apskričių palyginimas.....	82
3.6 Pasiūlymai Marijampolės investicinės aplinkos gerinimui ir investavimo kryptims.....	98
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	101
1 PRIEDAS	115
2 PRIEDAS	119

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

TUI – tiesioginės užsienio investicijos.

FDI - tiesioginės užsienio investicijos (angl.).

VIRS - Valstybės ilgalaikės raidos strategija.

NTP – nacionalinė technologinė platforma.

NTPC – nacionalinių technologinių platformų centras.

IT – informacinės technologijos.

TNK – transnacionalinės korporacijos;

R&D – (angl. *research and development*), t. y. tyrimų ir plėtros žinios;

TŪB - tikroji ūkinė bendrija;

KŪB - komanditinė (pasitikėjimo) ūkinė bendrija;

UAB – uždaroji akcinė bendrovė;

AB - akcinė bendrovė;

VŠĮ - viešoji įstaiga;

KB - kooperatinė bendrovė;

ŽŪB - žemės ūkio bendrovė;

LEZ – laisvoji ekonominė zona;

LR – Lietuvos respublika;

VĮ – valstybės įmonė;

NATO – (angl. *North Atlantic Treaty Organisation*) – Šiaurės Atlanto sutarties organizacija;

ES – Europos sąjunga;

NVS – nepriklausomų valstybių sandrauga;

PHARE – (angl. *Poland and Hungary; aid for economic restructuring*) yra pagrindinis finansinio ir techninio Europos Sąjungos bendradarbiavimo su Vidurio ir Rytų Europos valstybėmis instrumentas (programa), skirtas remti šalių kandidačių pasirengimą tapti ES narėmis, atsižvelgiant į Kopenhagos kriterijus: demokratijos nuostatų stabilumą, žmogaus teisių gerbimą, mažumų apsaugą, konkurencingą ekonomiką ES rinkoje;

LEPA – Lietuvos ekonominės plėtros agentūra;

PVM – pridėtinės vertės mokestis;

BNS – (angl. *Baltic News Service*) – Baltijos naujienų tarnyba;

MS – Marijampolės savivaldybė;

SVV – smulkus ir vidutinis verslas;

PLIS - Planavimo ir investicijų skyrius;

INTERREG – (angl. *tarpreregioninio*) bendradarbiavimo programa. Europos Bendrijų iniciatyvos INTERREG tikslas yra remti pasienio, tarptautinį ir tarpreregioninį bendradarbiavimą, skatinant darnią, subalansuotą ir tvarią visos Europos Sąjungos teritorijos plėtrą;

JCI – (angl. *Junior Chamber International*) - tarptautinė, per 110 pasaulio šalių veikianti, vienijanti daugiau nei 200 000 aktyvių, dinamiškų, 18 – 40 m. amžiaus narių organizacija, siekianti ugdyti jaunus visuomenės bei verslo lyderius ir skatinti teigiamus pasaulio bendruomenės pokyčius;

LLŪR – Lenkijos – Lietuvos ūkio rūmai.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1. Lentelė Tiesioginių užsienio investicijų formų palyginimas	13
2. Lentelė Pagrindiniai ekonominės ir socialinės raidos rodikliai 1996–2007 m.	44
3. Lentelė TUI, mln. litų ir pagrindinės šalys investuotojos 2008 m. pradžioje	51
4. Lentelė Bendrų įmonių su užsienio šalių partneriais skaičius metų pradžioje.....	52
5. Lentelė Įmonių skaičius pagal ekonominės veiklos rūšis	53
6. Lentelė Tiesioginės užsienio investicijos pagal ekonominės veiklos rūšis, mln. litų	55
7. Lentelė Paramos dydis, Lt.	64
8. Lentelė Marijampolės pramoninės zonos suformuotų sklypų plotai	69
9. Lentelė Gyventojų skaičius Alytaus ir Marijampolės apskrityse metų pradžioje, žm.	82
10. Lentelė Darbingo amžiaus gyventojai, žm.	82
11. Lentelė Gyventojų skaičius metų pradžioje	83
12. Lentelė Tiesioginės užsienio investicijos Alytaus ir Marijampolės apskrityse pagal šalis investuotojas metų pradžioje, mln. litų	83
13. Lentelė Darbo jėga, užimtumas ir nedarbas	84
14. Lentelė Veikiančių ūkio subjektų skaičius metų pabaigoje	85

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Tiesioginių užsienio investicijų poveikis šalies ūkiui	19
2 pav. Pelno mokesčio dydis 2007 m., proc.....	33
3 pav. Darbo našumas vienam darbuotojui 2007 m., palyginus su ES vidurkiu (100 proc.), proc.....	43
4 pav. Darbo jėgos kainos indeksas 2007 m. 3 ketv.,%	44
5 pav. Didžiausios kliūtys verslui	50
6 pav. Marijampolės apskritis	57
7 pav. Marijampolės apskrities savivaldybės.....	58
8 pav. MS SVV rėmimo fondo lėšos 1998 – 2007 m.	62
9 pav. Marijampolės pramoninė zona	70
10 pav. Alytaus apskritis	72
11 pav. Marijampolės regiono investicinės aplinkos vertinimas	86
12 pav. Veiksniai, darantys teigiamą įtaką TUI.....	86
13 pav. Veiksniai, darantys neigiamą įtaką TUI.....	87
14 pav. Tobulintini veiksniai.....	88
15 pav. Investicinės aplinkos Alytaus apskrityje žinomumas.....	89
16 pav. Teigiami investicinės aplinkos veiksniai Alytuje.....	90
17 pav. Regiono, kuriame investuoti, pasirinkimas	91
18 pav. Investavimo Marijampolės apskrityje priežastys	92
19 pav. Vykdomų priemonių žinomumas	93
20 pav. Svarbiausias veiksnys, vertinant investicinę aplinką.....	94
21 pav. Įmonės steigimo sunkumai	95
22 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį.....	96
23 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių	96
24 pav. Įmonės forma.....	97
25 pav. Veiksniai, darantys teigiamą įtaką TUI.....	98

IVADAS

Pasaulyje vyksta atkakli kova dėl investicijų, nes būtent jos dažniausiai lemia šalies ekonominio vystymosi tempus. Lietuva pagal tiesioginių užsienio investicijų (TUI) apimtis gerokai atsilieka nuo kitų šalių. Vertinant visos Lietuvos mastu, galima išskirti nemažai veiksnių (tiek teigiamų, tiek neigiamų), darančių įtaką tiesioginių užsienio investicijų apimtims. Savo darbe nusprendžiau išsiaiškinti, kokia situacija yra konkrečioje Lietuvos (šiuo atveju, Marijampolės) apskrityje, įvertinti jos investicinę aplinką (teigiamus ir neigiamus veiksnius).

Mano tyrimo objektas – Marijampolės apskrities investicinė aplinka.

Tyrimo imtis – Marijampolės apskritis. Apskritis yra Lietuvos Respublikos teritorijos aukštesnysis administracinis vienetas, kurio valdymą per apskrities viršininką, ministerijas bei kitas Vyriausybės institucijas organizuoja Vyriausybė. Apskrities valdymas yra sudėtinė valstybės valdymo dalis. Apskrities ribas bei centrą nustato ir keičia, pavadinimą jam suteikia ir keičia Lietuvos Respublikos Seimas Vyriausybės teikimu (Lietuvos Respublikos Seimas, 1994, p. 1).

Darbo tikslas – tiesioginių užsienio investicijų aplinkos Marijampolės apskrityje įvertinimas (išsiaiškinti, kokie veiksniai lemia patrauklumą TUI, daro teigiamą įtaką, kurie veiksniai yra neigiami, ką šioje srityje dar reikėtų tobulinti, siekiant padidinti regiono patrauklumą TUI).

Darbo uždaviniai:

- ✓ atlikti informacijos šaltinių analizę;
- ✓ nustatyti/atrinkti veiksnius/rodiklius, darančius įtaką tiesioginių užsienio investicijų apimtims;
- ✓ nustatyti tų veiksnių/rodiklių reikšmes;
- ✓ atlikti TUI aplinkos palyginamąją analizę Marijampolės ir Alytaus apskrityse;
- ✓ pateikti gautus darbo rezultatus, išvadas ir pasiūlymus.
- ✓ Apklausti Marijampolės miesto/apskrities įmonių/organizacijų, savivaldybės tarnautojus, įmonių vadovus, išsiaiškinti, kas yra daroma, siekiant pritraukti TUI, išsiaiškinti įmonių vadovų TUI aplinkos esamos padėties vertinimą (anketinė apklausa);
- ✓ Išsiaiškinti, kokie veiksniai lemia/veikia TUI apimtį Marijampolės apskrityje;
- ✓ Apžvelgti, kokie projektai vykdomi Marijampolės apskrityje, pritraukiant TUI;
- ✓ Atlikti statistinių duomenų analizę (palyginti TUI, tenkančias vienam gyventojui Marijampolės apskrityje ir Lietuvos mastu ir pan.)

Darbo tikslams ir uždaviniams įgyvendinti naudojami šiuos tyrimo metodus: apklausa, statistinių duomenų analizė, metodinės literatūros apžvalga, interviu. Naudojami spausdintiniais ir internetiniais

literatūros šaltiniais, taip pat miestų įstaigose gauta informacija bei rašytine medžiaga. Taip pat šiame darbe panaudojau dalį savo bakalaurinio darbo medžiagos.

Manau, kad šis mano darbas padės detaliau atskleisti TUI apimtis įtakojančius veiksnius; mano nagrinėtų apskričių valdžios atstovams bus naudinga sužinoti, kokios priežastys trukdo didesniai TUI srautui jų (Marijampolės) apskrityje, kurie veiksniai yra teigiami, o kurioje srityje situaciją reikėtų gerinti.

Pagrindiniai darbo sunkumai, su kuriais planuoju susidurti – informacijos apie konkrečius man rūpimus klausimus atitinkamoje apskrityje trūkumas, arba jos gavimo sunkumai.

Mano darbą sudaro trys dalys: metodologinė/teorinė dalis, analitinė dalis ir rezultatų dalis. Teorinėje dalyje aprašoma TUI samprata, tiesioginių užsienio investicijų formos, jų reikšmė, TUI teorijos, TUI klasifikavimas, teigiami ir neigiami veiksniai, sąlygojantys tiesioginių užsienio investicijų apimtį Lietuvoje. Analitinėje dalyje detaliai aprašiau savo atliktą tyrimą. Rezultatų dalyje pateikiau tyrimo metu gautus rezultatus, pateikiau išvadas ir pasiūlymus. Darbą sudaro 123 puslapiai, 14 lentelių, 25 paveikslai bei du priedai.

1. TIESIOGINĖS UŽSIENIO INVESTICIJOS (TUI)

1.1 Investicijos, TUI, jų formos

Ilgalaikė ir efektyvi įmonių veikla priklauso nuo investicinio aktyvumo lygio ir investicinės veiklos apimčių. Atskirų ūkio subjektų ir šalių ekonominę veiklą charakterizuoja vykdomų investicijų apimtys ir formos.

Terminas *investicijos* kilęs iš lotyniško žodžio „*invest*“, reiškiančio „*įdėti*“. Investicija reiškia kapitalo įdėjimą siekiant jo padidėjimo. Kapitalo prieaugio turi pakakti tam, kad investuotojui būtų atlyginta už tam tikru periodu turimas, bet nenaudojamas lėšas, jis turi būti apdovanotas už riziką ir jam turi būti atlyginti būsimi infliacijos nuostoliai (Cibulskienė, Butkus, 2007, p. 12).

LR Investicijų įstatyme investicijos apibrėžiamos taip: *investicijos* – tai piniginės lėšos ir įstatymais bei kitais teisės aktais nustatyta tvarka įvertintas materialusis, nematerialusis ir finansinis turtas, kuris investuojamas siekiant iš investavimo objekto gauti pelno (pajamų), socialinį rezultatą (švietimo, kultūros, mokslo, sveikatos ir socialinės apsaugos bei kitose panašiose srityse) arba užtikrinti valstybės funkcijų įgyvendinimą (Lietuvos Respublikos Seimas, 1999, p. 1).

Investicijos - tai lėšos materialiajam ilgalaikiam turtui kurti, įsigyti arba modernizuoti ir nematerialiajam turtui įsigyti, siekiant gauti pelną ar socialinį rezultatą (Griškevičius, Silickas, 1998, p. 5).

Tai gamintojo įsigijimas fizinių prekių, tokių kaip, pavyzdžiui, ilgalaikiai techniniai įrenginiai ar inventoriūs, tikintis pagerinti komercinę veiklą ateityje (Investment, 2008, p. 1).

Investicijos – tai priemonės, kurių dėka galima kam nors perduoti grynuosius pinigus, siekiant išsaugoti ir padidinti jų vertę, arba užtikrinti teigiamas pajamas, kurias gausime perduodant tuos pinigus (Rutkauskas, Stankevičius, 2006, p. 25).

Apibendrinant galima teigti, kad investicijos – tai piniginės lėšos, taip pat materialusis bei nematerialusis turtas, investuojamas siekiant gauti pelną, socialinį rezultatą, užtikrinti valstybės funkcijų įgyvendinimą.

Kaip matome, daugumoje apibrėžimų terminas *investicijos* siejamas su piniginių lėšų įdėjimu. Tačiau tai nėra tikslu. Investicijos nebūtinai yra vien tik piniginių lėšų įdėjimas. Kapitalo investavimas gali būti vykdomas ne tik pinigais, bet ir kitomis formomis (turtu, finansiniais instrumentais, nematerialiais aktyvais ir t. t.).

Dažna klaida yra supratimas, kad bet koks lėšų įdėjimas, kuris gali nedidinti nei kapitalo prieaugio, nei pelno, suprantamas kaip investicijos. Tokiam lėšų investavimui dažniausiai priskiriamos investicijos televizoriams, automobiliams, butams ir pan. pirkti, kurios savo ekonominiu turiniu nėra investicijos. Įsigyjant šias prekes, lėšos tiesiogiai naudojamos ilgalaikiam vartojimui, išskyrus tuos atvejus, kai šių prekių įsigijimo tikslas yra pardavimas.

Dažna klaida yra termino *investicijos* sutapatinimas su terminu *kapitalo įdėjimai*. Investicijos šiuo atveju yra lėšų įdėjimas pagrindinėms priemonėms atnaujinti (pastatams, įrengimams, transporto priemonėms ir pan.). Investicijos gali būti panaudotos ir apyvartinėms lėšoms, ir įvairiems finansiniams instrumentams (akcijos, obligacijos), ir atskiroms nematerialių aktyvų rūšims (patentai, licencijos, technologinės naujovės). Kapitaliniai įdėjimai suprantami siauresne prasme ir gali būti viena iš investicijų formų, bet ne jų analogas.

Investicijos nebūtinai yra ilgalaikis lėšų įdėjimas. Atskiros investicijų formos yra ilgalaikės, tačiau investicijos gali būti ir trumpalaikės, pvz., trumpalaikiai finansiniai įdėjimai į akcijas, taupomuosius sertifikatus, trumpalaikes obligacijas ir pan. (Cibulskienė, Butkus, 2007, p. 15).

Investicijos patenka į verslo ir socialines sferas įvairiomis formomis. Kad būtų galima analizuoti, planuoti ir apskaičiuoti investicijas, jos yra klasifikuojamos pagal atskirus požymius.

Užsienio investicijos yra skirstomos į dvi pagrindines formas. Tai *portfelinės investicijos* ir *tiesioginės užsienio investicijos*. Dar išskiriamos *kitos užsienio investicijos* (įsiskolinimai už prekes ir paslaugas, ilgalaikės ir trumpalaikės paskolos, gautos valstybės vardu ir su valstybės garantija, nerezidentų indėliai ir korespondentinės sąskaitos bei kiti finansiniai įsipareigojimai). **Portfelinės investicijos** į užsienio finansinį turtą daromos norint paįvairinti finansinių aktyvų rinkinį (McGrath, 1999, p. 108).

Portfelinės užsienio investicijos – tai ilgalaikiai kapitalo įdėjimai, suteikiant kreditus ar perkant vertybinius popierius, į užsienio įmonę, kurioje investitorius neturi kontrolinio akcijų paketo (Kuvykaitė, 1995, p. 64).

Tai skolintojo (pvz. banko) kapitalo (piniginių lėšų) suteikimas skolininkui (pavyzdžiui, gamybinei įmonei, geležinkelio kompanijai) tam tikram laikotarpiui pagal sutartį, kurioje nurodomas skolininko „paskolos“ grąžinimas plius palūkanos (palūkanų norma, grąžinama skolintojui) per tam tikrą laikotarpį (Direct Foreign Investment, 2008, p. 1).

Portfelinės užsienio investicijos - investicijos, jei investuojant įsigyta kapitalo dalis nesuteikia investuotojui galimybės daryti nemažą įtaką ūkio subjektui (Lietuvos Respublikos Seimas, 1999, p. 1)

Portfelinė užsienio investicija – užsienio investicija, susijusi su mažesniu kaip 10 proc. nuosavybės teisės lygiu. 10 proc. nuosavybės teisė pripažįstama kaip žemutinė riba, iki kurios

tiesioginis užsienio investuotojas turi galimybę daryti įtaką tiesioginio investavimo valdymui ir nereikalauti absoliučios kontrolės (Kvedaraitė, 1998, p. 39).

Taigi, kaip matome, iš pateiktų apibrėžimų, apibendrintai galima teigti, kad portfelinės užsienio investicijos - tai finansinio kapitalo įdėjimai į užsienio įmonę, neviršijant ribos, nuo kurios investuotojas gali daryti didelę įtaką įmonės valdymui (10 proc. ribos).

Taip pat galima pažymėti, kad portfelinės užsienio investicijos nebūtinai susiję su ilgalaikiais kapitalo įdėjimais – pvz., užsienio firmos akcijas įsigijęs pirkėjas jas greitai gali perparduoti kitam pirkėjui.

Tiesioginės užsienio investicijos (TUI) – tai ilgalaikiai kapitalo įdėjimai kreditų, ar nuosavybės teisės forma į užsienio įmonę, kontroliuojamą investuotojo (Kvainauskaitė, 2003, p. 64).

Tai užsienio kapitalo įdėjimas į gamybinius bei negamybinius objektus, kurio pagrindu susiformuoja ilgalaikiai santykiai ir interesai tarp užsienio investuotojo bei įmonės, priimančios investiciją (Langvinienė ir kt., 2004, p. 12.- cit. pagal Žukauskas, 2000).

TUI yra užsienio kapitalo investavimas į vietines struktūras, techninius įrenginius ir organizacijas (Definition of FDI, 2008, p. 1).

Tiesioginės užsienio investicijos yra vienoje šalyje esančių firmų investicinės išlaidos įkurti veikiantiems vienetams kitoje šalyje. Tiesioginės užsienio investicijos reikalauja tam tikros investuojančios firmos vykdomos veiklos - kontrolės objektui (McGrath, 1999, p. 108).

Tiesiogine užsienio investicija laikoma tokia investicija, kurios pagrindu susiformuoja ilgalaikiai santykiai ir interesai tarp tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės (Kvedaraitė, 1998, p. 39).

Tiesioginėmis užsienio investicijomis vadinamas vietinių (šalies investuotojos) įmonių sprendimas įkurti užsienyje veikiančius vienetus (padalinius) (Husted, Melvin, 1995, p. 405).

Tiesioginėmis užsienio investicijomis vadinamas kapitalo perkėlimas, kurio dėka įmonė investuotoja pradeda arba išplečia savo veiklą kitoje šalyje. Išskirtinis TUI bruožas yra tas, kad jos apima ne tik lėšų perkėlimą, bet ir kontrolės įgijimą (Krugman, Addison, 2000, p. 171).

Kaip matome pateiktuose apibrėžimuose, jie yra daugmaž vienodi. Apibendrinant galima teigti, kad TUI yra laikoma tokios užsienio kapitalo investicijos, kurių pagrindu susiformuoja ilgalaikiai santykiai ir interesai tarp tiesioginio užsienio investuotojo ir tiesioginio investavimo įmonės, bei įgyjama kontrolės galimybė.

Yra išskiriamos šios tiesioginių užsienio investicijų formos:

1. Naujų įmonių statyba. Ši tiesioginių užsienio investicijų forma reikalauja pradėti visas operacijas nuo pačios pradžios, t.y. nuo vietos statyboms įsigijimo ir statybos vykdymo. Investuojanti

įmonė gali pasirinkti vietą, geriausiai atitinkančią reikalavimus, ir sukurti modernias, šiuolaikines gamyklas. Tam dažnai pritariama, nes tokios investicijos sukuria daug naujų darbo vietų. Taip pat naujų įmonių steigimas šalyse paprastai yra remiamas, siūlant tam ekonominės plėtros lengvatas, kuo gali pasinaudoti ir užsienio investuotojas. Verslininkas, steigdamas naują įmonę, gali patenkinti specifinius savo pageidavimus ir išvengti visų sunkumų bei nesėkmių, kurias diktuoja įmonių susijungimas ir įsigijimas - vadybininkai nesusiduria su esamomis skolomis, personalas neverčiamas dirbti su senais įrenginiais, netenka kovoti keičiant senuosius darbo įpročius, kuriuos gina atkaklios profsąjungos, ir t.t. Kuriant įmones, iškyla ir šalių kultūrinių skirtumų problema. Tyrimai rodo, jog, esant dideliems kultūriniais skirtumams, įmonei verčiau sukurti naują gamyklą ar atstovybę, o ne pirkti ir pertvarkyti esamą. Ši TUI strategija vadinama *plyno lauko strategija*, kadangi visa įmonės veikla užsienyje pradeda „nuo nulio“. Įmonė nusiperka arba išsinuomoja žemę, stato naukus statinius, įrengimus, samdo ar atsiveža iš savo šalies vadybos personalą, kitus darbuotojus ir pradeda vykdyti savo veiklą. Pagrindinis strateginis sprendimas steigiant naują įmonę yra vietos pasirinkimas (Langvinienė ir kt., 2004, p. 30). Tačiau sėkmingas investicijų įgyvendinimas ilgai trunka, yra brangus; žemė geriausiose vietose dažnai būna jau užstatyta, labai brangi arba neparduodama užsieniečiams; naujas statybas riboja šalies teisinės, kultūrinės ir ekonominės aplinkos aspektai; personalo samdymas ir apmokymas yra brangus procesas, reikalaujantis daug laiko ir apmokymo kaštų (1 lentelė).

2. Užsienyje veikiančių įmonių pirkimas. Šios tiesioginių užsienio investicijų formos paskatos yra akivaizdžios. Juk investuotojas greitai perima visišką įsigytos struktūros kontrolę – jis iš karto gauna pastatus, įrengimus, darbuotojus, patentus ir platinimo tinklą. Įsigijus jau veikiančią verslą, atsitiktinių, visiškai nereikalingų veiksmų, gamybos ir (ar) pardavimo pradžios delsimo bei išlaidų išvengimas leidžia administracijai bei paskirstymo sistemai iš karto dirbti. Tačiau investuotojas prisiima ir pirktosios įmonės finansinius, valdymo ir kitus įsipareigojimus. Gali būti įsigijami pasenę darbo metodai, nekvalifikuotas personalas, paveldima sena technologija. Be to, pirkdamas veikiančias įmones, jis susiduria su kapitalo poreikiu (Kvainauskaitė, 2003, p. 67).

3. Bendros su užsienio kapitalu ir užsienio kapitalo įmonės. Tokio tipo įmonės sukuriamos tada, kai dvi ar daugiau įmonių sutaria vystyti bendrą veiklą. *Bendra su užsienio kapitalu įmonė* – tai tokia bendradarbiavimo su užsienio partneriais forma, kuriai būdinga bendra gamybinė ir komercinė veikla, bendras valdymas, pelno ir rizikos pasidalijimas. *Užsienio kapitalo įmonė* – ūkio subjektas, kurio nuosavas kapitalas priklauso vienam ar keliems užsienio investuotojams. Tiek bendros įmonės, tiek užsienio kapitalo įmonės teisinis tipas nustatomas šalių susitarimu, vadovaujantis įmonės registracijos šalyje galiojančiais įstatymais.

Bendros su užsienio kapitalu ar užsienio kapitalo įmonės skatinamos mokesčių ir muitų lengvatomis, joms teikiamos investuotojų pelno, pajamų, dividendų bei interesų gynimo garantijos. Be to, leidžiama savo pelną, pajamas ar dividendus išvežti vidaus rinkoje nupirktų prekių bei paslaugų forma arba reinvestuoti į ūkį. Bendrų su užsieniu įmonių kūrimas apsaugo nestabilios ekonomikos šalis nuo vidaus ūkio subjektų žlugimo ir užsieniečių kontrolės rizikos.

1 lentelė

Tiesioginių užsienio investicijų formų palyginimas

Forma	Privalumai	Trūkumai
Naujų įmonių statyba	Nereikia ieškoti partnerių; Lengvai formuojama nauja įmonės veiklos strategija ir politika; Kuriamos naujos darbo vietos; Pritraukiami kitų įmonių ir statybinių organizacijų gamybos pajėgumai.	Nėra finansavimo šaltinių; Sunkumai įeinant į rinką; Informacijos apie šalies mikro- ir makroaplinką trūkumas; Didelis atotrūkis tarp investicijų pradžios ir to momento, kai objektas pradedamas eksploatuoti; Kultūriniai skirtumai; Sukoncentravus dėmesį į naujos įmonės užsienyje statybą, gali nukentėti kitos investuotojo veiklos sritys.
Esamų įmonių užsienyje pirkimas	Greitai perimamas įsigytos struktūros (įmonės) turtas ir kontrolė; Nereikia formuoti personalo, rūpintis patentų, licencijų ar kitų reikalingų dokumentų gavimu; Sutaupomas laikas, greičiau pradedama gamyba.	Ne visada gaunama išsami informacija apie šalies makro- ir mikro aplinką; Sunku prisitaikyti prie vietinių sąlygų; Reikia didelių finansinių išteklių; Ilgas jau veikiančios įmonės paieškos laikotarpis; Galimi konfliktai su įmonės personalu; Didelė rizika.

1 lentelės tęsinys

Bendros su užsienio kapitalu ir užsienio kapitalo įmonės steigimas	Glaudūs ryšiai su vietinėmis institucijomis, verslo ir politiniais sluoksniais; Vietinio partnerio dalis įstatiniame kapitale gali būti papildomas finansavimo šaltinis; Atsiranda galimybė pretenduoti į biudžetinių ir tarptautinių organizacijų finansavimą; Vietos partneris aprūpina valdymo patirtimi, technologija ir medžiagomis, kas leidžia taupyti laiką ir pinigus; Vietinis partneris suteikia daug informacijos apie savo šaką ar rinką, jis gerai žino šalies socialinę, politinę ir ekonominę aplinką.	Sunku rasti patikimą partnerį; Gali kilti nesutarimų organizaciniais, marketingo ar finansiniais klausimais; Užsienio investuotojams tenka mažesnis pelnas.
--	--	---

Šaltinis: Sudaryta autoriaus pagal KVAINAUSKAITĖ, V. (2005) Tarptautinių ekonominių santykių pagrindai, p. 68. ir KUVYKAITĖ, R. (1997) Tarptautinis marketingas, p. 122-123.

Kaip matome lentelėje, kiekviena TUI forma turi savo privalumų ir trūkumų ir konkrečios iš jų pasirinkimas priklauso nuo užsienio investuotojo dydžio (jo galimybės investuoti atitinkamo dydžio kapitalą), siekiamų tikslų.

Pavyzdžiui, investuotojas, kuris yra stambi tarptautinė kompanija/korporacija ir turi pakankamai nuosavų lėšų, gali pasirinkti, ar pirkti jau veikiančią įmonę, ar kurti naują. Jei investuotojui yra reikalingi papildomi gamybiniai pajėgumai, jis plečia veiklą (komercinę/gamybinę), tai jis veikiau gali priimti sprendimą statyti/kurti naują įmonę. To priežastis dar gali būti ir tokio tipo veiklą vykdančių įmonių nebuvimas šalyje, į kurią yra investuojama. Gali būti ir taip, kad šalyje, į kurią investuojama, veikia įmonė, vykdanči tokia pat gamybinę veiklą, kaip ir investuotojas. Tačiau jei jos naudojami pajėgumai yra labai nedideli, o gamybinės technologijos ir įranga beviltiškai pasenę, investuojanti įmonė, įvertinusi esamą padėtį ir visus „už ir prieš“, gali priimti sprendimą statyti naują įmonę, o ne pirkti esamą. Tai pat tai gali įvykti dar ir dėl to, kad įmonės gali neparduoti jos savininkai.

Bet investuotojas gali ir pirkti jau veikiančią įmonę. To priežastis gali būti ne tik siekimas kuo greičiau pradėti veiklą, išvengti su naujos įmonės kūrimu susijusių eilės rūpesčių, reikalų ir darbų, tokių kaip personalo formavimas, patentų, licencijų ar kitų reikalingų dokumentų gavimas ir t. t., bet ir noras pašalinti savo konkurentus.

Jei užsienio investuotojas yra palyginti nedidelė ir finansiškai nelabai stipri įmonė, o taip pat jam verslas atitinkamoje šalyje yra naujas dalykas, jis greičiausiai pasirinks bendros su užsienio kapitalu ar užsienio kapitalo įmonės steigimą. Nes, kaip minėta anksčiau, vietinio partnerio dalis

įstatiniame kapitale gali būti papildomas finansavimo šaltinis, vietinis partneris suteikia daug informacijos apie savo šaką ar rinką, jis gerai žino šalies socialinę, politinę ir ekonominę aplinką ir t. t.

1.2 Tiesioginių užsienio investicijų priežastys ir poveikis šalies ūkiui

Yra nemažai priežasčių, kurios skatina tiesiogines užsienio investicijas. N. Langvinienė, V. Vengrauskas ir R. Žitkienė savo knygoje „Tarptautinis verslas“ išskiria šias:

- pasaulinės prekybos padidėjimas ir naujų rinkų, atsiradusių tik pastaraisiais dešimtmečiais, atvėrimas;
- naujų technologijų, kurios gali būti perkeliamos iš šalies į šalį, vystymas;
- šalių ekonomikų liberalizavimas pasaulio mastu (valiutų kontrolės, pelno repatriacijos kontrolės pašalinimas).
- bendros rinkos ir kitų regioninių prekybos blokų su bendrais išoriniais tarifais įkūrimas;
- įmonės komunikacijų su atitinkamos užsienio šalies vietinėmis institucijomis sukeliama sunkumai; reikiamų įpareigotų agentų nebuvimas; dideli nepriklausomų paskirstytojų kaštai; administracinės išlaidos, susijusios su užsienio operacijų organizavimu iš savos šalies;
- dideli eksportavimo kaštai;
- licencijų bei intelektinės nuosavybės apsaugos keliami reikalavimai;
- paramos iš užsienio vyriausybės gavimo galimybė;
- mažesni veiklos kaštai;
- greitesnis priėjimas prie vietinės rinkos;
- menkas darbo našumas vietinėje rinkoje;
- noras ginti naujų išteklių bei sudėtinių produkcijos dalių, prieinamų tik užsienio šalyse, tiekimą;
- vietinių poreikių tenkinimas;
- itin palankios ekonominės sąlygos tam tikrose šalyse: moki rinka, didėjančios vartotojų pajamos, lengvas priėjimas prie finansinių išteklių, žemos palūkanų normos ir pan.;
- noras sumažinti riziką tam tikrose rinkose;
- pažangios patirties (know-how) žinių bei techninių sugebėjimų, pasiekiamų tik vietinėje rinkoje, panaudojimas;
- noras minimizuoti pasaulinių mokesčių našta;

- poreikis dalyvauti leidžiant vietinius įstatymus bei dalinėje gamyboje (Langvinienė, Vengrauskas, Žikienė, 2005, p. 14).

J. Bagdanavičius, P. Stankevičius ir L. Lukoševičius savo knygoje „Ekonomikos terminai ir sąvokos“ išskiria šiuos tiesioginių užsienio investicijų tikslus:

- įsigyti iš užsienio naujausią techniką bei technologiją ir operatyviai jas taikyti gamybos procese, nes tai, kas yra gaminama tradicinėmis formomis (verčiantis prekyba, įsigyjant licenzijas, perkant įrengimus ir kt.), ne visada yra geriausia, be to, ilgokai diegiama;
- perimti užsienio patirtį valdymo, marketingo srityje, suvienyti gamybinius pajėgumus, finansinius išteklius ir kt.;
- didinti eksportą į užsienį, ypač gerinti jo struktūrą, panaudoti partnerio žinias ir ryšius;
- visapusiškai tenkinti vietinės rinkos ne tik gamybos priemonių, bet ir plataus vartojimo reikmenų bei paslaugų poreikius;
- partnerių tikslai gali būti nevienodi. Reikia siekti geriau pažinti partnerio šalies sąlygas, jo ryšius, siekiant patekti į partnerio šalies rinką. Užsienio partneris suinteresuotas eksportuoti į mūsų rinką ir dažnai nesuinteresuotas tą produkciją eksportuoti į užsienio rinką (Bagdanavičius, Stankevičius, Lukoševičius, 1999, p. 21).

Visas aukščiau išvardintas tiesioginių užsienio investicijų priežastis galima suskirstyti į grupes:

1. Rinkos veiksniai. Pagrindinis veiksnys yra rinka, jos dydis, galimi augimo tempai. Papildomi rinkos segmentai padeda užtikrinti atitinkamą pelno lygį ir lyderio pozicijas. Netgi didžiulė vietinė rinka turi savo augimo limitus. Dažnai įmonės investuoja užsienyje, siekdamos išsaugoti klientus toje šalyje, kad jų nepasiglemžtų vietinės rinkos įmonės ir nesusiūpnėtų įmonės autoritetas savoje šalyje. Pavyzdžiui, 40 proc. Japonijos automobilių gaminama JAV įmonėse.

2. Prekybos barjerai. Tiesioginės užsienio investicijos leidžia panaikinti prekybos barjerus ir suteikia teisę veikti kaip vietinei įmonei, neveikiamai muitų tarifų ir kitų prekybinių apribojimų. Pavyzdžiui, Kanada nebūtų sulaukusi tiek JAV tiesioginių užsienio investicijų, jei ne Kanados vyriausybės nustatyti prekybos apribojimai ir suteikti vartotojų prioritetai vietinės rinkos produkcijai ir paslaugoms.

3. Kaštų veiksniai. Dauguma tarptautinių įmonių padeda išgauti retas žaliavas ir taip užtikrina pigesnes žaliavas savai produkcijai. Dėl transportavimo išlaidų firma vengia importuoti žaliavas iš kurios nors šalies, ypač kai ji planuoja pagamintą produktą parduoti vartotojams toje šalyje, iš kurios tiekia žaliavas. Tokiomis sąlygomis, pravartu gaminti (vystyti) produktą šalyje, kurioje yra reikalingų

žaliavų. Investuodamos užsienyje, įmonės pritraukia pigesnę darbo jėgą, žemesnius kapitalo kaštus, pasinaudoja vyriausybės taikomomis finansinio ir nefinansinio skatinimo priemonėmis, kainų lygiu.

4. *Investicinis klimatas.* Investicijas skatina teigiamas visuomenės požiūris į tiesiogines užsienio investicijas, politinis stabilumas, nuosavybės maži apribojimai, valiutos kurso reguliavimo veiksniai, tarptautinės prekybos stabilumas, palanki mokesčių struktūra, draugiški tarpusavio šalių santykiai. Jei investuotojas jaučia, jog užsienio valiuta yra nepakankamai įvertinta, tuomet jis gali planuoti tiesiogines užsienio investicijas toje šalyje. Tokiu atveju pradinės išlaidos būtų santykinai žemesnės.

5. *Bendri veiksniai.* Tai gali būti didesnio pelno siekimas, firmos įvaizdžio kūrimas ir kt. (Kvanauskaitė, 2005, p. 69).

Galima pažymėti, kad paskutiniu metu keičiasi investicijų kryptingumas, - jei anksčiau didžioji jų dalis buvo skirta besivystančioms šalims, tai dabar jos vis labiau orientuojamos į išsivysčiusios ekonomikos valstybių ūkį. Pagal V. Lukoševičių ir P. Stankevičių, pagrindiniai veiksniai, kurie skatina investicijas į išsivysčiusias šalis yra šie:

1. *Nacionaliniai vidutinės pelno normos skirtumai.* Atskirų šalių firmos, kuriose vidutinė pelno norma dėl įvairių priežasčių yra mažesnė, gali įdėti kapitalą tose šalyse, kur pelno norma didesnė. Čia taip pat svarbią reikšmę turi nacionaliniai darbo užmokesčio lygio skirtumai. Šalis, kurioje yra aukštesnis darbo užmokesčio lygis, gali išvežti kapitalą į šalį, kur šis lygis yra žemesnis ir gauti viršpelnį. Būtent ši aplinkybė traukia JAV kapitalus į Vakarų Europą;
2. *Gamybinių jėgų vystymosi netolygumas.* Kadangi įvairiose šalyse technikos pažanga vyksta netolygiai, tai firmos, turinčios pranašesnę techniką, gamybos technologiją ar organizaciją, gali pelningai investuoti savo kapitalus kitose išsivysčiusiose šalyse;
3. *Pirmenybės, teikiamos nacionalinei gamybai.* Kai kurios šalys, saugodamos strategines, o taip pat „jaunas“ ūkio šakas muitais ir kvotomis, riboja kitų šalių eksportą. Todėl, firmoms, norinčioms įeiti į tų šalių rinką, geriau apsimoka steigti savo įmones tose šalyse, negu išleisti nemažas sumas prekėms transportuoti, muitams mokėti ir kt. Dabartinėmis sąlygomis įvežti Amerikos ar Japonijos kapitalus į Vakarų Europos šalis skatina ir tai, kad už jų kapitalus sukurtos įmonės naudojasi privilegija be muitų įvežti prekes iš vienu Europos Sąjungos šalių į kitas bendrijos šalis;

Ryškus ir tiesioginių tarptautinių investicijų objekto pokyčiai: iš gamybinių ūkio šakų jos perkeliama į perdirbamasias ir, pirmiausia, į mokslui ir darbui imlias pramonės šakas (Lukoševičius, Stankevičius, 2002, p. 178).

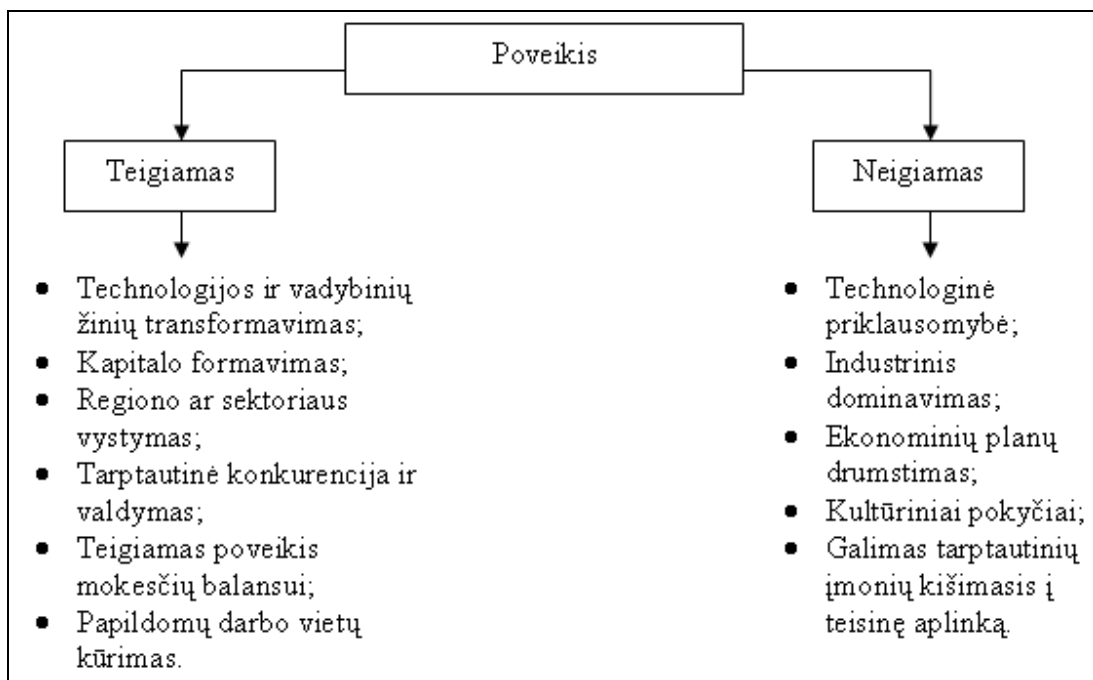
Galima teigti, kad bendriausia prasme pagrindinė priežastis, skatinanti TUI, yra didesnio pelno siekimas, kas lemia galimybių plėsti savo veiklą ieškojimą. Mano nuomone, svarbiausios priežastys, sąlygojančios TUI yra:

- rinkos plėtra;
- įvairių prekybinių barjerų išnykimas;
- gamybinių sąnaudų mažinimas;
- palankesnių veiklos sąlygų šalyje, į kurią investuojama, buvimas;
- modernių technologijų poreikis ir plėtra.

Tiesioginių užsienio investicijų poveikis šalies ūkiui. Tiesioginės užsienio investicijos turi ir teigiamą ir neigiamą poveikį. Šis poveikis šalies ūkiui pavaizduotas 1 paveiksle.

Teigiamas poveikis. Tiesioginės užsienio investicijos per pastaruosius 40 metų labai prisidėjo prie ekonominio pasaulio vystymo; jos traukia kapitalą į projektus, kurių vietinis kapitalas negalėtų patenkinti. Šis procesas panaudojamas technologijų pritaikymui, regionų ar šalies ekonominiam vystymui. Besivystančiose valstybėse tiesioginės užsienio investicijos yra vienintelis būdas vystyti ūkį nepatraukliuose projektuose, diversifikuojant industrinę bazę ir mažinant šalies priklausomybę nuo vieno iki kelių ūkio sektorių.

Įmonės lygyje tiesioginės užsienio investicijos suintensyvina konkurenciją ir ekonominę naudą, didina produktyvumą ir mažina kainas. Intensyvesnė konkurencija apima naujas technikas, produktus, paslaugas ir idėjas (Kvinauskaitė, 2003, p. 70).

Šaltinis: KVAINAUSKAITĖ, V. (2003) Tarptautinių ekonominių santykių pagrindai, p. 71.

1 pav. Tiesioginių užsienio investicijų poveikis šalies ūkiui

Tiesioginės užsienio investicijos teigiamai veikia ilgalaikius mokėjimo balansus, jeigu investuotojai perka nenaudojamus šalyje išteklius ir jų dėka plečia gamybą šalyje. Todėl valstybėje sumažėja importo būtinumas, valstybės biudžeto saldo (skrtumas tarp biudžeto pajamų ir išlaidų) mažėja (Navickas, 2001, p. 32). Tačiau naujos darbo vietos yra viena svarbiausių užsienio investicijų priėmimo priešasčių. Mokami atlyginimai tarptautinėse firmose yra didesni nei vidaus įmonėse; be to, tobulėja darbo jėga, gerėja jos kokybė. Tiesioginių užsienio investicijų teigiamų poveikių kombinacija leidžia pasiekti bendro gyvenimo lygio kilimą, šalies įtakos stiprėjimą pasaulinėje rinkoje ir tarptautinėje konkurencijoje.

Neigiamas poveikis. Pastebima stipri valdžios priklausomybė nuo užsienio investuotojų, ne visada dalijamasi gaunama nauda su šalimi, priėmusia investicijas. Šalies ūkis įgyja technologinę priklausomybę nuo užsienio investicijas suteikusio subjekto. Be to, tarptautinės įmonės, atlikdamos bendrus mokslinius tyrimus, panaudoja investicijas priėmusios šalies žmonių idėjas ir žinias, sukelia „proto nutekėjimą“. Bendrai galima teigti, kad užsienio investicijos veikia šalies kultūrą.

Taigi šalis, priėmusi užsienio investicijas, nesulaukia teigiamo efekto, užsienio investicijos sukelia šalies ūkio ekonomikos sumaištį, nestabilumą. Kyla nesutarimų dėl darbo užmokesčio, tiekėjų sistemoje dėl žaliavų kainų, užsienio investuotojai ima kištis į vyriausybės veiklą, nes užsienio įmonės siekia ekonominės ir politinės galios (Kvainauskaitė, 2003, p. 71).

Tačiau investuotojų ir investicijas priimančios šalies santykiai nebūtinai turi būti konfrontuojantys. Tarptautinė firma gali tenkinti savus tikslus ir priimtinaai veikti vietos ekonomiką efektyvumo, lygiateisiškumo, bendradarbiavimo ar kūrybingumo tikslais.

1.3 Transnacionalinės korporacijos

Kalbant apie tiesiogines užsienio investicijas, jų poveikį šalies ūkiui, negalima nepaminti transnacionalinių korporacijų. Juk jos tarptautiniuose ekonominiuose santykiuose vaidina svarbų vaidmenį. Tai naujo tipo tarptautinės monopolijos, kurios ne tik perka už šalies ribų didelę dalį gamybos priemonių ar realizuoja ten prekes, bet ir vykdo dalį gamybos. Šios korporacijos superka užsienyje veikiančias įmones ar stato ten naujas gamyklas, atidaro prekybos ar kredito filialus, samdo darbo jėgą, tarnautojus, dalį vadovaujančio personalo, įsigyja ten žaliavos, pusfabrikačių, dalį įrengimų, organizuoja gamybą, realizaciją ir poreizacinę pirkėjų aptarnavimą. Visa kapitalo apyvarta išeina už nacionalinių ribų ir įgyja tarptautinį mastą (Bagdanavičius, Stankevičius, Lukoševičius, 1999, p. 159).

Transnacionalinės korporacijos kontrolinį akcijų paketą turi akcininkai iš dviejų ar daugiau šalių. Be to, ši firma savo tarptautinėje veikloje užsiima ne tik importu ir eksportu. Ji steigia gamybinius, prekybinius filialus užsienio šalyse. Tačiau visos šių padalinių valdymo gijos sueina į vieną konkrečioje šalyje esančią pagrindinę firmą (Navickas, 2001, p. 7).

Istorija. Iki Pirmojo pasaulinio karo pagrindinės kapitalo eksportuotojos buvo kai kurios Vakarų Europos valstybės (Didžioji Britanija, Prancūzija, Vokietija) ir JAV. Kapitalas daugiausia buvo eksportuojamas į priklausomus kraštus ir kolonijas. Pavyzdžiui, Didžioji Britanija investavo Kanadoje, Australijoje, PAR, Indijoje ir kt. Prancūzija ir Vokietija - daugiausia Europos šalyse. Prancūzija ketvirtadalį savo kapitalo investuodavo Rusijoje, o vokiečiai - Austrijoje - Vengrijoje, kituose Europos kraštuose. Užsienio investicijos buvo skiriamos išgauti žaliavų.

Pokario periodą galima suskirstyti į keletą etapų:

1. **1945 - 1957 metai.** Šiam laikotarpiui būdingi dideli tarptautinės komercijos ir užsienio investicijų ribojimai. Europos valstybės tuo metu pasižymėjo kaip užsienio kapitalo iš JAV importuotojos (Maršalo planas).

2. **1958 - 1968 metai.** Tai stabilios ekonomikos raidos etapas pasaulio ūkyje, kur vyko prekybos ir kapitalo apyvartos liberalizacija. Šiuo laikotarpiu nuolat daugėjo tarptautinių firmų, eksportuojančių savo gaminius į užsienį. Technikos pažanga ir naujos konkurencijos formos, šakinė specializacija nulėmė tai, kad transnacionalinės ir tarptautinės korporacijos daugiausia koncentravosi pramoninėse valstybėse. Nuo septintojo dešimtmečio vidurio tokio tipo firmų kūrimasis labai suaktyvėjo. Tai

skatino jau minėtos pasaulinio ūkio liberalizacijos tendencijos, Europoje besiplečianti regioninė ekonominė integracija. Kaip tik tuo metu Europoje masiškai kūrėsi gigantiškų JAV korporacijų filialai, darę didžiulę įtaką pramonės plėtrai. Šį procesą žinomas prancūzų ekonomistas Servanas Šraiberis (J. J. Servan - Schreiber) pavadino „amerikietiškoju iššūkiu“. Per tą patį laikotarpį japonų firmos steigė savo filialus daugiausia Pietryčių Azijos šalyse.

3. **Aštuntojo dešimtmečio pabaiga ir devintasis dešimtmetis** dažnai vadinami „europietiškoju iššūkiu“. Tuo laikotarpiu, nepaisant amerikiečių dominavimo, pastebimai spartėjo Europos firmų filialų kūrimasis JAV. Nuo jų stengėsi neatsilikti ir Japonija.

Pagrindinės to reiškimo priežastys buvo šios:

- ✓ neigiamo JAV mokėjimų balanso didėjimas ir dolerio kurso pokyčiai;
- ✓ didžiulė JAV rinka;
- ✓ gamybinių sąnaudų skirtumo tarp JAV ir kitų valstybių mažėjimas;
- ✓ būgštavimas dėl JAV protekcionizmo prekybos politikoje;
- ✓ kapitalo importavimo ribojimų (JAV vyriausybės) mažinimas;
- ✓ siekimas pereiti prie amerikietiškujų technologijų, geresnio gamybos organizavimo ir veiksmingo marketingo;
- ✓ neamerikietiškujų korporacijų strategija, siekianti palaužti JAV korporacijų dominavimą (atsakymas į „amerikietiškojo iššūkį“) (Grižas, 2000, p. 56).

Užsienio investicijos įvairiose šalyse daro skirtingą įtaką ekonominei ir socialinei raidai. Ir jų lyginamoji dalis atskiruose nacionaliniuose ūkiuose toli gražu nevienoda.

Jau ne pirmą dešimtmetį tiesioginės užsienio investicijos didėja sparčiau nei tarptautinė prekyba. Tiesioginiai investuotojai - transnacionalinės (TNK) ir tarptautinės korporacijos užtikrintai pirmauja pasaulinės ekonomikos internacionalizacijos procese. Transnacionalinės korporacijos turi ganėtinai didelę įtaką tiesiogines užsienio investicijas priimančiai šaliai.

Transnacionalinių korporacijų įtaka šalies ekonomikai. TNK tiesiogines užsienio investicijas priimančiai šaliai daro ir teigiamą ir neigiamą įtaką.

Teigiama įtaka reiškiasi kapitalo įdėjimais į gamybą, gamyklų statybą, naujais įrengimais, transportavimo tobulinimu, nedarbo sumažėjimu, eksporto augimu. Vietinėms įmonėms perduodamos naujos idėjos, technologijos bei darbo praktika.

TNK produktyviau organizuoja vietinių perdirbimą (panaudodama rinkodaros žinias, pažangesnes technologijas ir pan.). Paskatina nuo importo priklausančią pramonę „pereiti“ į eksportuojančią (Langvinienė, Vengrauskas, Žitkienė, 2005, p. 35).

Transnacionalinės korporacijos, turėdamos daugiau patirties, eksportuoja galutinį produktą, prieš tai suorganizuodamos vietiniams gamintojams įrenginius, technologijas, pateikdamos žinias, kaip gaminti produktą, bei sutartis su galutiniais vartotojais.

TNK vykdo prekių bei paslaugų rinkodarą tarptautinėje rinkoje (t. y. specializuoja savo funkcijas, perleisdamos gamybą vietiniams gamintojams).

TNK teigiamai veikia valstybių mokėjimų balansus, jeigu perka nenaudojamus šalyje išteklius ir jų dėka plečia gamybą šalyje. Dėl to valstybėje sumažėja importo būtinumas ir valstybės biudžeto balanso saldo mažėja (Navickas, 2001, p. 32).

TNK teigiamai veikia nedarbą valstybėje, jeigu įgyvendinamos šios sąlygos:

- darbas nereikalauja labai aukštų technologijų, priešingu atveju (kai nereikalaujama daug žmogiškųjų išteklių) užimtumas nedaug pasikeičia;
- TNK investuoja į aukšto produktyvumo įmones ir moka palyginti didelius atlyginimus (neišnaudoja pigios šalies darbo jėgos);
- TNK tinkamai elgiasi su darbuotojais, samdytais vietinėje rinkoje (įvykdo saugumo reikalavimus, suteikia galimybes tobulėti) (Langvinienė, Vengrauskas, Žitkienė, 2005, p. 36).

Tačiau transnacionalinių korporacijų veikla ir veiklos mastai neretai kelia tam tikrą pavojų, daro **neigiamą įtaką**, kurią galima apibūdinti taip:

- ekonominiu požiūriu TNK neretai aplenkia ištisas valstybes, o galingų TNK vadovai savo įmonių reikalus sprendžia, tiesiogiai bendraudami su daugelio valstybių vyriausybių vadovais, atsižvelgdami į akcininkų, personalo, vartotojų ir visuomenės interesus, taigi, jos gali daryti įtaką valstybės politikai. TNK gali būti panaudota kaip užsienio politikos instrumentas savo šalies vyriausybės;
- TNK gali nukonkuruoti nacionalines įmones;
- savo veikla TNK gali griauti nacionalinę verslininkystę;
- užsienio investicijas priimanti šalis gali patirti nuostolių ir tuo atveju, kai TNK investicijų įdiegimui naudojami geriausi šalies išteklių, taip „nuskriaudžiant“ vietines įmones (Navickas, 2001, p. 33);
- paprastai TNK naudoja technologijas, nepritaikytas vietinės ekonomikos poreikiams; papildomų kaštų sumetimais dažniausiai nekuria technologijų, specialiai pritaikytų vietinės gamybos poreikiams;
- brangiai apmokestina licenzijas;

- ignoruoja vietinės šalies R&D (angl. research and development, t. y. tyrimų ir plėtros) žinias;
- skatina kvalifikuotos darbo jėgos nutekėjimą iš besivystančių šalių;
- neapmoko vietinės šalies darbininkų dirbti su importuota technologija, taigi, draudžia pasinaudoti technologijų teikiamais pranašumais (Langvinienė, Vengrauskas, Žitkienė, 2005, p. 36).

Apibendrinant, galima teigti, kad transnacionalinės korporacijos turi didelę įtaką užsienio investicijas priimančioms šalims, stipriai veikia jų ekonomiką, įtakoja net ir politiką. Tiesioginiai investuotojai - transnacionalinės (TNK) ir tarptautinės korporacijos užtikrintai pirmauja pasaulinės ekonomikos internacionalizacijos procese. Jos daro tiek teigiamą, tiek neigiamą įtaką šalyse, kuriose vykdo savo veiklą.

1.4 Užsienio investicijų teorijos

Šių teorijų esmė yra paaiškinti, kodėl tikslingos tarptautinės (užsienio) investicijos.

Pirmosios užsienio investicijos atliktos XVIII-XIX amžiuje. Jas lėmė įmonių, unikalių ir vertingų išteklių produkcijos gamyba, paieška ir noras užsitikrinti ilgalaikį dalyvavimą išteklių gavimo centruose. Tuo tikslu vyko vario paieška Čilėje, naftos paieška Vidurio Rytuose. Išteklių poreikis gamybai dažnai siejosi su kitais investicijas priimančiais šalies privalumais: tarptautiniu konkurencingumu, produkto gyvavimo ciklu.

Tris pastaruosius dešimtmečius užsienio investicijas nusako kapitalo mobilumas ir žemų darbo kaštų pastovumo kombinacija. Įeiti į užsienio kapitalo rinkas įmones skatina užsienio rinkos pranašumai: ekonomikos akiratis, produkcijos diferenciacija, finansiniai ištekliai ir jėga, technika ir žinios.

Dažniausiai pasitaikančios **užsienio investicijų teorijos**:

1. *Monopolinių privalumų teorija* teigia, jog įmonei, turinčiai svarbių, išskirtinių privalumų, kurie sukuria jos monopolistinį pranašumą šalies vidaus rinkoje, yra daugiau galimybių per tiesiogines investicijas išsiskverbti į užsienio rinkas. Konkurenciniai privalumai - tai specifinės kompanijos charakteristikos, kurios leidžia kompanijai veikti efektyviau nei veikia konkurentai, siekiant konkrečioje šalyje didesnio pardavimo efektyvumo, mažesnės prekės kainos, geresnio vartotojų aptarnavimo ir pan. Prekybinių įmonių tokie pranašumai gali būti, pavyzdžiui, pažangesnė informacijos technologija, išvystytas papildomo aptarnavimo tinklas, visuotinai žinomas ir pripažįstamas firmos ženklas ar kaštų sutaupymas dėl pardavimų masto efekto. Tarptautinėje rinkoje veikianti prekybos

kompanija prieš vidaus rinkoje veikiančią įmonę įgyja pranašumą dėl jos galimybių plėtoti tarptautinio marketingo funkciją, naudoti užsienio kapitalo veiksnius, siekiant didžiausio veiklos efektyvumo bei mažesnės rizikos per tarptautinę kapitalo diversifikaciją (Navickas, 2003, p. 134).

2. *Internacionalizacijos teorija* remiasi sutarčių sudarymo kaštais, patiriamais sudarant sutartis; tai derybų, kontrolės, sutarties pasirašymo kaštai. Tiesioginės užsienio investicijos prieš kitas alternatyvas pasirenkamos todėl, jog sutarčių (licencijų, privilegijų, tiekimo ir pan.) sudarymo ir vykdymo kaštai pernelyg aukšti ir egzistuoja didesnė kompanijos veiklos užsienyje rizika nei pačiai įmonei turint ir valdant savo padalinius užsienyje. Internacionalizacijos sąvoką ši teorija aiškina kaip kompanijos plėtimąsi, skverbiantis į naujas rinkas, pereinant į naujas jos prekių gyvavimo ciklo stadijas. Optimalus sprendimas dėl tiesioginių užsienio investicijų turi būti priimtas, įvertinus produkto stadiją, firmos konkurencinius privalumus bei alternatyvių projektų kaštus (Kvainauskaitė, 2003, p. 66).

3. *Kryžminio investavimo teorija*. Jos autorius E. Grachamas (E.M. Graham) ištyrė tendencijas tarp Jungtinių Amerikos Valstijų ir Vakarų Europos kompanijų abipusio investavimo - taip pat daugiausia į užsienio rinkos oligopolinius sektorius.

Amerikos kompanijos stengiasi investuoti Europoje, o pastarojo žemyno investuotojai - Amerikoje. Dėl kokių paskatų jie tai daro? E. Grachamas teigia, kad taip Amerikos investuotojai Europoje įgauna galimybę daryti reguliuojančią įtaką Europos investuotojams Amerikoje, jeigu šių konkurencinė taktika savo šalyse tampa per daug agresyvi užsienio kompanijų atžvilgiu. Lygiai tokias pačias galimybes turi Europos investuotojai Amerikoje. Šios aplinkybės, kuriomis suinteresuotos abi šalys, mažina konkurencinės kovos įtampą, kainų karus. Europos ir Amerikos rinkos šiuo atveju yra tik pavyzdys. Tokia kryžminio investavimo praktika pastebima ir tarp kitų pasaulio regionų bei atskirų šalių.

4. *Išteklų įsisavinimo teorija*. Ši teorija, kurios autoriai Peteris Baklis (Peter J. Buckley) ir Markas Kasonas (Mark Casson), teigia, kad daugeliu atvejų kompanijai, turinčiai kurio nors produkto gamybos pranašumą, ypač jeigu tas pranašumas sąlygojamas inovacinių veiksnių (naujų technologijų, žinių ir pan.), neapsimoka tuos veiksnius pardavinėti atviroje pasaulio rinkoje, pavyzdžiui, licencijų forma. Didesnė nauda gaunama įsisavinant ir naudojant inovacinius veiksnius kitose šalyse. Tai ir yra paskata investuoti į tas šalis, sukurti jose reikalingą struktūrą, kuri galėtų pelningai naudoti minimus veiksnius.

5. *Rizikos mažinimo teorija*. Sėkminga kompanija savo veikloje paprastai siekia dviejų makrotikslų - didesnių pelnų ir mažesnės rizikos. Viljamas Loidas (William P. Lloyd), tirdamas, kaip skiriasi pasaulio šalių pelnai iš vienodų investicijų, padarė išvadą, kad pelno sumažėjimo ar net

praradimo rizikos veiksnys gali būti smarkiai sumažintas diversifikuojant tarptautines investicijas. Rizikos laipsnis šiuo atveju atvirkščiai proporcingas investicijų diversifikavimo laipsniui skirtinguose pasaulio regionuose (Žukauskas, 2006, p. 79).

Alanas Ragmanas (Alan Rugman) papildė šią teoriją teigdamas, jog užsienio investuotojai - multinacionalinės kompanijos įgyja pranašumą prieš vietinius gamintojus todėl, kad būdamos didelės ir plačiai diversifikavusios investuotą kapitalą gauna didesnę pelno masę ir stabilesnius bendruosius pelnus. Šis didesnis pelno stabilumas yra investicijų diversifikavimo rezultatas, kurį sustiprina dar ir ta aplinkybė, jog šalių, į kurias nukreiptas didesnis kiekis galingų tarptautinių korporacijų investicijų, ekonomikos tampa labiau priklausomos nuo investuotojų šalių.

Visais atvejais tarptautinių investicijų diversifikavimas negali būti atliekamas chaotiškai – vien tik išskirstant jas po platesnius pasaulio regionus. Prieš investuodamos į bet kurios užsienio šalies ekonomiką, kompanijos turi palyginti būsimą naudos padidėjimą su galima investavimo rizika, įvertinti, kaip naujos investicijos atsilies kompanijos pelnų stabilumui, paanalizuoti, kaip naujosios šalies ekonominiai ciklai koreliuoja su savos šalies ekonominiais ciklais (Žukauskas, 2006, p. 80).

6. *Eklektinė teorija*. Nors internacionalizacijos teorija ir nurodo, kodėl firmos pasirenka užsienio investicijas kaip įėjimo į užsienio rinkas būdą, ji nenusako, kodėl produkcija turi būti gaminama (parduodama) užsienyje. Ši problema buvo įvertinta eklektinėje teorijoje, kuri sujungė monopolijos ir internacionalizacijos privalumus, kad būtų suformuota bendra užsienio investicijų teorija. Ši teorija naudinga tuo, kad įgalina priimti sprendimą ne tik atsižvelgiant į kainas ar paklausos veiksnius, bet ir įvertinti rinkos dydį, rizikingumą, vietą ir t.t. Sprendimas apie investicijas turi būti priimtas, atsižvelgiant į šias tris veiksnių grupes:

- savininko privalumus - apimančius kompanijos konkurencinius privalumus, tokius kaip turimą technologiją, valdymo struktūros lankstumą, galimybę gauti kreditavimą plėtrai ir pan.;
- vietos privalumus - apimančius tikslinės šalies rinkos kainų tendencijas, ekonominę ir politinę šalies riziką, rinkos reguliavimą;
- tarptautinius privalumus, kuriuos įgis firma, įėjimui į užsienio rinką tiesiogines investicijas naudodama vietoj kitų galimų alternatyvų (Navickas, 2003, p. 135).

7. *Tarptautinio produkto gyvavimo ciklo teorija* plačiai taikoma marketinge, tarptautiniuose ekonominiuose santykiuose, įgyja dar vieną aspektą, susijusį su informacija, technologijomis ir darbo jėgos kaštais kuriant produktą. Ši teorija teigia, kad naujiems produktams sukurti reikia aukštos kvalifikacijos darbuotojų ir didelių kapitalo įdėjimų, kurie koncentruojasi itin išsivysčiusiose šalyse. Čia sukurtiems produktams pasiekus brandos stadiją, kai atsiranda daug konkurencingų produktų, šių gamyba perkeliama į besivystančias šalis, ir taip įgyjama kainų pranašumo dėl pigios darbo jėgos ir

masinės gamybos efekto. Produkto gyvavimo ciklo teorija paaiškina užsienio investavimą, t.y. atsižvelgiant į produkto gyvavimo stadiją, galima nustatyti, kada naudingiau produktą gaminti pirminėje bendrovėje, o kada investuoti ir gaminti užsienyje (Kvinauskaitė, 2003, p. 67).

8. *Sekimo teorija*. Kartais kompanija priverstinai investuoja užsienyje. Tokius atvejus aiškina sekimo paskui klientus arba sekimo paskui konkurentus teorijos. Yra daugybė kompanijų, kurios parduoda savo produkciją užsienyje netiesioginiu būdu, t.y. jų gaminiai yra kitų kompanijų gaminių komplektuojamosios dalys. Jei pastarosios kompanijos plečia savo veiklą užsienio šalyse, joms gali ekonomiškai (pavyzdžiui, dėl transportavimo kaštų) neapsimokėti pirkti šias dalis. Tuomet, nenorėdamos prarasti klientų, savo veiklą kartu plečia ir pirmosios kompanijos. Oligopolinėse šakose, t.y šakose, kuriose yra nedaug gamintojų, dažnai susiklosto situacija, kai iš karto keletas investuotojų, kartais visai nepriklausomai vienas nuo kito, sukuria gamybinius pajėgumus konkrečioje šalyje per labai trumpą laikotarpį. Dažniausiai tai aiškinama vidiniais arba išoriniais pasikeitimais, veikiančiais oligopolininkus vienu metu.

Kaip matome, kiekviena iš šių teorijų savaip aiškina kompanijų investavimą užsienyje, nagrinėdamos skirtingus parametrus/kriterijus. Todėl nė viena iš jų negali detaliai atskleisti visų tarptautinių kompanijų investavimo užsienyje priežasčių.

1.5 Tiesioginių užsienio investicijų klasifikavimas

Tiesioginės užsienio investicijos klasifikuojamos įvairiai:

I. Pagal kryptį:

- vidinės;
- išorinės (užsienio);

II. Pagal tikslą:

- plyno lauko investicijos;
- susijungimų ir perėmimų;
- horizontalios TUI;
- vertikalios TUI:
 - a) grįžtamosios vertikalios TUI;
 - b) stumiančios/tęstinės vertikalios TUI;

III. Pagal priežastį/motyvą:

- resursų paieškos;
- rinkos paieškos;
- efektyvumo/technologijų paieškos;
- strategijos-vertės;

I. Investicijos pagal kryptį:

Vidinės TUI. Vidinės TUI yra tam tikra vidinių investicijų forma, kuomet užsienio kapitalas yra investuojamas į vietinių įmonių gamybinius pajėgumus.

Vidinės TUI yra atitinkamai skatinamos: atitinkamą laikotarpį investuotojas nemoka mokesčių, teikiamos subsidijos, paskolos su mažomis palūkanomis, įvairūs leidimai/sutikimai. Šių priemonių taikymo esmė yra ta, kad ilgame laikotarpyje gautos pajamos yra vertingesnės už pajamų praradimą trumpame laikotarpyje.

Vidinės TUI yra ribojamos nuosavybės teisės apribojimų ar suvaržymų, skirtingų vykdymo reikalavimų (Wikipedia, 2008, p. 1).

Išorinės TUI. Išorinės TUI, kartais vadinamos „tiesioginiu investavimu visur“, yra, kai vietinis kapitalas investuojamas į užsienio išteklius. Dar jos gali būti panaudojamos investuojant į užsienio šalių prekių importą ar eksportą.

Išorinės TUI yra atitinkamai skatinamos valdžios remiamu rizikos draudimu.

Išorinės TUI yra ribojamos:

- mokesčiais arba kitomis ribojančiomis priemonėmis verslininkams, kurie investuoja iš užsienio šalių, arba išveža pelną;
- subsidijomis vietos verslininkams;
- dešinių pažiūrų valdžios politika, kuri remia pramonės suvalstybinimą arba mažiausiai – valstybinės valdžios kontrolės minimumą;
- tarpusavyje suinteresuotų lobistinių grupių, kurios yra remiamos vidinių TUI ar valstybinių investicijų, pavyzdžiui, darbo rinkos ir žemdirbystė;
- pramonė, svarbi valstybiniam saugumui, dažnai yra saugoma nuo išorės TUI, siekiant išlaikyti valstybinės valdžios kontrolę kariniuose pramoniniuose kompleksuose.

II. Investicijos pagal tikslą:

Plyno lauko investicijos. Tiesioginės investicijos į naujas veiklas, arba esamų veiklų plėtimas/ekspansija. Plyno lauko investicijos yra daugybės šalių dedamų pastangų pirminis tikslas, nes jos kuria naujus gamybinius pajėgumus ir darbo vietas, perduoda technologiją ir „know-how“, gali nuvesti į pasaulinę prekybinę rinką. Tarptautinių investicijų organizacija pažymi plyno lauko investicijų naudą regioninei ir nacionalinei ekonomikoms - didėja užimtumas, dažnai užsienio verslininkai moka didesnius atlyginimus, nei vietos verslininkai, investuojama į tyrimus ir plėtojimą/vystymą, vyksta papildomos kapitalo investicijos.

Kritikuojamos dėl to, kad pajėgumai, kurie yra gaunami iš plyno lauko investicijų, lemia konkuruojančių vietos firmų rinkos dalies praradimą. Dar plyno lauko investicijos kritikuojamos dėl to, kad gautas pelnas tenka ne vietinei ekonomikai, o yra išvežamas iš šalies, grįžta investuotojui, įsilieja į investuotojo šalies ekonomiką (Wikipedia, 2008, p. 1).

Susijungimų ir perėmimų. Vyksta esamo turto perkėlimas iš vietinių firmų į užsienio firmas, teikiant pirmenybę TUI. Kryžminis susijungimas - toks kelių smulkių įmonių susijungimas į vieną stambią įvyksta tada, kuomet skirtingų šalių įmonių aktyvai ir veikla sujungiami įkurti naują legalų darinį.

Perėmimas įvyksta, kai įmonės aktyvų/turto ir veiklos kontrolė perduodama iš vietinės įmonės užsienio įmonei ir vietinė įmonė prijungiama/įjungiama į užsienio įmonę.

Kitaip nei esant plyno lauko investicijoms, perėmimai neteikia jokios ilgalaikės naudos vietinei ekonomikai – daugumoje atvejų vietinių įmonių savininkai iš veiklos gautas lėšas perveda į įsigijusios įmonės biudžetą, tai reiškia, kad iš veiklos gauti pinigai niekada nepasiekia vietinės ekonomikos.

Vis dėlto susijungimai ir įsigijimai yra reikšmingos TUI formos, ir iki 1990 metų vidutiniškai 90 procentų TUI teko Jungtinėms Amerikos Valstijoms. Susijungimai yra labiausiai paplitusi TUI forma, naudojama multinacionalinių kompanijų.

Horizontalios TUI. Horizontalios TUI vyksta, kai multinacionalinės kompanijos perima tos pačios produkcijos gamybą skirtingose šalyse. Tai investavimas į tą pačią pramonės šaką užsienyje, kurioje veiklą vykdo ir investuotojas. Pavyzdžiui, kompanija „Ford“ stato automobilių gamyklą Meksikoje (Clark, 2008, p. 1).

Vertikalios TUI.

Vertikalios TUI vyksta, kai multinacionalinė kompanija įgyja kontrolę užsienio firmoje, kuri anksčiau naudojo jos eksportą, ar rėmė jos importą. Pirminė užsienio firmos veikla paprastai vyksta anksčiau/pirma, ar seka iš motininės kompanijos.

- a) **Grįžtamosios vertikalios TUI.** Kuomet užsienio investuotojo pramonė visur/plačiai aprūpinama vietinių firmų produkcija (Wikipedia, 2008, p. 1). Tai yra investavimas į pramonę, kuri aprūpina/tiekia tavo vietinei firmai. Tiekėjo statymas ar pirkimas. Pavyzdžiui, jei „Ford“ kompanija pastato variklių dalių gamybos pajėgumus Meksikoje, kurios laivų varikliai gaminami Teksase. Tai būtų grįžtamosios vertikalios TUI.
- b) **Stumiančios/tęstinės vertikalios TUI.** Tai investavimas į pramonę, kuri sau perka iš tavo firmos. Taigi, tu perki savo pirkėją. Pavyzdžiui, „Ford“ kompanija perka septynis prekybinius laivus Meksikoje, kuriuos ji naudos paskirstyti Teksase pagamintus automobilius (Clark, 2008, p. 1).

III. Investicijos pagal priežastį/motyvą.

TUI gali būti skirstomos pagal priežastį, dėl kurios užsienio investuotojas investuoja į vietinę firmą:

- **Resursų/išteklių paieškos.** Investavimas, ieškant efektyvesnių gamybos faktorių/išteklių, kurie yra labiau prieinami negu vietinėje rinkoje/ūkyje. Kai kuriais atvejais, šių išteklių vietinėje rinkoje apskritai gali nebūti (pvz., pigios darbo jėgos arba gamtinių išteklių). Tokios tipinės TUI nukreiptos į besivystančias šalis, pavyzdžiui, gamtinių išteklių paiešką Vidurio Rytuose ir Afrikoje, ar pigios darbo jėgos į Pietryčių Aziją ir Rytų Europą.
- **Rinkos paieškos.** Investavimas, ketinant išsiskverbti į naujas rinkas, ar įsitvirtinti jau užimtose. Ši investavimo strategija gali būti naudojama ir kaip gynybinė strategija. Tai įrodo, tas faktas, kad verslininkai mieliau renkasi šį investavimo būdą, baimindamiesi prarasti rinkas ir siekdami išlaikyti esamas, negu ieško naujų rinkų. Šis TUI tipas gali būti charakterizuojamas kaip susijungimų ir perėmimų užsienio buhalterinių, reklamos ir teisinių firmų 1980 metais.
- **Efektyvumo paieškos.** Investavimas, tikintis, kad investuojanti įmonė padidins savo veiklos efektyvumą, išnaudodama masto ekonomijos teikiamą naudą ir bendrą

nuosavybę. Sutariama, kad šis TUI tipas seka tada, kai realizuojamas išteklių ar rinkų paieškos investavimas, tikintis tolimesnio įmonės pelningumo didėjimo.

- **Strategijos-vertės.** Taktinis investavimas, siekiant išvengti galimo išteklių patekimo konkurentams. Palyginimui galima paminėti naftos gamintojus/išgavėjus, kuriems patiems nors ir nereikia (netruksta) naftos dabar, bet jie siekia užkirsti kelią jos turėti/įgyti konkurentams (Wikipedia, 2008, p. 1).

TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ (TUI) APLINKA LIETUVOJE

2.2 Investicinis klimatas

Visus veiksnius, lemiančius atitinkamą investicinę aplinką Lietuvoje, galima suskirstyti į dvi grupes – teigiamus ir neigiamus veiksnius.

Lietuvos narystė NATO ir ES, jos strateginė geografinė padėtis tarp ES ir NVS ir kt. teigiami veiksniai.

Įvairių Lietuvos institucijų leidiniuose bei studijose išskiriama bent dešimt pagrindinių priežasčių, skatinančių privačius užsienio ir vietos investuotojus investuoti į Lietuvos ekonomiką. Šios priežastys tarpusavyje susijusios ir sudaro pagrindą palankiam investicijų klimatui (Jucevičius, 2004, p. 5). Svarbiausios priežastys, lemiančios Lietuvos patrauklumą investicijoms, yra šios:

1. Lietuvos narystė NATO ir Europos Sąjungoje;

Lietuvos narystė minėtuose blokuose dėl padidėjusio ekonominės, politinės ir socialinės aplinkos stabilumo suteikia ir vietinėms, ir užsienio įmonėms papildomų verslo vystymosi galimybių. Būdamą šių tarptautinių organizacijų narė, Lietuva dėl istorinių aplinkybių tuo pačiu metu palaiko glaudžius ekonominius santykius ir su kaimyninėmis Rytų Europos šalimis.

2. Lietuvos strateginė geografinė padėtis tarp ES ir NVS;

Ji potencialiai yra ypač palanki verslo plėtrai, o Lietuva čia traktuojama tarsi potencialus tiltas tarp Europos Sąjungos ir NVS šalių. Ir jūriniai, ir sausumos keliai Lietuvoje yra pagrindinė transporto arterija, jungianti Vakarų su Rytų, Šiaurę su Pietumis. Šiuo metu Klaipėdos uostas aptarnauja krovinius, gabenamus iš (į) Vokietijos, JAV, Pietų Amerikos šalių, Azijos, Rusijos, Kazachstano, Ukrainos ir kt. uostų.

3. komunalinių paslaugų, prekių, pastatų, įvairių paslaugų kainos ir gyvenimo sąnaudos Lietuvoje yra vienos iš mažiausių Centrinės ir Rytų Europos šalyse (Jucevičius, 2006, p. 106).

Taigi Lietuva ne tik geografiškai artima Rytų rinkoms, bet ir pranašesnė prekių ir paslaugų pigumu. Tai leidžia ir vietiniams, ir užsienio investuotojams santykinai sumažinti (lyginant su ES šalimis) gamybos ir įvairias eksploatacines sąnaudas. Tačiau žemas kainų lygis nereiškia nereiklumo

kokybei – pastaruoju metu Lietuvoje išivyroja šiuolaikinis europinis gyvenimo stilius ir jam adekvatūs reikalavimai.

4. Investuotojams patraukli ir kvalifikuota bei konkurencinga Lietuvos darbo jėga. Lietuvoje aukštąjį išsilavinimą turinčių specialistų, tenkančių 1000 gyventojų, rodiklis yra vienas iš didžiausių ne tik Rytų Europos regione, bet ir ES. Vidutiniškai 20 procentų Lietuvos aukštųjų mokyklų absolventų įgyja inžinerinį išsilavinimą. Vidutinis darbo užmokestis Lietuvoje vis dar yra vienas mažiausių iš ES valstybių. Gana aukšta darbo jėgos kvalifikacija ir mažas darbo užmokestis lemia verslui patrauklų darbo jėgos kokybės ir sąnaudų santykį (Lietuvos Respublikos Seimas, 2007, p. 1).

5. gerai išvystytas Lietuvos transporto kelių tinklas;

Europos Sąjungos transporto komisija apibūdino Lietuvą kaip regiono transporto kelių centrą – 2 iš 10 prioritetinių Europos tranzito koridorių yra Lietuvoje. Pagrindiniai Lietuvos pramonės centrai yra tarpusavyje sujungti 4 juostų keliais, atitinkančiais visus Europos Sąjungos standartus. Per Lietuvą eina automagistralė „Via Baltica“, jungianti Lietuvą, Latviją, Estiją bei Lenkiją su Vakarų Europa. Taip pat Lietuvoje veikia keturi tarptautiniai aerouostai, neužšalantis Baltijos jūros pakrantės uostas, pradėtas įgyvendinti europinės geležinkelio vėžės „Rail Baltica“ projektas.

6. laisvųjų ekonominių zonų (LEZ) steigimas;

Tai yra viena iš tiesioginių užsienio investicijų pritraukimo formų. Realizuojant tai, 1995 m. birželio mėn. buvo priimtas Lietuvos Respublikos laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymas (Žin., 1995, Nr.59 – 1462). LEZ - tai ūkinei - komercinei ir finansinei veiklai skirta teritorija, kurioje yra šio įstatymo nustatytos specialios ekonominės ir teisinės funkcionavimo sąlygos ūkio subjektams.

7. tarptautinių investuotojų pripažinimas, kad Lietuva patraukli investicijoms šalis;

Dėl palankių investavimo sąlygų ir tinkamo investicijų klimato į Lietuvą investavo tokios tarptautinės įmonės: „Siemens“, „Telia“, „Philips“, „Motorola“, „Mars/Masterfoods“, „Sonera“, „Kraft Food International“, „Festo“, „Lancaster Steel“, „Partec“, „Danisco“, „SEB“, „Carlsberg“, „Marzotto“.

Šiuo atveju tarptautinių investuotojų pripažinimas iš esmės suaktyvina pačius investicinius procesus. Pastebima tiesioginė priklausomybė: kuo toliau šalis yra pažengusi privatizacijos ir investicijų keliu, tuo labiau užsienio ir vietiniai investuotojai investuoja savo lėšas į Lietuvos ekonomiką (Jucevičius, 2004, p. 6).

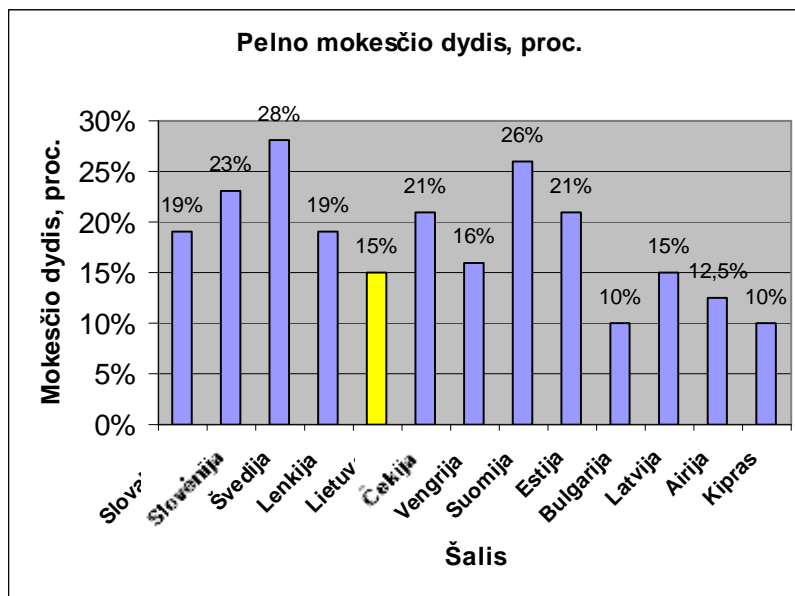
Lietuvos investavimo aplinka vertinama palankiai. Tai liudija tarptautinių finansų institucijų ekspertų nuomonė. Vokietijos Bertelsmanno fondas skyrė Lietuvai 2 vietą tarp 116 pasaulio valstybių, vertindamas jų politinę ir ekonominę pažangą 1998–2003 metais. Pasaulio banko ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko investicinės aplinkos vertinimo apžvalgoje „Verslas 2005“ (angl.

„Doing Business in 2005“) Lietuva – 6 vietoje tarp geriausiai reformas vykdančių pasaulio valstybių ir 17 vietoje (aukščiausia iš visų naujų ES narių) pagal lengvumą plėtoti verslą. Analogiškoje Pasaulio banko ir Europos rekonstrukcijos ir plėtros banko apžvalgoje „Verslas 2006“ (angl. „Doing Business in 2006“) Lietuva iš 17 vietos pakilo į 15 vietą ir yra geriausiai vertinama tarp naujų ES valstybių. 2007 metų apžvalgoje „Verslas 2007“ (angl. „Doing Business in 2007“) Lietuva – vis dar viena geriausiai vertinamų naujų ES valstybių, nors pagal palankumą verslui nusileido į 16 vietą. Tačiau naujausiame kasmet Pasaulio banko skelbiamame palankiausių sąlygų kurti ir plėtoti verslą vertinime „Verslas 2008“ (angl. „Doing Business in 2008“) Lietuva nusmuko 2 pozicijomis (pagal pakeistą metodologiją vertinime „Verslas 2007“ Lietuva – 24 vietoje) ir užima tik 26 vietą, o Latvija ir Estija ją lenkia (atitinkamai 22 ir 17 vietos) (Lietuvos Respublikos Seimas, 2007, p. 1).

8. elektroninio verslo sektoriaus augimas ir „Žinių ekonomikos“ plėtra;

Tiesa, tempai kol kas gana lėti, tačiau pažanga matyti ir potencialūs investuotojai tai vertina. Lietuvos vyriausybės politika padeda vystyti elektroninę komerciją ir sudaro sąlygas skaitmeninei „verslas-verslui“ aplinkai atsirasti. Vienas iš strateginių Lietuvos vyriausybės prioritetų yra „Žinių ekonomikos“ kūrimas ir vystymas.

9. Lietuvoje, palyginti su kitomis ES valstybėmis, mažas pelno mokestis – 15 procentų, Švedijoje – 28 procentai, Slovėnijoje – 23 procentai, Lenkijoje – 19 procentų (2 pav.):

Šaltinis: sudaryta autoriaus pagal „Taxes in Europe“ duomenis.

2 pav. Pelno mokesčio dydis 2007 m., proc.

Kaip matome paveiksle, pagal pelno mokesčio dydį, Lietuva užima aukštą vietą tarp ES narių. Mažesnis pelno mokesčio tarifas taikomas tik Kipre, Bulgarijoje (po 10 procentų) ir Airijoje (12,5 proc.). Analogiško dydžio (15 proc.) mokestis taikomas Latvijoje.

10. gana svarbus naujas paskatinimas – galimybė verslo plėtrai panaudoti ES struktūrinių fondų lėšas;

Lietuva – ES konvergencijos tikslo regionas, kuriam pagal Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją konvergencijos tikslui įgyvendinti per artimiausius septynerius metus bus skirta 23,4 mlrd. litų parama. Didžioji dalis šios sumos (per 60 procentų) bus panaudota Europos Komisijos patvirtintoms Žmogiškųjų išteklių plėtros ir Ekonomikos augimo veiksmų programoms įgyvendinti. Siekiant ilgalaikio ir darnaus ekonomikos augimo, beveik 17 procentų šaliai skirtos Europos regioninės plėtros fondo paramos numatoma investuoti į priemones, kurios tiesiogiai prisidės prie inovacijų ir technologijų plėtros, verslo produktyvumo didinimo, aplinkos verslui gerinimo ir panašiai (Lietuvos Respublikos Seimas, 2007, p. 1). Šią galimybę reikia sumaniai panaudoti, kad ji virstų efektyviomis investicijomis, o ne lėšų gražinimu atgal ES šalims senbuvėms.

2007-2013 m. ES struktūrinių fondų parama Lietuvai skiriama pagal konvergencijos tikslą, kuriuo siekiama paspartinti mažiausiai išsivysčiusių valstybių narių ir regionų konvergenciją gerinant augimo bei užimtumo sąlygas. Konvergencijos tikslas - ES struktūrinių fondų prioritetas, kurio įgyvendinimui ES skyrė beveik 82 proc. (beveik 874 mlrd. litų) visų ES struktūrinių fondų lėšų (Žvirblis, 2007, p. 1).

Konvergencijos programa – Europos Sąjungos steigimo sutartyje numatytas dokumentas, kuriame pagal Europos Komisijos priimtinių veiksmų kodekse nustatytus reikalavimus pateikiama naujausia informacija apie vykdomą bei suplanuotą biudžeto ir mokesčių politiką (LR Finansų ministerija, 2008, p. 1).

11. Lietuvos Vyriausybės įgyvendinamos priemonės investicinei aplinkai gerinti.

a. Buvo parengtas *Inovacijų paramos praktinis vadovas*, kuriame išdėstyta medžiaga apie struktūrinių fondų panaudojimą inovacinių projektų finansavimui, pateiktas projektų finansavimo bei jų monitoringo mechanizmas (Ūkio ministerijos 2003 - 2006 metais koordinuoto PHARE projekto „Konkurencingumo skatinimas ir įmonių finansinės drausmės stiprinimas“ veikla).

b. Dar būtų galima išskirti jau anksčiau minėto pelno mokesčio tarifo sumažinimą (pagrindinis pelno mokesčio tarifas – 15 procentų, lyginant su 24 procentais 2001 metais) (Vasiliauskas, 2002, p. 1).

c. 2005 metais patvirtinta Nacionalinė Lisabonos (žr. žemiau) įgyvendinimo strategijos programa, kurioje nurodomi trys pagrindiniai nacionaliniai prioritetai, kurie bus įgyvendinami siekiant ekonominio augimo ir užimtumo didėjimo:

- **makroekonomikos srityje** – išlaikyti spartų ekonomikos augimą, makroekonominį stabilumą ir siekti visateisės narystės Ekonominėje ir pinigų sąjungoje;
- **mikroekonomikos srityje** – skatinti Lietuvos įmonių konkurencingumą;
- **užimtumo srityje** – skatinti užimtumą ir investicijas į žmogiškąjį kapitalą (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2005, p. 3).

2000 m. kovą Vyriausybių vadovai Lisabonos Viršūnių susitikime viešai paskelbė tikslą paversti ES „konkurencingiausia ir dinamiškiausia žinių ekonomika pasaulyje, užtikrinančia darnų ekonomikos augimą, daugiau ir geresnių darbo vietų bei didesnę socialinę sanglaudą“. Tai imta vadinti Lisabonos strategija, reikalaujančia imtis veiksmų įvairiose srityse: vidaus rinkos, informacinės visuomenės, mokslinių tyrimų, švietimo, struktūrinių ekonomikos reformų, stabilios valiutos ir makroekonominės politikos, taip sudarant palankias sąlygas augimui ir darniems viešiesiems finansams. Dauguma iš šių sričių yra tarpusavyje susijusios: darnūs viešieji finansai skatina augimą ir todėl sukuriama daugiau darbo, o mažesnis nedarbas reiškia mažesnes socialinio draudimo išlaidas, tai vėlgi teigiamai veikia valstybės finansus (European Parliament, 2004, p. 1).

d. 2006 metais Lietuvos Respublikos Vyriausybė įsteigė *Investicijų skatinimo ir verslo sąlygų gerinimo komitetą*, kad verslas pagaliau atsikratytų nereikalingų administracinių suvaržymų. Šio komiteto pagrindinis uždavinys – spręsti problemas, trukdančias laisvai verslo plėtrai.

e. 2006 metų lapkritį buvo įgyvendintas ES PHARE 2003 lėšomis finansuotas projektas „*Parama plyno lauko investicijoms Lietuvoje*“, kurio rezultatas - išanalizuoti teisiniai ir administraciniai trukdžiai plyno lauko investicijoms, parengti pasiūlymai, kaip gerinti sąlygas šioms investicijoms, išanalizuota ES valstybių plyno lauko investicijų skatinimo ir pritraukimo patirtis, parengta 4 plyno lauko sklypų, kuriuose numatoma įkurti pramoninius parkus, projektinė dokumentacija (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2007b, p. 55).

f. 2006 metais iš Specialiajai investicijų skatinimo programai įgyvendinti skirtų lėšų buvo finansuoti Naujosios Akmenės, Panevėžio, Alytaus ir Šiaulių pramoninių parkų teritorijų techninės dokumentacijos parengimo darbai (įgyvendinus projektus 7 pramoniniuose parkuose - Šiauliuose, Kėdainiuose, Visagine, Marijampolėje, Panevėžyje, Alytuje ir Naujojoje Akmenėje, - bus įrengta visa reikiama infrastruktūra.

g. 2006 metais buvo pradėtas kurti klasterių žemėlapis, kuris leis aiškiai pamatyti nacionalinio ūkio struktūrą įvairiais aspektais, tendencijas sektoriuose bei regionuose, išryškinti galimus prioritetus ir augimo kryptis (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2007b, p. 58).

h. Lietuvos Respublikos Seimas 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. IX-1187 „Dėl Valstybės ilgalaikės raidos strategijos“ patvirtino Valstybės ilgalaikės raidos strategiją (VIRS) ir pasiūlė Vyriausybei sukurti strateginės analizės ir stebėsenos (monitoringo) sistemą (kas ir buvo padaryta - Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2003 m. balandžio 1 d. priėmė nutarimą Nr.393 „Dėl Valstybės ilgalaikės raidos strategijos įgyvendinimo analizės ir stebėsenos (monitoringo) priežiūros komisijos sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“), įtraukti į ją valstybės bei mokslo institucijas, tam tikrais periodais fiksuoti strategijos įgyvendinimo rezultatus ir rinkos pokyčius; peržiūrėti patvirtintas nacionalines strategijas ir programas, parengti naujas strategijai įgyvendinti reikalingas programas bei koncepcijas ir suderinti jas tarpusavyje atsižvelgiant į Europos Sąjungos Lisabonos viršūnių tarybos išvadas; atsižvelgti į šios Strategijos nuostatas svarstant ir tvirtinant ministerijų bei Vyriausybės įstaigų strateginius veiklos planus bei kitus planavimo dokumentus (Miškinis, 2008, p. 1). *Valstybės ilgalaikės raidos strategija* - tai strateginio planavimo dokumentas, atspindintis valstybės ilgalaikės raidos viziją, pagrįstą ekonominės, socialinės - kultūrinės ir politinės situacijos analize. 2007 m. pradėtas VIRS atnaujinimas (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2008, p. 62).

i. Ūkio ministerijos užsakymu 2007 metais parengtas mokslinio tyrimo darbas „*Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikės strategijos atnaujinimas*“. Parengtoje strategijoje, kurios nuostatos vėliau turėtų būti perkeltos į atnaujinamą VIRS, išskirti Lietuvos ūkio plėtros prioritetai, atnaujinti strateginiai tikslai, pateikiamos rekomendacijos dėl ekonominės politikos formavimo, prieduose pateikiamos ilgalaikės ūkio plėtros prognozės, preliminarus strategijos nuostatas įgyvendinančių dokumentų sąrašas.

j. Taip pat Ūkio ministerijos užsakymu 2007 m. parengtas mokslinis tiriamasis darbas „*Darbo rinkos analizė ir pasiūlymai darbo jėgos trūkumo problemai spręsti, atsižvelgiant į šalies ūkio plėtros prognozę 2008 – 2015 metams*“. Analizuojama darbo jėgos trūkumo Lietuvoje problema sudarys sąlygas efektyviau panaudoti žmogiškuosius išteklius, skatinant darbo jėgos judrumą regioniniu lygmeniu, darbo jėgos produktyvumo augimą, ir numatyti palankesnes sąlygas darbo jėgos imigracijai iš trečiųjų šalių. Didesnis šalies darbo jėgos mobilumas skatins vietinės darbo jėgos reemigraciją, atitinkančią konkrečius darbo rinkos poreikius.

k. Europos Komisijos patvirtinta Lietuvos „*2007 – 2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programa*“, kurios tikslas - spartinti ūkio augimą ilguoju laikotarpiu, siekiant sumažinti išsivystymo netolygumus tarp Lietuvos ir ES vidurkio (LR Finansų ministerija, 2006, p. 60). Rengiant minėtą

programą buvo atlikta išsami dabartinės socialinės ir ekonominės būklės Lietuvoje, taip pat plėtros perspektyvų analizė, parengta veiksmų programa, kurioje numatyti veiklos prioritetai, parengtas veiklos prioritetų finansavimo planas, atlikta programoje numatytų įgyvendinti projektų išraiška skaičiais.

1. 2007 metais Ūkio ministerija finansavo šešis techninės dokumentacijos pramoniniams parkams įrengti ir galimybių studijoms parengti projektus: Alytaus mieste, Klaipėdos mieste, Panevėžio mieste, Šiaulių rajone, Akmenės rajone ir Ukmergės rajone. Devyniose savivaldybėse (Alytaus, Panevėžio, Šiaulių miestų, Akmenės, Kėdainių, Radviliškio rajonų, Marijampolės, Pagėgių, Visagino) pradėti įgyvendinti pramoninių parkų projektai. Šešioms pramoninėms zonoms (Klaipėdos LEZ, Šiaulių miesto, Kėdainių rajono, Radviliškio rajono, Pagėgių, Panevėžio rajono) skirta ES struktūrinių fondų parama infrastruktūrai įrengti (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2008, p. 64).

m. Labai didelį postūmį TUI srauto didėjimui turėtų suteikti *Nacionalinė investicijų skatinimo programa*.

Vyriausybės investicijų skatinimo ir verslo sąlygų gerinimo komitetas 2007-11-23 pritarė Investicijų skatinimo 2007 - 2013 metų programai. Investicijų skatinimo programa padės išlikti konkurencingiems, palyginti su naujosiomis ES valstybėmis narėmis.

Programą sudaro trys pagrindinės dalys:

- ✓ Pirmoji dalis nustato finansinės paramos paketą. Valstybė planuoja investuotojams teikti paramą darbuotojų mokymams ir perkvalifikavimui, naujų darbo vietų kūrimui, infrastruktūros įrengimui, taip pat remis investicijas į mokslo ir technologijų plėtrą.
- ✓ Antroje programos dalyje kalbama apie priemones, kurios paskatintų pramoninių parkų kūrimąsi. Lietuvoje numatoma įkurti 8 - 9 pramoninius parkus, į kuriuos būtų siekiama pritraukti plyno lauko investicijų. Iki šiol Lietuvoje, be veikiančios Klaipėdos LEZ ir pradedančios veikti Kauno LEZ, tokių teritorijų nebuvo.
- ✓ Trečia Investicijų skatinimo programos dalis apima priemones, gerinančias teisinę - administracinę aplinką (BNS, 2006, p. 1).

Programa siekiama pagerinti šalies investicinę aplinką ir sukurti efektyvią tiesioginių vidaus bei užsienio investicijų skatinimo sistemą, visų pirma orientuotą į ilgalaikę šalies ūkio plėtrą, ekonomikos augimą ir visuomenės gerovės didinimą. Programoje numatoma didinti darbo santykių reglamentavimo lankstumą, kurti ir tobulinti investicijų skatinimo priemonių sistemą, kurti verslui palankią mokestinę aplinką, spartinti teritorijų planavimo ir statybų dokumentų tvarkymo procesus, kurti ir plėtoti pramoninių parkų tinklą, skatinti kitų pramoninių teritorijų plėtrą.

Igyvendinant Programos tikslus ir uždavinius prioritetu bus laikomos tiesioginės investicijos, kurios yra susijusios su šalies pramonės struktūriniais pokyčiais, didinant aukštųjų ir vidutiniškai aukštų technologijų sektorių arba aukštos pridėtinės vertės produktus kuriančių įmonių dalį; užimtumo problemų sprendimu, kuriant kokybiškas darbo vietas, ypač aukštos kvalifikacijos specialistams. Gerinant Lietuvos, kaip patrauklios investuoti šalies, įvaizdį bus siekiama parengti Lietuvos ekonomikos ir verslo bei investavimo sąlygų pavyzdinio pristatymo projektą ir kasmet tokią informaciją teikti tarptautinėms žiniasklaidos priemonėms, organizuoti po 3–5 ekonominius forumus kasmet Lietuvoje bei investavimo požiūriu svarbiose Lietuvai užsienio šalyse, pritraukti pasauliniu mastu pripažintą šalies ekonominio įvaizdžio formavimo konsultantą parengti investicijoms patrauklios šalies įvaizdžio formavimo priemonių planą, sukurti bendrą duomenų bazę, regionų mastu apimančią nuolat atnaujinamą verslo informaciją apie potencialius verslo partnerius, siūlomus parduoti (nuomoti) žemės sklypus ir nekilnojamąjį turtą, esamą inžinerinę ir susisiekimo infrastruktūrą, leidimus statyboms, mokslo ir studijų institucijas, informaciją apie regione esančios darbo jėgos kvalifikaciją ir pan. Didinant darbo santykių reglamentavimo lankstumą bus analizuojama galimybė parengti Darbo kodekso pakeitimo projektą, kuriame atsisakoma nustatytos nelanksčios viršvalandinių darbų, nemokamų atostogų ir kitų aktualių darbo santykių klausimų reguliavimo išimtinai kolektyvinėmis sutartimis tvarkos. Siekiant tinkamai suderinti teorinį studentų parengimą mokslo ir studijų institucijose su darbo rinkos poreikiais, sudaryti galimybes Ūkio ministerijai ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijai dalyvauti rengiant specialistų rengimo planus, tvirtinamus Švietimo ir mokslo ministerijos. Kuriant ir tobulinant investicijų skatinimo priemonių sistemą bus siekiama teikti Europos Sąjungos struktūrinę paramą įmonių pradinių investicijų į mokslinius tyrimus ir eksperimentinę plėtrą projektams, didinti ūkio produktyvumą ir tarptautinį konkurencingumą, užtikrinti galimybę valstybės įmonėje Registrų centre užregistruoti įmonę per valandą, užtikrinti griežtesnę finansinių ataskaitų pateikimo valstybės įmonei Registrų centrui tvarkos kontrolę, įmonių finansines ataskaitas padaryti prieinamas internetu (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2007a, p. 1).

Ši programa suteiks pakankamai galingų svertų (žr. 1 priedą) konkuruoti dėl tiesioginių užsienio investicijų su kitomis regiono valstybėmis. Iki šiol Lietuva tokių svertų neturėjo, todėl pralaimėdavo kovą dėl investicijų. Pagal sukauptas tiesiogines užsienio investicijas ir jų srautus Lietuva užima vieną paskutinių vietų Europos Sąjungoje (ES) (BNS, 2006, p. 1).

n. 2007 metais Ūkio ministerija finansavo 11 nacionalinių technologinių platformų (NTP) projektų. Šiuo metu jau yra įsisteigusios 28 NTP. Dauguma jų (pvz., miškų, biotechnologijų, statybų, inžinerinės pramonės, komunikacijų ir elektroninių technologijų ir kt.) jau įsitraukė į ES technologijų platformų veiklą. *Technologijų platforma* – tam tikro ūkio sektoriaus verslo įmonių ir mokslinių tyrimų

įstaigų susivienijimas, siekiantis mobilizuoti ir nukreipti pastangas į perspektyviausias ateities ūkiui veiklas (Lietuvos inovacijų centras, 2008, p. 1).

o. Vykdomi Šiaurės miestelio technologijų parko „Saulėtekio slėnio“ bei Kauno aukštųjų technologijų parko „Technopolio“ projektai.

„Saulėtekio slėnio“ projektą 2002 m. pradžioje inicijavo asociacija „Žinių ekonomikos forumas“, subūręs koordinacinę „Saulėtekio slėnio“ darbo grupę, atsakingą už šio žinių ekonomikos branduolio projekto plėtrą ir įgyvendinimą. Asociacija "Žinių ekonomikos forumas" buvo įkurta 2000 metais. Šiuo metu asociacija jungia sėkmingiausias Lietuvos įmones, jų vadovus, mokslininkus, dirbančius biotechnologijų, farmacijos, informacijos technologijų, telekomunikacijų, lazerių srityse, bei politikus. Forumo misija - skatinti šalies žinių ekonomiką, pagrįstą mokslui imlių technologijų ir inovacijų kūrimu bei diegimu.

„Saulėtekio slėnis“ - Vilniaus miesto žinių ekonomikos branduolys, kuriame glaudžiai bendradarbiaudami veiks šiuolaikiniai universitetai ir mokslo tiriamieji institutai, pasaulinio lygio šiuolaikinių technologijų bendrovės bei sparčiai augančios naujos įmonės, kuriančios pasaulinėse rinkose parduodamus konkurencingus produktus. Slėnio įkūrimo tikslas - didinti Vilniaus ir Lietuvos konkurencingumą bendroje Europos, taip pat ir kitose pasaulio rinkose. Tikimasi, kad šio žinių ekonomikos branduolio įkūrimas labai padidins jame esančių universitetų mokslo tyrimų ir studijų kokybę, inovacijų bei šiuolaikinio naujųjų technologijų verslo plėtrą (Švetkauskas, 2003, p. 1).

„Saulėtekio slėnis“ plėsis Vilniaus universiteto ir Vilniaus Gedimino technikos universiteto rezervinėje teritorijoje Antakalnyje. Į beveik 20 ha teritoriją ketinama perkelti kai kuriuos universitetų fakultetus ir mokslo tiriamuosius institutus. Čia taip pat turėtų įsikurti šiuolaikinių technologijų bendrovės bei naujos įmonės.

„Saulėtekio slėnyje“ numatoma įkurti verslo mokslo centrą, kuriame veiktų:

- technologijų demonstravimo centras;
- intelektinės nuosavybės plėtros centras;
- šiuolaikinių pramonės ir mokslo technologijų laboratorijos;
- verslo inkubatoriai, skirti pradedantiems savo verslą;
- konferencijų centrą, poilsio zoną, viešbučių, bibliotekų, prekybos centrų.

„Saulėtekio slėnio“ užduotis yra iki 2010 sukurti aukštųjų technologijų branduolį „Saulėtekio slėnyje“, kuriame veiktų apie 200 IT, lazerių technologijų, biotechnologijų, elektronikos ir susijusiuose sektoriuose dirbančių įmonių, tiesiogiai įdarbinančių 3,500 darbuotojų, ir netiesiogiai – apie 5,000 (Viešosios politikos ir vadybos institutas, 2005, p. 1).

Vizija – mokslo ir studijų įstaigų, aukštųjų technologijų įmonių, šalies ir vietos valdžios institucijų dinamiškos partnerystės suformuota palankiausia Lietuvoje inovacijoms ir verslumui aplinka, kurioje kuriami aukštos pridėtinės vertės ir pasaulio rinkose konkurencingi produktai bei paslaugos.

Misija – didinti Vilniaus ir Lietuvos konkurentiškumą bendroje Europos, o taip pat ir kitose pasaulio rinkose, keliant jame esančių universitetų mokslo tyrimų ir studijų kokybę, skatinant inovacijų diegimą bei aukštųjų technologijų verslo plėtrą.

Pagrindiniai tikslai

- sutelkti perspektyvias ir sparčiai augančias aukštųjų technologijų įmones;
- pritraukti užsienio ir šalies investicijas universitetų plėtrai, būtinos infrastruktūros (pastatų, laboratorijų, auditorijų ir pan.) kūrimui bei studijų tobulinimui;
- pritraukti užsienio ir šalies investicijas branduolyje atliekamiems mokslo tyrimams;
- pritraukti užsienio ir šalies investicijas kuriant rizikos kapitalo infrastruktūrą;
- sukurti palankias sąlygas inovacijų kūrimui, technologijų perdavimui bei naujų, sparčiai augančių novatoriškų įmonių atsiradimui;
- plėtoti mokslinių tyrimų komercializavimui palankią aplinką;
- steigti naujas darbo vietas, pirmiausia – universitetus baigiantiems aukštos kvalifikacijos specialistams (Saulėtekio slėnis, 2008, p. 1).

Be „Saulėtekio slėnio“, šiuo metu Lietuvoje įgyvendinamas kitas svarbus projektas – aukštųjų technologijų miestelis „**Technopolis**“. Jo veiklos pradžia galima laikyti 2004 metų rugpjūtį, kai buvo įregistruota viešoji įstaiga „Technopolis“ (steigėjai yra Kauno savivaldybė bei Kauno Prekybos, pramonės ir amatų rūmai), kuri bus „Technopolio“ valdytoja.

Šio projekto vizija būtų tokia:

- Kauno „Technopolis“ - aukštųjų technologijų miestelis Kaune, reprezentuojantis pasauliui Kauną kaip šiuolaikinių technologijų centrą;
 - „Technopolis“ - žiniomis grįstų verslo įmonių ir mokslo institucijų gamybinis kompleksas;
 - „Technopolis“ - modernios Lietuvos ekonomikos epicentras;
 - „Technopolis“ - vienas didžiausių Rytų ir Vidurio Europoje intelektualinių produktų bei paslaugų kūrimo kompleksų;
 - „Technopolis“ - proveržio šansas į pasaulio rinkas vidutinėms ir mažoms inovacinėms įmonėms.
- „Technopolio“ misija:
- Sutelkti pažangias Lietuvos įmones, visokeriopai padėti joms kurti bei parduoti didelės pridėtinės vertės produktus ir paslaugas;
 - Šalies mokslo resursus nukreipti naujų technologijų plėtrai;

- Skatinti aukštųjų mokyklų ir inovacinių įmonių bendradarbiavimą tam, kad mokslininkų žinios būtų panaudotos realią naudą teikiančių produktų kūrimui.

„Technopolis“ bus įkurtas Kaune, Aleksoto oro uosto teritorijoje, šalia antro pagal dydį Lietuvos miesto vartų – Europos prospekto, 3 kilometrai iki Kauno centro. Pirmame kūrimo etape bus panaudotas maždaug 6,7 hektaro žemės plotas. Maždaug 60 tūkst. kvadratinėjų metrų užimsiančių administracinių ir gamybinių pastatų ansamblį sudarys: viešasis „Technopolio“ pastatas, privatūs jungtinio naudojimo pastatai, privatūs įmonių pastatai. „Technopolyje“ dirbs apie 3000 aukštos kvalifikacijos specialistų. Į jį bus investuota apie 200 mln. litų. 2007 metais kursis pirmosios įmonės (Technopolis, 2008, p. 1).

„Technopolis“ turės strateginę reikšmę visam Lietuvos ūkiui, nes:

- padės sumažinti aukštos kvalifikacijos specialistų migraciją iš Lietuvos;
- gerokai padidins vietos ir užsienio investicijų srautą;
- čia sukurti ir įdiegti produktai padės konkuruoti pramonės įmonėms visame pasaulyje, todėl „Technopolis“ taps vienu šalies ūkio augimo varikliu.

V. Kvedaraitė savo knygoje „Užsienio investicijos Lietuvoje. Vadovas užsienio investuotojui“ pateikia dar ir šiuos veiksnius, darančius teigiamą įtaką TUI apimtims. Tai:

10. politinis Lietuvos stabilumas ir geri santykiai su kaimyninėmis šalimis;

10. atviros ir liberalios ekonominės politikos tęstinumas;

11. telekomunikacijų, transporto, naftos gamybos, perdirbimo ir paskirstymo kompanijų privatizavimas.

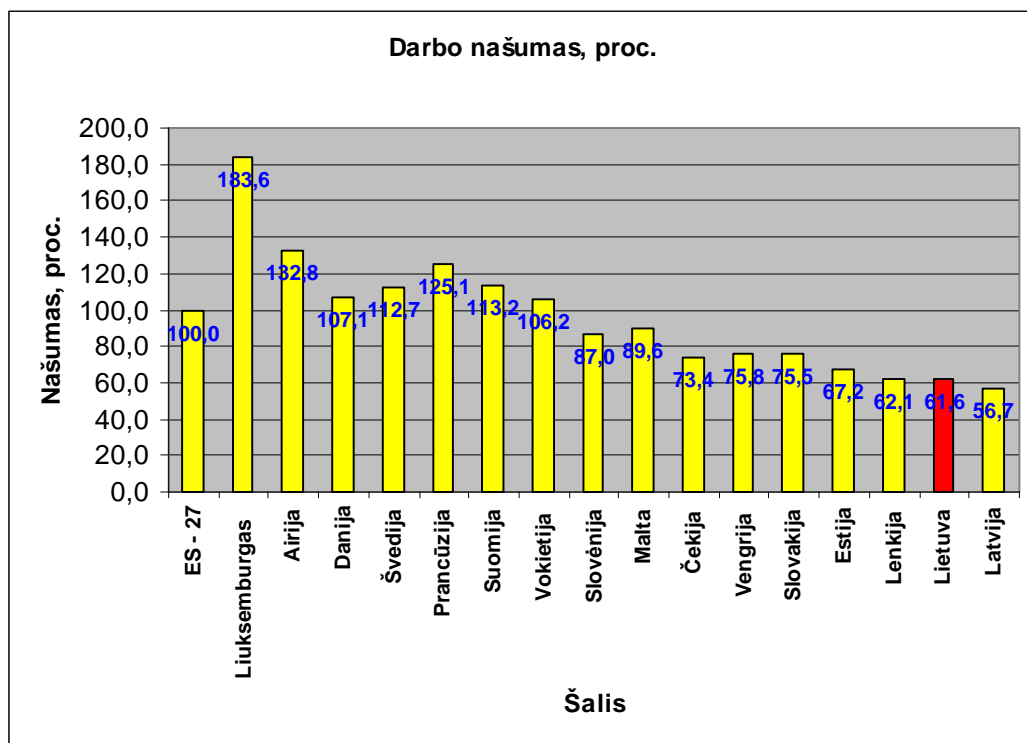
Apibendrinant, galima pastebėti, kad pastaruoju metu žymiai pagerėjo TUI aplinka. Anksčiau buvo pastebimas valstybinės valdžios ir jos institucijų pasyvumas TUI aplinkos gerinimo ir investicijų pritraukimo klausimu. Buvo pasitenkinama esama padėtimi, bei keletu savaiminių investicijoms palankių rodiklių, tokių kaip Lietuvos strateginė geografinė padėtis tarp ES ir NVS; tuo, kad komunalinių paslaugų, prekių, pastatų, įvairių paslaugų kainos ir gyvenimo sąnaudos Lietuvoje yra vienos iš mažiausių Centrinės ir Rytų Europos šalyse; buvusiu darbo jėgos pigumu; gerai išvystytu Lietuvos transporto kelių tinklu; vykdomu vietos įmonių privatizavimu. Kurį laiką esama TUI aplinka tenkino užsienio investuotojus ir TUI srautas į Lietuvą sparčiai augo (žr. 3 lentelę). Bet nuo 1999 metų TUI srautas į Lietuvą pradėjo po truputį mažėti, o 2004 metais ypač sumažėjo. Minėta padėtis pasikeitė 2006 metais, kuomet TUI srautas nuo 16192,6 mln. litų tais metais išaugo iki 23896 mln. litų 2007 metais. Galima spręsti, kad tokį, palyginti staigų, TUI šuolį lėmė valstybės ir vietinės valdžios institucijų vykdoma politika TUI pritraukimo atžvilgiu. Atrodo, valstybinės valdžios institucijos

pagaliau suprato, kad jų neveiklumas TUI aplinkos gerinimo srityje Lietuvai brangiai kainuoja. Tai puikiai parodė ir “autsaiderio” vaidmuo pagal TUI. Lietuvos įstojimas į ES 2004 metais, manau, taip pat labai įtakoją tokį teigiamą pasikeitimą. Tapusi ES nare, Lietuva turėjo prisiimti ir visus su naryste susijusius įsipareigojimus, savo vykdomą politiką derinti su ES vykdoma politika (pvz., jau minėta Lisabonos strategija, Konvergencijos tikslo programa, PHARE programa). Atrodo, kad pagal šias ir kitas ES programas priimtos ir vykdomos Lietuvos programos, finansinė ES parama davė rezultatų ir tie laikai, kai pagal TUI apimtis Lietuva buvo ES šalių “uodegoje”, praeina.

Siekiant aktyviai skatinti TUI turėtų būti skirta daugiau dėmesio žmoniškiesiems ištekliams, inovacijoms, plyno lauko sklypų paruošimui, bendradarbiavimo tarp viešojo ir privataus sektorių stiprinimui, investicinių paskatų programai, kuri būtų pagrindinė priemonė pritraukiant TUI ir konkuruojant su kaimyninėmis ir VRE šalimis. Taip pat atsižvelgiant į TUI kaitos tendencijas, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas investicijų skatinimui į aukštą pridėtinę vertę kuriančius sektorius, kurie sąlyginai yra mažai imlūs žmoniškiesiems ištekliams, kas jau ir yra daroma (Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija, 2006, p. 1).

Darbo našumo rodiklis, infliacija ir kt. neigiami veiksniai.

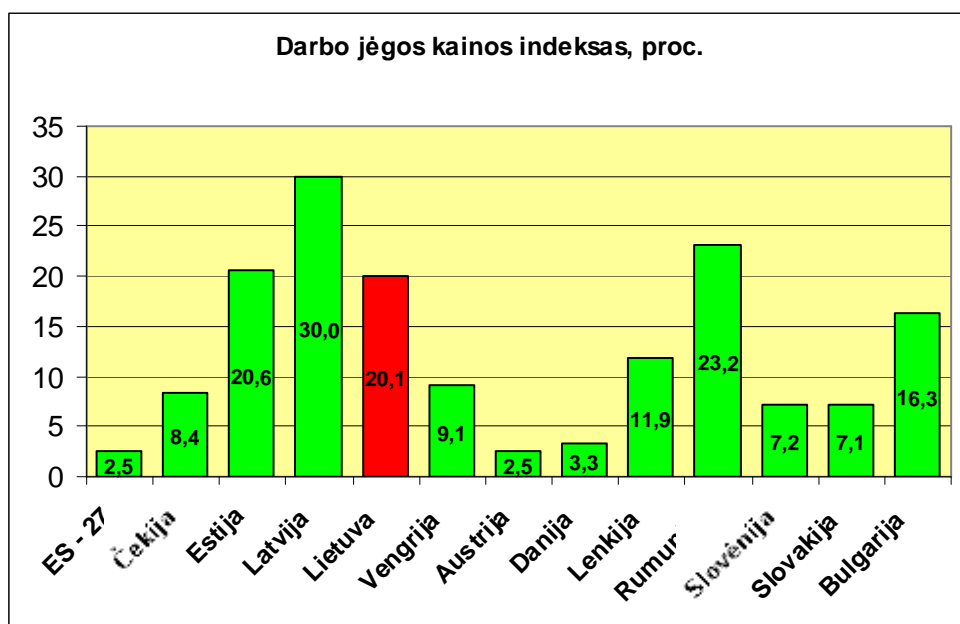
Nepaisant minėtų TUI skatinančių veiksnių, Lietuvos ekonomikoje egzistuoja daug veiksnių, stabdančių šiuos procesus. Visų pirma tai kai kurie bendrieji ekonomikos veiksniai, kurių neigiami pokyčiai gali sąlygoti investicijų srautų sulėtėjimą. Vienas iš tokių rodiklių yra **darbo našumas (produktyvumas)**. Darbo našumas (*labour productivity*) – tai darbo sąnaudų produkcijos vieneto gamybai lygis. Pagal kitą apibrėžimą darbo našumas – tai labai geras, produktyvus žmogaus darbas. Toks darbas nustatomas produkcijos kiekiu, pagaminamu darbuotojo materialinės gamybos sferoje per laiko vienetą (valandą, pamainą, mėnesį, ketvirtį, pusmetį, metus) arba reikiamą laiko trukmę produkcijos vienetui pagaminti (Martinkus, Žilinskas, 1997, p. 230). Pagal minėtą rodiklį Lietuva palyginti nedaug atsilieka nuo kitų ES šalių (žr. 3 paveikslą). Šis rodiklis, be abejo, didina Lietuvos darbo jėgos patrauklumą užsienio investicijų atžvilgiu, ir yra traktuojamas kaip vienas iš investicijoms pritraukti palankių veiksnių.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, pagal EUROSTATO duomenų bazės duomenis

**3 pav. Darbo našumas vienam darbuotojui 2007 m., palyginus su ES vidurkiu (100 proc.),
proc.**

Darbo jėgos kaina. Reikia pastebėti, jog 2007 metais darbo jėgos kaina Lietuvoje augo sparčiau negu daugelyje kitų šalių (4 paveikslas). Kaip matome, šiuo metu dėl užsienio darbo rinkų konkurencijos ir kvalifikuotos darbo jėgos trūkumo kažkada buvusi palanki Lietuvos padėtis kitų šalių atžvilgiu žymiai pakeitė. Gana sparčiai brangstanti darbo jėgos kaina gali ženkliai įtakoti investicijų apimtį.

Šaltinis: sudaryta autoriaus, pagal *Statistisches Bundesamt Deutschland* duomenų bazės duomenis

4 pav. Darbo jėgos kainos indeksas 2007 m. 3 ketv.,%

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, matyti, kad darbo jėgos kaina Lietuvoje įgauna pagreitį (žr. 2 lentelę). Kaip matome 4 paveiksle, šiuo metu tokio privalumo kaip pigi darbo jėga neliko ir Lietuvą šioje srityje lenkia Austrija, Danija, Slovėnija, Slovakija ir Čekija.

2 lentelė

Pagrindiniai ekonominės ir socialinės raidos rodikliai 1996–2007 m.

	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Infliacija (gruodžio mėn., palyginti su praėjusių metų gruodžio mėn.), %	13,1	8,4	2,4	0,3	1,4	2,0	-1,0	-1,3	2,9	3,0	4,5	8,1
Šalies ūkio darbuotojų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis, Lt	618,2	778,1	929,8	987,4	970,8	982,3	1013,9	1072,6	1149,3	1276,2	1495,7	1813,0*

2 lentelės tęsinys

Šalies ūkio darbuotojų vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis, Lt	466,7	576,6	683,7	722,4	692,2	699,4	728,4	786,4	835,5	916,7	1092,9	1359,3*
Šalies ūkio darbuotojų realiojo darbo užmokesčio indeksai, %	103,3	113,4	112,8	105,0	94,9	99,6	103,8	109,2	104,9	106,8	114,9	117,7*
Tiesioginės užsienio investicijos, metų pradžioje, mln. Lt	1406,4	2801,2	4162,5	6501,2	8252,1	9337,3	10661,9	13183,8	13699,4	16192,6	23896	28800

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas (2008); (* – išankstiniai duomenys).

Infliacija. Šis rodiklis taip pat daro neigiamą įtaką TUI apimtims Lietuvoje. Infliacija – tai pinigų nuvertėjimas, kuris pasireiškia prekių ir paslaugų kainų kilimu. Ji reiškia, kad kyla bendras visų prekių ir paslaugų kainų lygis (Bagdzevičienė, Dapkus, Štreimikienė, 2003, p. 148).

Infliacijos tempų neapibrėžtumas – labiausiai nepageidautina jos savybė. Bet kokios ilgesniam laikotarpiui numatytos ūkinės akcijos (pvz. investicijos) tampa rizikingos, dėl prekių ir paslaugų kainų kilimo investicijos labai pabrangsta. Kaip matome 2 lentelėje, infliacijos rodiklis 2007 metais pasiekė rekordines aukštumas – 8,1 %.

Valstybės įvaizdis ir žinių apie ją trūkumas. Kad Lietuvos įvaizdis pasaulyje yra tikrai nekoks ir mūsų šalis menkai žinoma ir pažįstama užsieniečių, galima spręsti iš keleto žemiau pateikiamų pavyzdžių.

Holivudo žvaigždė Melas Gibsonas mano, kad lietuviai yra aštriadančiai, kurie ginkluoti golfo lazdomis šlaistosi Los Andželo paplūdimiais bei taikosi praeiviams ištaškyti smegenis.

Amerikiečių rašytojas Džonatanas Franzenas savo bestseleryje “Pataisos” rašo, kad Vilniuje nuolat stinga maisto ir energijos, žmonės iš bado valgo arklieną, o Lietuvos sostinę valdo nusikalstamos grupuotės.

Mano manymu, prie minėtos nuomonės ir Lietuvos įvaizdžio, savo kartais tikrai šokiruojančiais “darbeliais” labai prisideda užsienyje dirbantys mūsų tautiečiai. Kaip pavyzdį būtų galima paminėti alytiškės Jolantos Blėdaitės žiaurų nužudymą nedideliame Škotijos mieste, įvykdytą dviejų lietuvių. Itin žiauriai nužudytos J. Blėdaitės istorija keletą savaitių nedingo iš Škotijos spaudos puslapių, interneto portalų ir televizijos žinių. Nors paskutiniu metu daugiau naujienų būta tik iš teismo, kuris sprendė dviejų įtariamųjų šiuo nusikaltimu likimą, žiniasklaida vis priminė, koku būdu moteris buvo nužudyta, kaip aptiktas jos kūnas, kokį šoką mirtis sukėlė artimiesiems. Kurį laiką šios detalės buvo aptarinėjamos ir nacionalinėje britų žiniasklaidoje (Digrytė, E., 2008, p. 1).

Airių bulvarinio laikraščio žurnalistui Lietuva pasirodė nustekenta šalis, kurioje žmonės neturi automobilių bei uždirba vos 280 litų per mėnesį.

Dažniausiai apie mūsų šalį rašoma trumpai bei santūriai – pateikiamos svarbiausios politikos naujienos, antroje vietoje – pranešimai apie sporto įvykius, po jų – kultūros naujienos, o dar retesni – pranešimai apie verslą.

Lietuvos instituto direktorė Karina Firkavičiūtė nemano, kad užsienio žurnalistai turi išankstinę neigiamą nuomonę. Labiau tikėtina, kad jiems tiesiog trūksta informacijos apie mūsų šalį (Dubauskas, 2005a, p. 9).

2004 m. gegužę verslo savaitraštis “Business Week” analizavo senųjų ES verslininkų galimybes perkelti gamybą į Rytų Europą. Vokietijos verslininkai pateikė pavyzdį, kur būtų galima perkelti gamybą. Vengrija, Estija, o galbūt ir Lietuva – visose šalyse yra pigios darbo jėgos. Panašių publikacijų pasirodo ir kituose leidiniuose.

Tačiau užsienio leidinių žurnalistai kur kas dažniau iš Rytų Europos valstybių išskiria Estiją, vadindami ją veržlia bei patrauklia investuotojams valstybe.

Mano nuomone, toks vertinimas turi didelę įtaką užsienio investicijų apimtims šioje šalyje (pvz., per antrąjį 2005 metų ketvirtį Estijoje investuota 1,086 mlrd. eurų, arba 3,75 mlrd. litų; sukauptos TUI 2007 m. sudarė 12389,9 mln. eurų, arba 42779,8 mln. litų (Skebienė, 2007, p. 1)).

Kokią įtaką Lietuvos įvaizdžiui padarė neigiami bei šmeižiantys straipsniai užsienio spaudoje, dar niekas nėra išmatavęs. Taip pat nebuvo atlikta apklausa, ką mano apie Lietuvą užsienio leidinių skaitytojai ir kokia informacija jiems yra įdomiausia.

Su tuo, kad kad trūksta informacijos apie Lietuvą, sutinka ir po Lietuvą keliaujantys užsienio žurnalistai, pabrėždami, kad kitų šalių gyventojai apie Lietuvą bei jos sostinę beveik nieko nežino.

Valstybės įvaizdžio kūrimą galima lyginti su prekės ženklo kūrimu. Valstybės tikslas yra pritraukti kuo daugiau užsienio investicijų ir turistų bei įtvirtinti tokį savo įvaizdį, kuris padėtų šalies verslininkams eksportuoti kuo daugiau produkcijos. Kaip ir versle, geresnį įvaizdį turinti valstybė sulauks daugiau turistų ir investicijų, o verslininkams bus lengviau prekiauti. Antai elektronikos gaminių pirkėjui Japonija iš karto asocijuojasi su patikimumu, todėl ir japoniškos elektronikos prekės turi pranašumą prieš, pavyzdžiui, moldavišką elektroniką.

Valdžios politinės valios trūkumas, pasirenkant prioritetas ūkio sritis, į kurias būtų skatinamos investicijos. Tam, kad Lietuva taptų patrauklia šalimi investuotojams, reikia pasirinkti, kokioms ekonomikos šakoms skirti daugiausia dėmesio.

“Visiems geras negali būti. Jei yra numatyta lėšų investicijų skatinimo programai, tai visiems pinigų juk neužteks. Visi gaus po truputį, taigi pinigai didelės naudos neduos” (Dubauskas, 2005b, p. 2).

Tačiau nė vienas politikas nesiryžta pasirinkti kelių perspektyviausių ekonomikos šakų, bijodamas pasirašyti nuosprendį savo karjerai.

Jeigu valdžia pasirinktų kelias prioritetas ūkio sritis, į kurias būtų skatinamos investicijos, tuomet kiltų visose kitose srityse dirbančių verslininkų nepasitenkinimas, kodėl ne jų sritis pripažinta prioritete.

Tuo tarpu kitos Rytų Europos valstybės spėjo apsispręsti dėl prioritetų ir dabar skaičiuoja milijardines investicijas.

Slovakija nusprendė prisivilioti mašinų gamintojus. “PSA Peugeot Citroen” šioje šalyje investuos 1,3 mlrd. JAV dolerių (3,73 mlrd. litų) į naują automobilių gamyklą bei sukurs 3 tūkstančius naujų darbo vietų. Dar tiek pat Slovakijoje investuos “Hyundai Motor”.

“Toyota” kartu su “PSA Peugeot Citroen” Čekijoje jau investavo 1,8 mlrd. JAV dolerių (5,37 mlrd. litų) į naują automobilių gamyklą.

Nuo 1995 metų automobilių ir jų dalių gamintojai į gamyklas Rytų Europoje investavo iš viso 24 mlrd. JAV dolerių (66,88 mlrd. litų) – maždaug toks yra visos Lietuvos metų bendrasis vidaus produktas. Daugiausia mašinų gamintojų investicijų sulaukė Čekija, Slovakija, Vengrija, Lenkija bei Rumunija.

Galima pastebėti, kad šiuo metu yra tendencija minėtai situacijai gerėti – jau mano anksčiau minėtame, Ūkio ministerijos užsakymu 2007 metais parengtame mokslinio tyrimo darbe „Lietuvos ūkio (ekonomikos) plėtros iki 2015 metų ilgalaikės strategijos atnaujinimas“ buvo išskirti Lietuvos ūkio plėtros prioritetai, atnaujinti strateginiai tikslai, pateikiamos rekomendacijos dėl ekonominės politikos formavimo, prieduose pateikiamos ilgalaikės ūkio plėtros prognozės, preliminarus strategijos nuostatus įgyvendinančių dokumentų sąrašas.

Svarbiausiu Lietuvos ūkio plėtros prioritetu pasirinkta didelę pridėtinę vertę kurianti veikla, grindžiama mokslu, žiniomis ir aukštosiomis technologijomis. Tuo tikslu Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2007 m. kovo 21 dienos nutarimu Nr. 321 patvirtino *Integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų (slėnių) kūrimo ir plėtros koncepciją*, bei jos įgyvendinamuosius teisės aktus (Lietuvos Respublikos Vyriausybė, 2008, p. 64). Taigi, dabartinė situacija šioje srityje turėtų ženkliai keistis.

Kvalifikuotų darbuotojų trūkumas. Vis daugiau Lietuvos gyventojų išvykstant dirbti į užsienį bei augant šalies ekonomikai, nedarbo lygis Lietuvoje pastoviai mažėja ir tai jau tampa gana opia problema. Jau dabar Lietuvos įmonės yra priverstos darbuotojų ieškoti Ukrainoje, Baltarusijoje.

Nedarbo lygis Lietuvoje 2007 metais buvo pats žemiausias Baltijos šalyse ir siekė 4,3 proc. (Balsas, 2008, p. 1).

Darbuotojų trūkumas įtakoja ir tai, kad Lietuvoje auga darbo jėgos kaina.

R. Jucevičius (2004, p. 48 - 49) dar išskiria šias problemas, su kuriomis susiduria užsienio investuotojai:

- Per didelis biurokratizmas, nepakankamai draugiška valstybės institucijų, ypač žemesniojo lygio, pažiūra į verslą.

Šią problemą akcentuoja daugelis užsienio, o ypač vietinių, investuotojų. Itin daug reikia licencijų, leidimų, įvairių ir tarpusavyje menkai veiklą koordinuojančių institucijų sprendimų. Išsprendus vien tik šią problemą, situacija žymiai pagerės.

- Per daug smulkmeniškas kai kurių veiklos sektorių ar sričių reglamentavimas.

Pavyzdžiui, statybos verslą reglamentuoja apie 11 000 teisinių dokumentų. Dar didesnė problema yra ta, jog skirtingos institucijos tą pačią situaciją ar dokumentą neretai interpretuoja skirtingai.

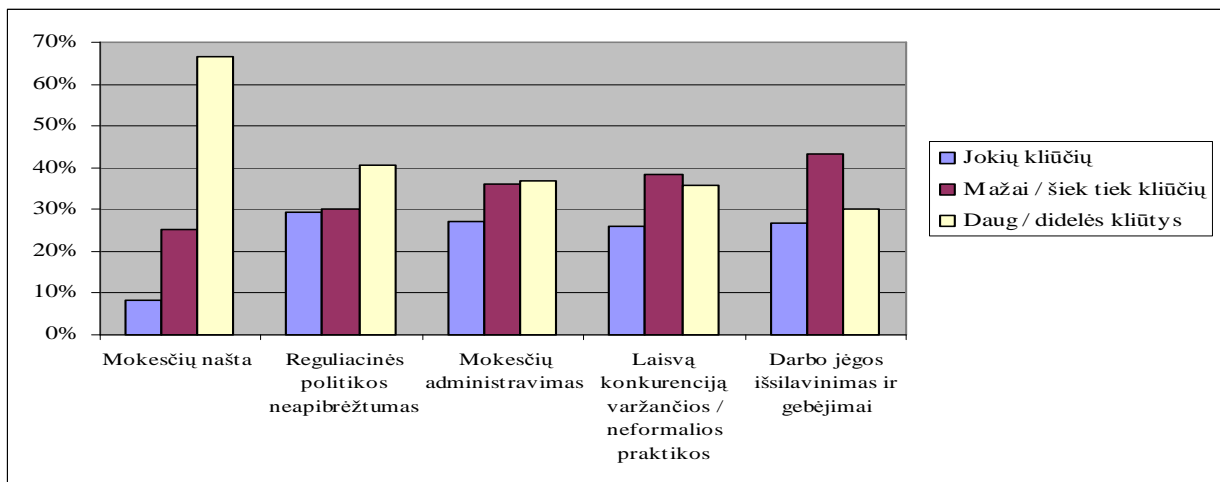
- Gana sunku tvarkyti reikalus, susijusius su žemės nuosavybe – tai neretai užtrunka net keletą metų. Regionuose, kuriuose labiau tikėtina pritraukti investuotoją, trūksta tam tinkamų ir paruoštų žemės sklypų.
- Išskyrus Vilnių ir Klaipėdą, vietinės institucijos ir specialistai, atsakingi už ekonominį vystymą bei investicijų pritraukimą, yra ganėtinai pasyvūs, trūksta kompetencijos suprasti investuotojų motyvus bei tikslus, o juo labiau – spręsti problemas.
- Lietuvoje nėra nė vienos institucijos, kuri investuotojui galėtų suteikti patikimą ir išsamią informaciją apie įmones, organizacijas, specialistus, potencialius verslo partnerius. LEPA (Lietuvos ekonominės plėtros agentūra) daro tai, ką esamas jos statusas ir galimybės leidžia, tačiau iš principo nėra pajėgi realizuoti šį uždavinį. Šakinės ir teritorinės asociacijos, išskyrus gal tik aprangos ir tekstilės, medienos, Infobalt asociacijas, yra silpnos ir nevaicina svarbesnio vaidmens. Netgi galima pastebėti tam tikrą suinteresuotumą „rūšiuoti“ informaciją, ją pirmiausia pateikiant „savoms“ įmonėms.
- Nežiūrint į pastaraisiais metais suintensyvėjusias pastangas kurti inovacijoms palankią aplinką, iki šiol vis dar nesukurta realiai veikianti ir inovacijas įmonėse, taip pat mokslo ir ūkio subjektų sąveiką skatinanti sistema.

- Išlieka nemažai problemų, susijusių su PVM susigrąžinimu. Panaši situacija tęsiasi jau daugelį metų, tačiau turi tendenciją gerėti. Užsienio investuotojai šią problemą vertina panašiai kaip ir biurokratizmą bei laiko vienu iš silpniausių Lietuvos investicinio klimato elementų. Be abejo, tai iš dalies susiję su objektyviomis, skirtingų apskaitos sistemų sąlygojamomis aplinkybėmis.
- Verslo etika ir kultūra nuolat ir sparčiai gerėja, tačiau vis dar išlieka palyginti rimta problema, kurią įveikti Vakarų šalių įmonėms neretai yra sudėtinga.
- Maža vietinė rinka ir palyginti žema gyventojų perkamoji galia.
- Daug neišskios paskirties ir besidubliuojančių statistinių ataskaitų.
- Specialistų rengimo sistema universitetuose ir kitose įstaigose nespėja adaptuotis prie pakitusių reikalavimų, todėl vis sunkiau surasti tinkamą, aukštos kvalifikacijos ir motyvuotą specialistą.
- Korupcija ir nusikalstamumas turi teigiamą mažėjimo tendenciją, tačiau tai vis dar lieka rimta problema.
- Paslaugų verslo sektorius yra nepakankamai susiformavęs, todėl dalį profesionalių paslaugų tenka pirkti už Lietuvos ribų.
- Informacinių technologijų (išskyrus telekomunikacijas) įmonės labai mažos, todėl nepajėgia didesnių užsakymų realizuoti konkurencingomis kainomis.
- Nelanksti darbo santykių reguliavimo sistema.

Svarbiausiais neigiamais aspektais investuotojai laiko:

- biurokratiją ir korupciją;
- sunkumą gauti reikiamą informaciją;
- didėjančią problemą rasti kvalifikuotus specialistus;
- pasitikėjimo tarp verslo partnerių ir kompetencijos stoką.

Pasaulio bankas 2004 m. atliko investicinio klimato Lietuvoje studiją. Jos metu buvo apklausta nemažai įmonių vadovų, kurie kaip didžiausias kliūtis investicijoms įvardijo mokesčių našta, verslo reguliavimo priemonių neapibrėžtumą, mokesčių administravimo problemas, nesąžiningą konkurenciją, kurią skatina įvairios neformalios praktikos, korupcija. Taip pat svarbi problema – darbo jėgos kvalifikacija (5 paveikslas). Tačiau mokesčių našta Lietuvoje nėra didesnė negu kitose šalyse. Atvirkščiai – ji yra mažesnė, išskyrus darbo jėgos apmokestinimą.

Šaltinis: JUCEVIČIUS, R. (2004) Taikomojo mokslo tiriamojo darbo "Investavimo skatinimas gerinant investicinę aplinką Lietuvoje" ataskaita, p. 49

5 pav. Didžiausios kliūtys verslui

Bendrai vertinant sąlygas užsienio investicijoms Lietuvoje ir lyginant su panašiomis šalimis, daugeliu atvejų jos yra objektyviai prastesnės. Daugelyje šalių yra teikiamos įvairios subsidijos, kurių Lietuvoje pasigendama; platesnė vietinių tiekėjų bazė (Čekija, Slovakija, Vengrija, Lenkija); didesnė vietinė rinka, arčiau didžiųjų Vakarų Europos rinkų ir kt. Ryškėja tendencija, jog užsienio investuotojai domisi Lietuva, tačiau čia investuoja mažai, investicijoms pasirenka kitas šalis. Šią tendenciją patvirtina ir LEPA Investicijų departamento direktorės R. Sadauskienės pateikta informacija apie 2004 m. prarastas potencialias užsienio investicijas. Pavyzdžiui, tokių investicijų vien per pirmąjį 2004 m. pusmetį prarasta už 1107 mln. Lt. ir nebuvo sukurta 3770 darbo vietų (Jucevičius, 2004 p. 49).

Daugumą išvardintų neigiamų veiksnių TUI apimtims turėtų panaikinti, arba bent jau žymiai jų įtaką sumažinti ir esamą situaciją gerokai pagerinti mano anksčiau minėta Nacionalinė investicijų skatinimo programa.

Tačiau didžiausias pavojus slypi pasyviai laukiant investuotojų ir tikintis, jog jie pasirinks Lietuvą investavimui tik dėl bendrųjų palankių sąlygų. Šios sąlygos daugelyje šalių vis labiau vienodėja ir sėkmę gali garantuoti tik specifinės iniciatyvos, geriausiai išreiškiančios specifinių investuotojų interesus ir vietos specifines galimybes. Pavyzdžiui, gana smarkiai skiriasi stambių tarptautinių kompanijų ir smulkių įmonių investavimo motyvai. Dar didesnis skirtumas yra tarp gamybos ir paslaugų, aukštų technologijų ir tradicinės veiklos įmonių motyvų (Lietuvos Respublikos Seimas, 2007, p. 4).

2.3 TUI apžvalga Lietuvoje

Šiame poskyryje pateikiau statistinius duomenis apie TUI situaciją Lietuvoje.

Trečioje lentelėje matome tiesioginių užsienio investicijų apimtį Lietuvoje 2008 metų pradžioje dieną ir šalis, kurios daugiausia yra investavusios Lietuvoje.

3 lentelė

TUI, mln. litų ir pagrindinės šalys investuotojos 2008 m. pradžioje

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Iš viso pagal valstybes	10 661 933	13 183 796	13 699 420	16 192 560	23 895 790	28 924 600	34 601 230
IE Airija	74 490	27 688	32 182	53 585	91 650	107 400	199 460
AT Austrija	46 141	42 287	49 409	506 420	517 890	130 900	191 840
BY Baltarusija	2 951	1 573	6 224	17 751	20 740	26 000	85 720
BE Belgija	113 364	63 439	67 400	55 985	43 380	55 300	69 830
BG Bulgarija	240	187	179	646	670	500	160
CZ Čekijos Respublika	12 708	13 952	15 240	23 065	46 940	46 700	55 730
DK Danija	1 982 884	2 261 896	2 374 357	2 465 827	3 791 620	4 396 400	4 450 850
EE Estija	1 071 482	1 547 245	1 150 698	1 238 663	1 776 550	1 713 300	2 025 790
GR Graikija	1 859	69	512	489	630	100	-1 180
IS Islandija	26 805	15 295	16 225	23 059	40 770	125 100	229 980
ES Ispanija	-10 195	3 848	3 102	2 498	563	13 474	25 460
IT Italija	45 528	75 863	85 929	75 205	111 290	102 400	72 410
IL Izraelis	6 059	3 275	4 763	9 024	18 920	22 900	20 670
GB Jungtinė Karalystė	689 746	709 458	679 210	561 631	425 700	392 900	551 120
US Jungtinės Valstijos	882 636	1 141 894	1 162 066	1 034 193	654 450	701 800	600 760
CA Kanada	52 827	85 010	95 447	127 110	135 010	118 700	119 970
KZ Kazachstanas	1 912	2 563	10 649	12 611	15 100	15 600	15 870
CN Kinija	46 603	28 720	22 572	10 540	10 930	10 300	9 190
CY Kipras	33 172	122 585	165 887	280 275	205 020	702 100	824 110
LV Latvija	132 487	196 236	212 082	180 579	301 340	412 100	1 534 150
PL Lenkija	229 125	283 259	278 456	290 016	392 710	6 492 600	6 240 490
LI Lichtenšteinas	38 347	57 352	82 171	79 754	93 220	64 200	57 220
LU Liuksemburgas	269 266	155 397	200 507	141 547	231 910	789 900	633 480
VG Didžiosios Britanijos Mergelės salos	169 976	202 624	54 459	106 250	41 420	22 800	35 710
NO Norvegija	399 238	388 540	421 081	460 586	488 500	766 000	1 065 170
NL Nyderlandai	194 401	239 695	467 687	704 024	704 930	710 700	1 482 630
PA Panama	16 561	16 075	11 712	12 254	11 640	12 600	19 440
FR Prancūzija	103 444	166 292	154 418	210 971	266 600	282 000	449 370
RU Rusija	167 067	687 282	796 174	1 366 240	5 879 930	1 804 000	3 336 550
SK Slovakija	11 166	11 236	11 691	10 378	8 620	16 800	25 850
FI Suomija	619 352	814 668	1 172 707	1 255 580	1 526 260	1 932 800	1 782 250

3 lentelės tęsinys

SE Švedija	1 720 631	2 016 271	2 009 785	2 435 434	2 643 890	3 039 600	4 035 970
CH Šveicarija	342 576	373 618	391 882	427 158	413 530	496 300	533 540
TR Turkija	41 142	42 048	51 948	56 575	17 180	3 400	2 410
UA Ukraina	8 361	6 010	7 255	12 238	7 360	8 100	1 370
HU Vengrija	9 372	3 545	10 058	16 132	16 300	18 100	14 260
DE Vokietija	984 507	1 263 565	1 334 795	1 839 152	2 552 340	2 792 500	2 958 970
Kitos šalys	123 702	113 236	88 501	89 115	390 287	578 226	844 660

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas (2008).

Kaip matome lentelėje, pagrindinės šalys investuotojos Lietuvoje yra Lenkija, Danija, Švedija, Rusija, Vokietija, Estija ir Suomija.

Mano nuomone, pagrindinė priežastis, kuri sąlygoja tai, kad pagrindinės šalys investuotojos Lietuvoje yra Lenkija, Danija, Švedija, Rusija, Vokietija, Estija ir Suomija, yra Lietuvos strateginė geografinė padėtis šių šalių atžvilgiu, kuri potencialiai yra ypač palanki verslo plėtrai, o Lietuva čia traktuojama tarsi potencialus tiltas tarp Europos Sąjungos ir NVS šalių.

Toliau 4 lentelėje pateikiau duomenis apie tai, kiek įmonių yra sukurta tam tikrų metų pradžioje (sausio 1 d.) kartu su atitinkamos šalies partneriais.

4 lentelė

Bendrų įmonių su užsienio šalių partneriais skaičius metų pradžioje

Šalis	Investuotojų skaičius							
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Iš viso pagal valstybes	1 996	2 168	2 444	2 652	2 901	3 150	3 151	3 396
IE Airija	33	28	21	19	27	38	44	49
AT Austrija	16	22	25	28	27	30	28	35
BY Baltarusija	16	24	33	34	37	40	38	45
BE Belgija	22	18	22	20	30	30	32	33
BG Bulgarija	5	1	3	2	3	3	4	10
CZ Čekijos Respublika	24	23	22	22	22	26	23	29
DK Danija	133	173	190	212	234	234	241	260
EE Estija	103	130	159	187	224	248	251	295
GR Graikija	5	5	4	6	5	6	6	7
IS Islandija	3	4	4	8	11	15	27	35
ES Ispanija	2	4	4	8	6	10	17	24
IT Italija	34	43	43	46	47	61	57	61
IL Izraelis	12	11	15	17	22	24	24	19
GB Jungtinė Karalystė	107	113	129	130	127	146	140	165
US Jungtinės Valstijos	165	170	182	198	191	184	164	138
CA Kanada	16	14	15	16	14	16	15	13
KZ Kazachstanas	3	4	4	5	6	7	7	6
CN Kinija	15	21	22	24	33	37	28	34

4 lentelės tęsinys

CY Kipras	13	11	15	23	26	27	34	47
LV Latvija	70	98	139	167	210	246	259	310
PL Lenkija	111	107	126	126	126	130	141	156
LI Lichtenšteinas	10	8	8	10	11	10	7	4
LU Liuksemburgas	16	18	19	24	28	32	32	30
VG Didžiosios Britanijos Mergelės salos	5	10	8	4	3	4	7	10
NO Norvegija	69	85	117	133	160	183	185	192
NL Nyderlandai	68	73	85	94	109	113	115	127
PA Panama	7	5	5	4	3	5	6	6
FR Prancūzija	37	40	48	51	54	64	65	74
RU Rusija	115	110	125	135	149	157	144	157
SK Slovakija	4	4	4	4	2	3	3	4
FI Suomija	95	120	131	143	166	179	185	185
SE Švedija	147	151	160	162	174	204	211	229
CH Šveicarija	43	44	38	42	48	54	56	62
TR Turkija	6	5	7	7	11	7	8	9
UA Ukraina	25	22	21	24	28	25	23	22
HU Vengrija	8	8	9	10	11	12	13	16
DE Vokietija	384	397	432	457	451	467	440	425
Kitos šalys	49	44	50	50	65	73	71	73

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas (2008).

Kaip matome lentelėje, daugiausia bendrų įmonių su užsienio kapitalu yra sukurta su partneriais iš Vokietijos (425 įmonės), Latvijos (310 įmonių), Estijos (295 įmonės), Danijos (260 įmonių), Švedijos (229 įmonės), Norvegijos (192 įmonės) ir Suomijos (185 įmonės), Lenkijos (156 įmonės), JAV (138 įmonės). Tokią situaciją, mano nuomone, daugiausia įtakoja ta pati mano anksčiau minėta priežastis, t. y. Lietuvos strateginė geografinė padėtis šių šalių atžvilgiu.

Toliau 5 lentelėje pateikiau bendrų įmonių su užsienio kapitalu skaičių pagal ekonominės veiklos rūšis.

5 lentelė

Įmonių skaičius pagal ekonominės veiklos rūšis

EVRK kodai	Ekonominės veiklos rūšys	Įmonių skaičius	
		2007 01 01	2007 10 01
	Iš viso	2791	2933
A+B	Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė	57	57
C	Kasyba ir karjerų eksploatavimas	17	20
D	Apdirbamoji gamyba	559	555

5 lentelės tęsinys

E	Elektros, dujų ir vandens tiekimas	16	16
F	Statyba	110	116
G	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas	1005	1046
H	Viešbučiai ir restoranai	59	61
60-63	Transportas ir sandėliavimas	196	205
64	Paštas ir telekomunikacijos	31	32
J	Finansinis tarpininkavimas	57	58
K	Nekilnojamas turtas, nuoma ir kita verslo veikla	617	692
M+N	Švietimas; sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	20	23
O	Kita komunalinė, socialinė ir asmeninė aptarnavimo veikla	47	52

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas (2008).

Lentelėje matome, kad daugiausia bendrų įmonių įkurta šiose srityse: didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje, variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymo srityse (1046 įmonės); nekilnojamo turto, nuomos ir kitos verslo veiklos srityse (692 įmonės); apdirbamojoje gamyboje (555 įmonės); transporto ir sandėliavimo srityse (205 įmonės); statybos srityje (116 įmonių); viešbučių ir restoranų srityse (61 įmonė) ir žemės ūkio, medžioklės, miškininkystės bei žuvininkystės srityse (57 įmonės).

Tai, kad daugiausia bendrų įmonių įkurta didmeninėje ir mažmeninėje prekyboje, variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymo srityse, mano nuomone, lemia tai, kad šių sričių įmonės greičiausiai duoda pelną, reikalauja mažiau finansinių investicijų, taip pat dėl užsienio šalių partnerių siekio eiti į naujas rinkas su savo produkcija.

Pagal veiklos sritis tenkančio užsienio kapitalo dydį, padėtis yra kitokia (6 lentelė).

Tiesioginės užsienio investicijos pagal ekonominės veiklos rūšis, mln. litų

EVRK kodai	Ekonominės veiklos rūšys	Tiesioginės užsienio investicijos, mln. Lt	
		2007 01 01	2007 10 01
	Iš viso	28924,6	34249,6
A+B	Žemės ūkis, medžioklė, miškininkystė ir žuvininkystė	170,3	187,6
C	Kasyba ir karjerų eksploatavimas	156,4	161,8
D	Apdirbamoji gamyba	11510,3	13066,8
E	Elektros, dujų ir vandens tiekimas	3049,1	3138,9
F	Statyba	474,8	566,6
G	Didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas	3085,0	3610,6
H	Viešbučiai ir restoranai	201,8	194,0
60-63	Transportas ir sandėliavimas	335,4	595,7
64	Paštas ir telekomunikacijos	2795,0	3801,8
J	Finansinis tarpininkavimas	4603,8	5811,4
K	Nekilnojamasis turtas, nuoma ir kita verslo veikla	2265,4	2781,2
M+N	Švietimas; sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	45,3	46,7
O	Kita komunalinė, socialinė ir asmeninė aptarnavimo veikla	232,0	286,5

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas (2008).

Kaip matome lentelėje, pagal veiklos sritis tenkančio užsienio kapitalo dydį pirmąja apdirbamoji gamyba (13066,8 mln. litų), po jos seka finansinis tarpininkavimas (5811,4 mln. litų), paštas ir telekomunikacijos (3801,8 mln. litų), didmeninė ir mažmeninė prekyba; variklinių transporto priemonių ir motociklų remontas, asmeninių ir namų ūkio reikmenų taisymas (3610,6 mln. litų), elektros, dujų ir vandens tiekimas (3138,9 mln. litų), nekilnojamasis turtas, nuoma bei kita verslo veikla (2781,2 mln. litų) ir statyba (566,6 mln. litų).

Tai, kad daugiausia užsienio kapitalo tenka apdirbamajai gamybai, manau, lemia tai, kad šio tipo įmonėms įkurti reikalingi didesni finansiniai išteklių: gamybinių įrenginių, žaliavų, pastatų įsigijimui ar statybai ir pan.

Tokia yra TUI Lietuvoje situacija.

TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ (TUI) APLINKA MARIJAMPOLĖS APSKRITYJE

3.1 Tyrimo metodologija

Savo darbe nusprendžiau išsiaiškinti, kokia situacija yra konkrečioje Lietuvos (šiuo atveju, Marijampolės) apskrityje, įvertinti jos investicinę aplinką (teigiamus ir neigiamus veiksnius).

Mano tyrimo objektas – Marijampolės apskrities investicinė aplinka.

Tyrimo imtis – Marijampolės apskritis. Apskritis yra Lietuvos Respublikos teritorijos aukštesnysis administracinis vienetas, kurio valdymą per apskrities viršininką, ministerijas bei kitas Vyriausybės institucijas organizuoja Vyriausybė. Apskrities valdymas yra sudėtinė valstybės valdymo dalis. Apskrities ribas bei centrą nustato ir keičia, pavadinimą jam suteikia ir keičia Lietuvos Respublikos Seimas Vyriausybės teikimu (Lietuvos Respublikos Seimas, 1994, p. 1).

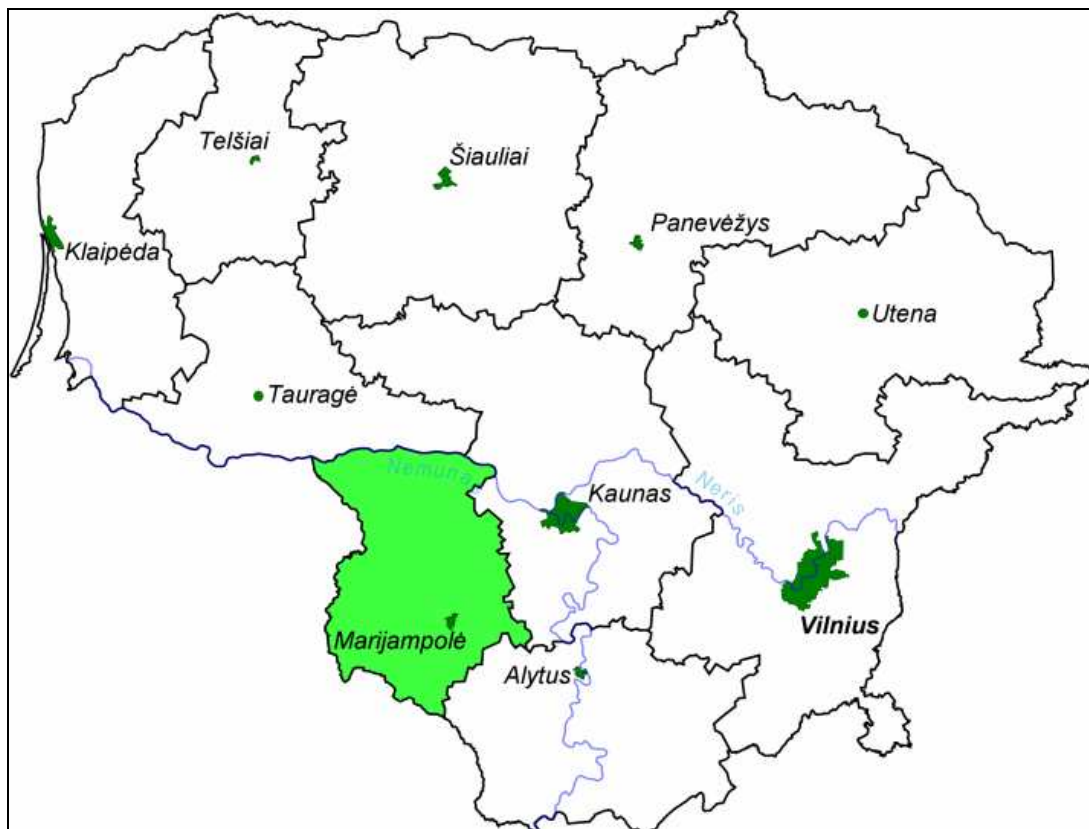
Darbo tikslas – tiesioginių užsienio investicijų aplinkos Marijampolės apskrityje įvertinimas (išsiaiškinti, kokie veiksniai lemia patrauklumą TUI, daro teigiamą įtaką, kurie veiksniai yra neigiami, ką šioje srityje dar reikėtų tobulinti, siekiant padidinti regiono patrauklumą TUI, išsiaiškinti, pabandyti numatyti, į kokias sritis būtų galima pritraukti TUI, kokius apskrities pranašumus būtų galima panaudoti, siekiant pritraukti daugiau TUI).

Darbo uždaviniai:

- ✓ atlikti informacijos šaltinių analizę;
- ✓ nustatyti/atrinkti veiksnius/rodiklius, darančius įtaką tiesioginių užsienio investicijų apimtims;
- ✓ nustatyti tų veiksnių/rodiklių reikšmes;
- ✓ atlikti TUI aplinkos palyginamąją analizę Marijampolės ir Alytaus apskrityse;
- ✓ pateikti gautus darbo rezultatus, išvadas ir pasiūlymus.
- ✓ Apklausti Marijampolės miesto/apskrities įmonių/organizacijų, savivaldybės tarnautojus, įmonių vadovus, išsiaiškinti, kas yra daroma, siekiant pritraukti TUI, išsiaiškinti įmonių vadovų TUI aplinkos esamos padėties vertinimą (anketinė apklausa);
- ✓ Išsiaiškinti, kokie veiksniai lemia/veikia TUI apimtis Marijampolės apskrityje;
- ✓ Apžvelgti, kokie projektai vykdomi Marijampolės apskrityje, pritraukiant TUI;
- ✓ Atlikti statistinių duomenų analizę (palyginti TUI, tenkančias vienam gyventojui Marijampolės apskrityje ir Lietuvos mastu ir pan.)

3.2 Bendra informacija apie Marijampolės apskritį.

Marijampolės apskritis - tai šešta pagal dydį Lietuvos apskritis (mažesnė už Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio apskritis), įsikūrusi šalies pietvakariuose ir esanti patogioje geografinėje padėtyje: pietvakariuose ji ribojasi su Kaliningrado sritimi (Rusija) ir Lenkija, o Lietuvoje - su Kauno, Alytaus ir Tauragės apskritimis.

Šaltinis: Wikipedija (2008).

6 pav. Marijampolės apskritis

Apskritis plotas - 4463 km², tai sudaro 6,8 proc. šalies ploto. Apskritis išsidėsčiusi Šešupės žemupyje. Šiauriniu jos pakraščiu teka Nemunas, o per visą teritoriją – Šešupė, trečioji pagal ilgį Lietuvos upė, vienas gražiausių ir ilgiausių Nemuno intakų. Regione yra 105 ežerai (didžiausi - Vištytis, Paežeriai, Amalvas, Orija), daugiausia jų tyvuliuoja Vilkaviškio rajone. Aukščiausia vieta – Pavištyčio kalnas (285 m.). Bendras apskrities miškingumas yra vienas mažiausių iš visų Lietuvos apskričių - 21,7 proc. Daugiausia miškų yra Šakių rajono ir Kazlų Rūdos savivaldybėse.

Apskirtyje gyvena 182,6 tūkst. gyventojų. Tai sudaro 5,4 proc. visų Lietuvos gyventojų. 49,5 proc. iš jų gyvena mieste, 50,5 proc. – kaime. Gan didelį gyventojų sutelktumą kaime lemia tai, jog regione galias tradicijas turi žemės ūkis.

Apskritį sudaro 5 savivaldybės:

- Marijampolės,
- Kalvarijos,
- Kazlų Rūdos,
- Vilkaviškio rajono,
- Šakių rajono.

Šaltinis: Marijampolės apskrities viršininko administracija (2008).

7 pav. Marijampolės apskrities savivaldybės

Didžiausias apskrities miestas, taip pat Sūduvos krašto švietimo, kultūros, pramonės centras yra Marijampolė. Šiame septintame pagal gyventojų skaičių Lietuvos mieste gyvena 47,2 tūkst. gyventojų.

Kiti didžiausi apskrities miestai yra: Vilkaviškis (20,5 tūkst. gyventojų), Kazlų Rūda (7,2 tūkst. gyventojų), Šakiai (10,4 tūkst. gyventojų).

Tautine sudėtimi Marijampolės apskritis - labai lietuviškas regionas: 98,5 proc. visų gyventojų yra lietuviai. Lietuviškiausia (98,8 proc.) – Vilkaviškio rajono savivaldybė.

Marijampolės apskritis – strategiškai patogioje padėtyje esantis pasienio regionas, kuriame yra vieni svarbiausių Lietuvos pasienio postų, išlikę svarbūs ir šaliai įstojus į ES bei NATO. Apskirtyje veikia du tarptautiniai Lietuvos ir Lenkijos bei du Lietuvos ir Rusijos pasienio kontrolės punktai:

- Kalvarija-Budzisko (Lietuvos ir Lenkijos pasienyje esantis kelio pasienio kontrolės punktas);
- Mockava-Trakiškės (Lietuvos ir Lenkijos pasienyje esantis geležinkelio pasienio kontrolės punktas);
- Kybartai-Černyševskoje (Lietuvos ir Rusijos Federacijos Kaliningrado srities pasienyje esantis kelio pasienio kontrolės punktas);
- Kybartai-Nesterov (Lietuvos ir Rusijos Federacijos Kaliningrado srities pasienyje esantis geležinkelio pasienio kontrolės punktas).

Per šiuos postus vyksta didelis asmenų, prekių ir paslaugų judėjimas į kaimynines bei ES šalis.

Patogią geografinę ir strateginę regiono padėtį pastaruoju metu vis labiau įvertina investuotojai, turistai ir apskrities svečiai (Marijampolės Apskrities Viršininko administracija, 2008, p. 1).

Transportas

Geopolitiniu požiūriu Marijampolės apskritis yra svarbus tranzito regionas. Marijampolės apskrities teritorijoje kertasi du europinės reikšmės transporto koridoriai, tai - automagistralė **Via Baltica**, Šiaurės valstybes jungianti su Centrine bei Vakarų Europa, ir IXB transporto koridoriaus atšaka IXD Kaliningradas-Marijampolė-Kaunas. Regione yra gerai išvystytas automobilių kelių tinklas, teritoriją kerta svarbios automagistralės:

- A7-Marijampolė-Kybartai,
- A16-Marijampolė-Prienai-Vilnius,
- A5-Kaunas-Marijampolė-Kalvarija.

Dideles viltis regionas sieja su netolimoje ateityje planuojamu tiesti europinės vėžės geležinkeliu **RAIL BALTICA** ir numatoma statyti krovinių perkrovimo stotimi Marijampolės savivaldybėje.

Europinės vėžės tarptautinis geležinkelių projektas „Rail Baltica“, turintis sujungti keturias šalis – Lenkiją, Lietuvą, Latviją ir Estiją, yra laikomas vienu svarbiausių ir prioritetinių visai Europai, numatomų finansuoti ES lėšomis. Šis geležinkelis, kuris sujungs regiono kelių ir geležinkelių tinklus su transeuropinių tinklų sistema, turės didelę reikšmę apskričiai, išplėtos logistikos paslaugas. Tikimasi, jog patogūs greitaeigiai keleiviniai traukiniai pritrauks nemažą kiekį keleivių – verslo žmonių ir turistų, tai skatins turizmo plėtrą bei teiks neabejotiną ekonominę naudą bei padidins regiono investicinį patrauklumą. Visi „Rail Baltica“ statybos darbai gali trukti nuo 4,5 iki 9,5 metų. Planuojama, jog jau 2007 metais prasidės projektavimo darbai, o po 2 metų turėtų prasidėti ir europinio geležinkelio tiesimas. Pirmo etapo darbams Lietuva numatė skirti 500 mln. litų. Lėšos būtų panaudojamos europinei geležinkelio vėžei nutiesti nuo Lenkijos sienos iki Kauno. Pirmiausia planuojama nutiesti naują geležinkelių liniją atkarpoje „Lenkijos/Lietuvos valstybės

siena – Marijampolė“, atitinkančią Europos standartus mišriajam ir keleiviniam geležinkelių transportui organizuoti. Šioje geležinkelių linijoje planuojamas greitis 160 km/h. 2007 m. kovo mėnesį pasirašytame Supratimo memorandume dėl "Rail Baltica" sienos kirtimo vietos, teigiama, jog „Rail Baltica“ valstybių sienos kirtimo vieta yra 1,45 m atstumu į pietryčius nuo dabartiniu metu funkcionuojančios vienos krypties geležinkelio linijos ašies susikirtimo vietos su abiejų valstybių siena atkarpoje Trakiškės (Lenkijos Respublika) – Mockava (Lietuvos Respublika).

Didelį poveikį ekonominei plėtrai ne tik Marijampolės apskrities, bet ir visos šalies mastu daro magistralė „Via Baltica“. Užbaigta tarptautinės magistralės pirmoji eilė bei planuojama tiesti antroji eilė padeda pritraukti vietines bei užsienio investicijas, kurti naujas darbo vietas, didinti pramonės įmonių našumą regione. 2005 m. duomenimis, automobilių srautas atkarpoje Kaunas-Marijampolė-Suvalkai kai kuriais mėnesiais siekia net 10 tūkstančių automobilių per parą. Prognozuojama, jog tranzitinių krovinių srautas „Via Baltica“ ir toliau didės, todėl tikslinga kuo greičiau organizuoti bei vystyti tranzito aptarnavimo infrastruktūrą.

Valstybinių kelių tinklo ilgis regione yra 1571,26 km, iš jų 63,01 proc. su juoda danga ir 36,99 proc. žvyrkeliai. Magistralinių kelių - 122,08 km ir visi padengti juoda danga, tame skaičiuje 61,63 km tarptautinės magistralės Via Baltica ruožas su šešiomis skirtingo lygio sankryžomis. Krašto keliai sudaro 364,83 km, iš jų 46,39 proc. su juoda danga. Rajoniniai keliai sudaro 1084,35 km, iš jų 46,39 proc. su juoda danga. Prižiūrimuose keliuose yra 98 tiltai, 93,79 km pėsčiųjų ir dviračių takų bei kiti įvairūs kelio statiniai.

Įvertinant palankią regiono geografinę padėtį, planuojama, jog ateityje Marijampolės apskritis taps svarbiu tranzitiniu pasienio regionu, kuriame ir toliau sėkmingai plėsis transporto sistema ir su ja susijusios veiklos, o tai skatins logistikos infrastruktūros ir paslaugų plėtrą (Marijampolės apskrities viršininko administracija, 2008, p. 1).

3.2.1 Marijampolės apskrities verslo aplinka

Savivaldybės galimybės įtakoti verslo plėtrą

Savivaldybė turi nemažai galimybių įtakoti verslo aplinką ir plėtrą:

- Informacija;
- Mokesčių lengvatos;
- Bendri projektai;
- Finansinė parama verslui:
 - *pagalba pasinaudoti kitais išoriniais finansavimo šaltiniais;*
 - *pagalba pristatant įmonės veiklą;*
 - *pagalba rengiant ir įgyvendinant projektus;*
 - *kita finansinė parama.*
- Verslo informacijos centrai, verslo inkubatoriai.

Marijampolės apskrities savivaldybių parama smulkiam verslui

Marijampolės savivaldybės smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo fondas

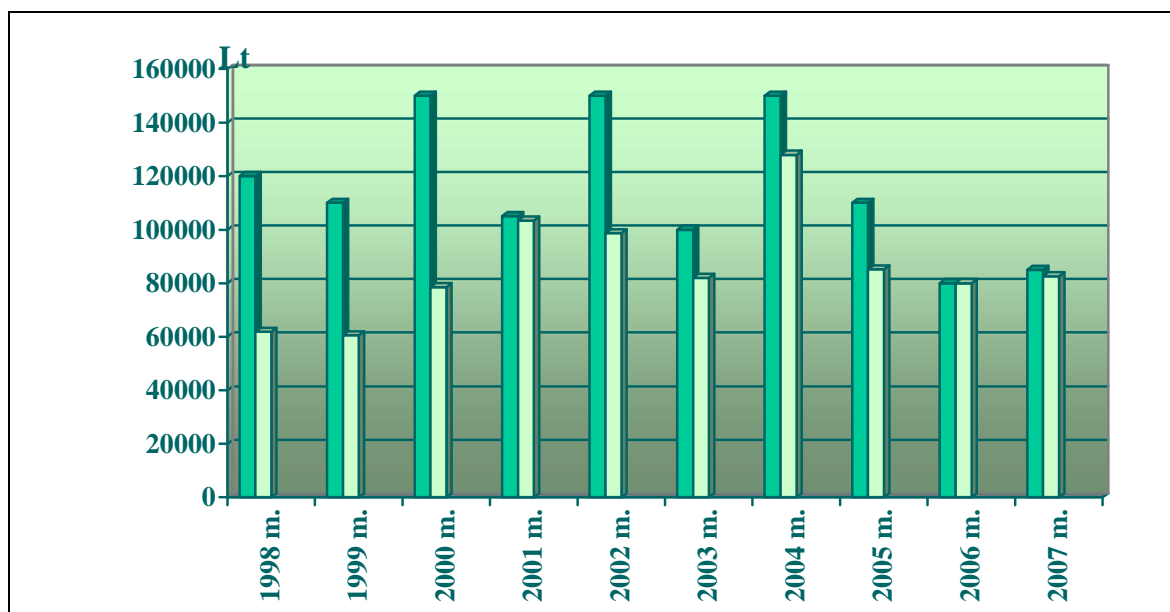
Marijampolės savivaldybės smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo fondas skirtas skatinti Marijampolės savivaldybės ekonomikos plėtrą ir didinti jos konkurencingumą teikiant finansinę paramą savarankiško užimtumo siekiantiems fiziniams asmenims, įmonėms, viešosioms įstaigoms ir kitiems ūkio subjektams, vykdančioms ekonominę veiklą arba teikiančioms viešąsias paslaugas verslui Marijampolės savivaldybės teritorijoje ir atitinkantiems SVV rėmimo fondo nuostatų reikalavimus.

Taip pat analogišką veiklą vykdo **Vilkaviškio r. savivaldybės smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo fondas** bei **Kazlų Rūdos savivaldybės smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo fondas**.

Marijampolės savivaldybės (MS) smulkaus ir vidutinio verslo (SVV) rėmimo fondo veikla

- Fondas veiklą pradėjo 1997 m. viduryje.
- Fondo teikiama finansine parama jau pasinaudojo 223 Marijampolės savivaldybės teritorijoje veikiantys verslo subjektai.
- Kasmet SVV remti savivaldybė skiria 80 – 120 tūkst. Lt

Tačiau MS SVV rėmimo fondas neskolina pinigų įmonėms tiesiogiai, bet sudaro palankesnes sąlygas pasinaudoti kitų finansinių šaltinių siūlomomis galimybėmis.

Šaltinis: Marijampolės savivaldybės administracija (2008).

8 pav. MS SVV rėmimo fondo lėšos 1998 – 2007 m.

Kas gali gauti paramą?

- Fiziniai asmenys, užsiimantys savarankiška verslo veikla pagal verslo liudijimą;
- Mikroįmonės (<10 darbuotojų);
- Mažos įmonės (<50 darbuotojų);
- Vidutinės įmonės (<250 darbuotojų);
- Ūkininkai bei žemės ūkio bendrovės;
- Viešosios įstaigos.

Kokios veiklos neremiamos?

- Prekybinė veikla;
- Alkoholinių gėrimų gamyba;
- Tabako gaminių gamyba;
- Finansinio tarpininkavimo paslaugos;
- Nekilnojamojo turto operacijos;
- Teisinės paslaugos;
- Azartinių lošimų, loterijų ir lažybų organizavimas.

Paramos formos:

1. *Paskolos palūkanų padengimas* – kai Savivaldybė įsipareigoja kreditoriui, suteikiančiam paskolą paramos gavėjui, iš SVV rėmimo fondo lėšų padengti metų palūkanų dalį, gaunamą iš Lietuvos banko skelbiamos praeito mėnesio vidutinės komercinių bankų metų palūkanų normos atėmus 4 % metų palūkanų ir rezultatai suapvalinus iki sveiko skaičiaus (Marijampolės savivaldybės administracija, 2008, p. 1).
 2. *Parodos išlaidų dengimas* – kai savivaldybė parodoje dalyvavusiam ir savo produkciją pristačiusiam paramos gavėjui iš SVV rėmimo fondo lėšų padengia iki 50 % išlaidų už ekspozicijos vietą parodoje.
 3. *Verslo planų, paraiškų finansinei paramai iš kitų fondų gauti rengimo išlaidų dalinis padengimas* – kai savivaldybė paramos gavėjo pasirinktam rangovui iš SVV rėmimo fondo lėšų padengia iki 50 % išlaidų už verslo plano ir/ar paraiškos finansinei paramai iš kitų fondų gauti rengimą paramos gavėjui.
 4. *Mokslo tiriamųjų darbų, laboratorinių matavimų ir tyrimų išlaidų padengimas* – kai savivaldybė paramos gavėjo pasirinktam rangovui iš SVV rėmimo fondo lėšų padengia visas mokslo tiriamųjų darbų, laboratorinių matavimų ir tyrimų, atliktų paramos gavėjui, išlaidas arba jų dalį.
- Vienu metu galima taikyti ne daugiau kaip dvi iš aukščiau išvardintų finansinės paramos formų tam pačiam paramos gavėjui.
 - Paramos gavėjai SVV rėmimo fondo finansine parama gali naudotis ne ilgiau kaip 4 (ketverius) metus.
 - Kreditorių paramos gavėjas pasirenka pats.

7 lentelėje matome maksimalius paramos, kuri gali būti suteikta, dydžius.

Paramos dydis, Lt.

Savivaldybės suteiktos finansinės paramos forma		Laikotarpis			
		1 metai	2 metai	3 metai	4 metai
1.	Paskolos, kuriai taikoma palūkanų padengimas, dydis	400 000 Lt	200 000 Lt	133 000 Lt	100 000 Lt
2.	Parodos išlaidų dydis (1 kartą per nurodytą laikotarpį)	3 000 Lt	6 000 Lt	9 000 Lt	12 000 Lt
3.	Verslo planų, paraiškų rengimo išlaidų dalinis padengimas (1 kartą per nurodytą laikotarpį)	3 000 Lt	6 000 Lt	9 000 Lt	12 000 Lt
4.	Mokslo tiriamųjų darbų, laboratorinių matavimų ir tyrimų išlaidų padengimas (1 kartą per nurodytą laikotarpį)	3 000 Lt	6 000 Lt	9 000 Lt	12 000 Lt

Šaltinis: Marijampolės savivaldybės administracija (2008).

Verslą remia asocijuotos ir verslo paramos organizacijos:

1. Marijampolės apskrityje veikianys verslo informaciniai centrai.

Marijampolės verslo informacijos centras

Marijampolės verslo informacijos centre teikiama informacija ir konsultacijos verslininkams ir norintiems pradėti verslą. Verslo centro darbuotojai konsultuoja įmonių steigimo, verslo pradžios, buhalterinės apskaitos ir kitais verslo valdymo klausimais. Verslo centras organizuoja seminarus, mokymus ir verslo sklaidos renginius aktualiomis verslininkams temomis. Kad užtikrintų mokymų kokybę centras kviečia aukštųjų mokyklų, konsultacinių firmų dėstytojus, lektorius.

Didžioji dalis paslaugų yra teikiamos nemokamai arba lengvatinėmis sąlygomis, kas aktualu norintiems pradėti verslą ir smulkiems verslininkams (Marijampolės verslo informacijos centras, 2008, p.1). Analogišką veiklą vykdo **Šakių verslo informacijos centras** bei **Vilkaviškio turizmo ir verslo informacijos centras**.

2. Kazlų Rūdos verslo inkubatorius

Verslo inkubatoriaus veiklos tikslai:

- Padėti naujai besikuriančioms miesto ir regiono smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms;
- Ugdyti jų sugebėjimus prisitaikyti ir nepriklausomai veikti rinkoje;
- Inicijuoti naujų verslų ir darbo vietų kūrimą;
- Remti naujų technologijų vystymąsi bei inovacijų diegimą versle ir padėti tokio pobūdžio projektams įgauti komercinį pagrindą;
- Formuoti verslo bendradarbiavimo tinklą mieste ir regione;
- Vienyti pastangas pritraukiant Lietuvos ir tarptautines finansavimo programas bei remti firmas įgyvendinant projektus;
- Sudaryti sąlygas miesto ir regiono verslo visuomenei pasinaudoti Verslo inkubatoriuje turima ir kaupiama informacija - šalies ir užsienio šaltiniais apie tarptautinį verslą, internetu, leidžiamais katalogais;
- Bendradarbiauti su Lietuvos bei užsienio verslo inkubatoriais, nevyriausybinėmis organizacijomis, įvairiomis firmomis.

Verslo inkubatoriaus teikiamos paslaugos:

- Administracinių ir gamybinių patalpų nuoma smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms;
- Mokymų, seminarų, parodų, prezentacijų bei kitų renginių organizavimas;
- Biuro paslaugos. Dokumentų dauginimas, maketavimas, įrišimas, skenavimas, laminavimas;
- Telefoninio, faksimilinio, el. pašto ir internetinio ryšio paslaugos;
- Verslo planų rengimas;

Projektų ES programoms rengimas (Kazlų Rūdos verslo inkubatorius, 2008, p. 1)

3. Marijampolės apskrities asocijuotos struktūros:

• **Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmų Marijampolės filialas**

Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmų (toliau Kauno PPAR) Marijampolės filialas veikia pagal Lietuvos Respublikos prekybos, pramonės ir amatų rūmų įstatymą (Nr.I-1093, 1995-11-14), rūmų įstatus ir yra nevyriausybinių, pelno nesiekianti verslo savivaldos principais veikianti įmonė. Kauno PPAR Marijampolės filialas įregistruotas 1997 m. kovo 19 dieną. Kauno PPAR Marijampolės filialas veikia kartu su Kauno prekybos, pramonės ir amatų rūmais. Kauno PPAR yra Lietuvos PPAR asociacijos, Baltijos prekybos rūmų asociacijos (BCCA), Europos prekybos rūmų asociacijos

(Eurochambers), Pasaulio prekybos rūmų (ICC) nariai. Rūmai užtikrina veiklos ir tradicijų tęstinumą 1925 metais įkurtų Lietuvos prekybos ir pramonės rūmų, o taip pat remiasi pasauline prekybos rūmų patirtimi, sukaupta nuo 1599 m. (Marselis). Pagrindinė rūmų misija: verslo savivalda, paslaugos verslui ir valstybės deleguotų funkcijų vykdymas (Marijampolės savivaldybė, 2008, p. 1).

Pagrindinės rūmų veiklos kryptys:

1. Verslo subjektų teisėtų interesų gynimas ir atstovavimas Lietuvos Respublikos valstybės institucijose, komitetuose ir tarybose;
2. Verslo ekonomikos interesų reprezentacija ir informacija (visapusiška informacija verslo plėtrai; informacijos sklaida; įmonių interesų viešinimas) susitikimuose su valdžios pareigūnais, užsienio ir Lietuvos ūkio vienetais;
3. Programos ir projektai;
4. Tarptautinė pagalba (eksporto plėtra, verslo partnerių paieška, parodų organizavimas, verslo kontaktai ir verslo misijos, rinkos konsultacijos);
5. Eurointegracinė pagalba (Europos verslo informacinio centro veikla);
6. Verslininkų švietimas ir konsultavimas;
7. Profesinis mokymas ir socialinės partnerystės užtikrinimas (veikla vykdamas Lietuvos Respublikos Profesinio mokymo įstatymą ir jame rūmams priskirtas funkcijas);
8. Regioninė ir struktūrinė plėtra (veikla vykdamas Lietuvos Respublikos regioninės plėtros įstatymą);
9. Valstybės deleguotų funkcijų vykdymas (veikla vykdamas rūmų įstatymą ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimus dėl prekių kilmės, force majeure, prekių brūkšninio kodo, ATA Carnet sertifikatų, užsienio prekybos dokumentų legalizavimo ir išduodant reikalingus dokumentus);
10. Rūmų klubinė veikla.

- **Lenkijos - Lietuvos ūkio rūmai**

Rūmai įkurti 1992 metais Lietuvos ir Lenkijos verslininkų suvažiavime. Lenkijos-Lietuvos ūkio rūmai - tai ne pelno siekianti organizacija, kurios pagrindinis tikslas - atstovauti savo narių interesams Lenkijos Respublikoje ir Lietuvoje, skatinti ekonominę šių šalių raidą. Planams įgyvendinti Lenkijoje įregistruotas LLŪR Suvalkų biuras, o Lietuvoje - LLŪR Marijampolės filialas, juose dirba 35 darbuotojai.

Rūmų darbuotojai teikia ūkio subjektams verslininkystę skatinančias paslaugas, konsultuoja, tiria rinkos plėtros sąlygas, organizuoja mugės, forumus, verslo susitikimus, misijas, seminarus, atlieka komercinio bendradarbiavimo partnerių paieškas. Rūmai organizuoja parodas Lenkijoje, Latvijoje, Rusijoje, Kazachstane, tačiau didžiausio verslininkų dėmesio susilaukia parodos, rengiamos Kaune.

LLŪR yra pasirašę bendradarbiavimo sutartis su Lietuvos pramonininkų ir Lietuvos verslininkų darbdavių konfederacijomis. LLŪR 2003 metų pradžioje turėjo 250 narius, tarp jų 50 iš Lietuvos. Tai bankai, smulkios, vidutinės, stambios įmonės - „Vernitas“, „Fasa“, „Achema“, „Atrama“ ir kitos (Marijampolės savivaldybė, 2008, p. 1).

- **Marijampolės regiono jaunųjų verslininkų klubas**

Marijampolės regiono jaunųjų verslininkų klubas yra laisvanoriškas jaunų, veiklių asmenų susivienijimas, nepolitinis, pelno nesiekiantis juridinis asmuo, vykdamas veiklą, kuri nukreipta į verslą, Marijampolės regioną ir jaunimą.

Klubas veiklą pradėjo 2005 metų sausio 7 dieną.

Klubo veiklos tikslai:

- ✓ didinti Klubo narių asmeninį tobulėjimą, verslumo įgūdžius bei kompetenciją;
- ✓ skatinti bendrąją veiklą Marijampolės regione, pilietinį aktyvumą, stiprinti organizuotumą ir įtaką visuomenėje;
- ✓ didinti socialinį ir ekonominį potencialą Marijampolės regione;
- ✓ pritraukti kuo daugiau išsilavinusio jaunimo į Marijampolės regioną ir atstovauti jų interesams;
- ✓ garsinti Marijampolės regioną ir gerinti jo įvaizdį Lietuvoje ir užsienyje (Marijampolės regiono jaunųjų verslininkų klubas, 2008, p. 1).

- **JCI Marijampolės skyrius**

JCI yra tarptautinė, per 110 pasaulio šalių veikianti, vienijanti daugiau nei 200 000 aktyvių, dinamiškų, 18 – 40 m. amžiaus narių organizacija siekianti ugdyti jaunus visuomenės bei verslo lyderius ir skatinti teigiamus pasaulio bendruomenės pokyčius (JCI Lietuva, 2008, p. 1)

2007 metų JCI Marijampolės skyriaus tikslai:

- Didinti aktyvių narių skaičių, pasiekti > 30 narių per 2007 metus;
- Suorganizuoti nemažiau 20 susirinkimų iš jų 5 teminius klubus;
- Kelti kompetenciją, ugdyti verslumą ir kontaktų tinklą, vykdyti švietėjišką veiklą ir suorganizuoti >2 seminarus;
- Vykdyti kitus projektus pagal JCI programą;
- Gerinti klubo marketingą.

- **Marijampolės verslininkų asociacija**

Marijampolės verslininkų asociacija - visuomeninė organizacija, kurią 1997-03-12 įkūrė grupė Marijampolės verslininkų. Be 15 steigėjų ji jungia ir asociacijos narius, kurių skaičius nėra pastovus. Visi verslininkų asociacijos nariai yra fiziniai asmenys (ne įmonės). Asociacijos veiklos tikslai: keistis informacija tarp asociacijos narių, inicijuoti bendrus projektus, ginti savo ekonominius interesus valstybės struktūrose.

- **Marijampolės apskrities pramoninkų ir darbdavių asociacija**

Marijampolės apskrities pramoninkų ir darbdavių asociacija vienija stambiausias Marijampolės apskrities pramonės įmones. Asociacija yra Lietuvos pramoninkų konfederacijos narė. Marijampolės apskrities pramoninkų ir darbdavių asociacija atstovauja savo interesus įvairiose verslo srityse. Organizuoja Lietuvos ir užsienio įmonių bendradarbiavimą. Marijampolės apskrities pramoninkų ir darbdavių asociacijos nariais yra 11 stambiausių Marijampolės apskrities pramonės įmonių: AB „Fasa“, AB „Pakma“, UAB „Arvi cukrus“, UAB „Marijampolės duona“, AB „Marijampolės grūdai“, AB „Marijampolės pieno konservai“, AB „Vernitas“ ir kt. (Marijampolės savivaldybė, 2008, p. 1).

3.2.2 Marijampolės pramoninė zona

Marijampolės savivaldybės administracija siūlo statyti įmones Marijampolės pramoninės zonos teritorijoje. Čia galima statyti pramoninės, gamybinės, o taip pat logistinės paskirties pastatus.

Marijampolės savivaldybės administracija buvo viena iš 4 Lietuvos savivaldybių, dalyvavusių įgyvendinant PHARE programos finansuojamą projektą „Parama „plyno lauko“ investicijų skatinimui Lietuvoje“. Šio projekto įgyvendinimo metu buvo numatyta teritorija pramoninei zonai formuoti, parengtas jos detalusis planas, parengta strateginio pasekmių aplinkai vertinimo ataskaita ir poveikio visuomenės sveikatai ataskaita.

Šiam projektui įgyvendinti Marijampolės savivaldybė jau yra suformavusi 65,13 ha pramoninės ir sandėliavimo paskirties žemės sklypą. Pramoniniams sklypams skirtas plotas - 49,25 ha. Pramoninių sklypų skaičius – 12 vnt. Suformuotų sklypų plotas pateiktas 8 lentelėje.

Marijampolės pramoninės zonos suformuotų sklypų plotai

Sklypo Nr.	Sklypo plotas, ha
1	3,3536
2	3,1377
3	5,5123
4	5,3675
5	5,7211
6	5,5958
7	5,5017
8	2,0412
9	5,4714
10	3,0932
11	2,2890
12	2,1621
Iš viso:	49,25

Šaltinis: Marijampolės savivaldybės administracija (2008).

Marijampolės pramoninės zonos teritorija yra prie Marijampolės šiaurinės ribos, rytinėje geležinkelio Marijampolė – Kaunas pusėje, apie 3 km nuo miesto centro (9 pav.).

Pramoninės zonos teritorija ribojasi:

- vakaruose – su esama geležinkelio linija Marijampolė – Kaunas;
- rytuose – su projektuojama RAIL BALTICA geležinkelio linija (pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. lapkričio 11 d. nutarimu Nr. 1273 „Dėl Europos standarto geležinkelio Lietuvos ir Lenkijos valstybės siena – Marijampolė – Kaunas trasos (0 – 85,1 km) tiesimo specialiojo plano sprendinių patvirtinimo“ patvirtintus sprendinius);
- šiaurėje – su planuojama Marijampolės krovinių perkrovimo terminalo teritorija. 2014 – 2015 m. šalia pramoninės teritorijos numatyta tiesti kelią. Tai perspektyvi pramonės teritorija. Netoli yra miesto valymo tinklai. Šalia teritorijos yra visi reikiami inžinierinės infrastruktūros tinklai: dujų, vandentiekio, elektros ir kt.

Šaltinis: Marijampolės savivaldybės administracija (2008).

9 pav. Marijampolės pramoninė zona

Žemės nuosavybė priklauso Marijampolės savivaldybės administracijai. Savivaldybė yra išpirkusi ir nuosavybės teise valdo 65,13 ha pramoninės zonos teritoriją.

Pramoninės teritorijos privalumai:

- teritorija yra Marijampolės pramoniniame rajone;
- teritorijos žemės nuosavybė priklauso savivaldybei – tai sudarys sąlygas efektyviau valdyti ir naudoti teritoriją;
- pramoninėje zonoje yra suformuoti įvairaus dydžio žemės sklypai, investuotojai turi galimybę pasirinkti jų poreikius tenkinantį sklypą;
- pramoninės zonos sklypai bus paruošti su išvystyta infrastruktūra, reikalinga investuotojams;
- bus sukurtas inžinierinių tinklų ir kelių, vedančių į zoną ir pačioje zonoje į individualius sklypus, kompleksas;

Pramoninei teritorijai reikalinga infrastruktūra – dujotiekis, elektros pastotė, vandentiekis, kanalizacija, lietaus kanalizacija, ryšio linijos ir privažiavimo keliai, numatoma iš Europos struktūrinių fondų lėšų

Šiuo metu jau yra atlikta:

- Išpirkta žemė iš savininkų (savivaldybės lėšomis) – 4,5 mln. Lt;
- Atliktas strateginis projekto poveikio visuomenės sveikatai vertinimas (savivaldybės lėšomis) – 20 tūkst. Lt;
- Atliktas strateginis projekto poveikio aplinkai vertinimas (PHARE 2003 projekto lėšomis);
- Parengtas sklypo pramoninės zonos teritorijos detalusis planas (PHARE 2003 projekto lėšomis) – vyksta derinimas;
- Parengta pramoninės zonos plėtros galimybių studija (PHARE 2003 projekto lėšomis);
- Užpildyta paraiškos forma struktūrinių fondų finansavimui gauti (PHARE 2003 projekto lėšomis).

Marijampolės pramoninė zona yra šalia esamos šiaurinės pramoninės zonos į pietus ir pietvakarius. Netoli yra įsikūrusios kelios pramonės bendrovės (tokios kaip UAB „Marijampolės pieno konservai“, naudotų automobilių turgus, AB koncernas „Alga“ (metalo konstrukcijos, aliuminio ir plastikinės konstrukcijos), Marijampolės muitinės terminalas ir keletas komercinių bendrovių (Marijampolės savivaldybės administracija, 2008, p. 4).

Lietuvos regioninės politikos iki 2013 metų strategijoje yra išskirti **Marijampolės savivaldybės konkurencingumą ir investicinį patrauklumą ribojantys veiksniai:**

1. daugelis įmonių – žemų ir vidutinių technologijų produkcijos gamintojos;
2. nepakankamai išplėtos paslaugos verslui ir gyventojams;
3. žemas gyventojų verslumo lygis;
4. smulkiame ir vidutiniame versle dominuoja mažą pridėtinę vertę kuriančios paslaugos ir prekyba;
5. nėra poreikius atitinkančių kvalifikacijos kėlimo ir specialistų rengimo centrų;
6. nėra inovacijų plėtros paramos infrastruktūros, nepakankamai bendradarbiauja verslo ir mokslo įstaigos;
7. nepakankamai bendradarbiauja smulkaus ir vidutinio verslo įmonės;
8. verslo plėtrai nepakankamai panaudojamos informacinės ir kitos šiuolaikinės technologijos;
9. nesukurtos sąlygos plėtoti paslaugas;
10. nėra verslo renginių (konferencijų, mugių) organizavimo infrastruktūros;
11. pasenęs miesto ir priemiesčio autobusų parkas;
12. pasenęs Marijampolės miesto bendrasis planas stabdo šiuolaikišką miesto plėtrą (Marijampolės savivaldybės taryba, 2007, p. 2).

Apibendrinant verslo aplinkos Marijampolės apskrityje ir savivaldybėje duomenis, galima teigti, kad regionas turi palyginti nedaug tarptautinių ekonominių ryšių ir pasižymi ūkio struktūra, sudaryta daugiausiai iš smulkių ir vidutinių įmonių. Marijampolės regiono verslo sektoriaus struktūra yra tipinė, kaip ir kituose šalies rajonuose: regiono verslo įmonėse dominuoja žemą pridėtinę vertę kuriančios paslaugos bei prekyba, siauras aptarnavimo, laisvalaikio ir pramogų paslaugų spektras, palyginti žema šių paslaugų kokybė.

Regionė nėra poreikius atitinkančių kvalifikacijos kėlimo ir specialistų rengimo centrų, nėra inovacijų plėtros paramos infrastruktūros, nepakankamai bendradarbiauja verslo ir mokslo įstaigos, nepakankamai SVV bendradarbiauja tarpusavyje, verslo plėtrai nepakankamai panaudojamos informacinės ir kitos modernios technologijos, nesukurtos sąlygos plėtoti paslaugas verslui.

Visa tai sąlygoja nepakankamą regiono patrauklumą užsienio ir vietos investicijoms. Siekiant didinti regiono investicinį potencialą, būtina plėtoti verslo paslaugas bei skatinti aptarnavimo, laisvalaikio ir pramogų paslaugų sektoriaus plėtrą.

3.3 Bendra informacija apie Alytaus apskritį

Šaltinis: Alytaus apskrities viršininko administracija (2008).

10 pav. Alytaus apskritis

Administracinis centras: Alytus

Regionas: Dzūkija

Plotas: 6-a pagal dydį

Iš viso: 5 425 kv. km

Procentais: 8,3 proc.

Gyventojų: 7-a pagal gyventojus

Iš viso: 182 851

Procentais: 5,3 proc.

Tankis: 33.7 / kv. km

Alytaus apskritis - pietuose esanti Lietuvos apskritis. Ji apima didžiąją Dzūkijos etnografinio regiono dalį - Alytaus, Lazdijų ir Varėnos rajonų, Alytaus miesto ir Druskininkų savivaldybių teritorijas. Bendras plotas - 542,5 tūkst. ha. Miškai užima 247,2 tūkst. ha (44 proc.), upės, ežerai - 24,3 tūkst. ha (4,3 proc.) visos teritorijos. Per apskritį teka didžiausia šalies upė Nemunas ir viena išpūdingiausių Lietuvos upių - Merkys. Gausu ežerų, didžiausi - Dusia (2334 ha), Metelys (1290 ha), Žuvintas (991,8 ha), Didžiulis (912,7 ha), Obelija (572,5 ha), Simno ežeras (245 ha), Giluitis (235 ha).

Tai pats gražiausias ir miškingiausias regionas Lietuvoje, garsėjantis grybingais miškais, savita ir unikalia architektūra, autentiškomis liaudies meno tradicijomis. Iš kitų šalies regionų išsiskiria valstybės saugomų teritorijų gausa, gamtos savitumu, kultūros tradicijomis, ekologine pusiausvyra, tradicinių verslų plėtojimu, geromis sąlygomis pažintiniam pėsčiųjų, vandens ir dviračių turizmui (Alytaus apskrities viršininko administracija, 2008, p. 1).

Miestai

Apskrityje yra 7 miestai, iš kurių didžiausi:

1. Alytus
2. Druskininkai
3. Varėna
4. Lazdijai
5. Simnas

Taip pat yra 12 miestelių ir 1129 kaimai.

Alytus - miestas, palankus verslui

Alytus – puiki vieta plėtoti verslą.

Miestas garsėja naujomis idėjomis, veiklumu ir laimėjimais, turi daug partnerių užsienio valstybėse. Aktyviai dirbama su potencialiais užsienio šalių – Švedijos, Vokietijos, Norvegijos, Danijos, Didžiosios Britanijos ir kt. – verslininkais ir investuotojais.

Lietuvoje ir už jos ribų gerai žinomi Alytaus įmonių gaminiai, puikiai vertinama jų kokybė. Miesto įmonės sėkmingai įsitraukia į Vakarų rinką, plečia gaminių asortimentą ir kuria naujas darbo vietas.

Alytus – miestas, palankus verslui dėl palankios jo geografinės padėties – Alytaus apskritis ribojasi su Baltarusija, Lenkija ir Rusija. Keliai per Alytų naudingi Vakarų (Prancūzijos, Vokietijos, Lenkijos ir kt.) ir Rytų (Rusijos, Ukrainos, Baltarusijos) valstybėms. Kelių šimtų kilometrų spinduliu galima užmegzti verslo ryšius su sparčiai besiplečiančiomis verslo sostinėmis – Ryga, Talinu, Minsku, Varšuva, Kaliningradu.

Alytus iš Lietuvos miestų išsiskiria logistiniu pranašumu. Jis vidutiniškai 100 km nutolęs nuo dviejų didžiausių Lietuvos miestų – Vilniaus ir Kauno, kuriuose yra tarptautiniai oro uostai. Alytų Nemunas jungia su Klaipėdos jūrų uostu.

Alytuje vyrauja pramonės šakos, turinčios senas tradicijas, gerai išvystytas transporto tinklas, telkiasi išsilavinusi, kvalifikuota, užsienio kalbas mokanti jauna darbo jėga, čia yra puikios persikvalifikavimo galimybės (Alytaus savivaldybės administracija, 2008).

3.3.1 Verslą ir investicijas Alytuje skatina miesto savivaldybė

Alytuje siekiama sukurti vieningą ir efektyvią verslo paramos sistemą, kuri sudarytų palankias sąlygas miesto smulkaus ir vidutinio verslo kūrimuisi ir plėtrai, siektų esamų verslų išsaugojimo, naujų verslo iniciatyvų įgyvendinimo, konkurencingų miesto verslų augimo, naujų darbo vietų steigimą.

I. Alytaus miesto savivaldybė vykdo smulkaus ir vidutinio verslo plėtros Alytaus mieste programą:

- Skatina visuomenės verslumą ir remia SVV;
- Remia verslininkų mokymus, konsultacijas, seminarus ir perkvalifikavimą;
- Skatina jaunimo ir moterų verslumą;
- Remia verslo įmonių kooperavimąsi, bendradarbiavimo tinklų plėtrą;
- Remia parodas, misijas ir leidinius, skirtus patrauklaus investuotojams, verslininkams miesto įvaizdžio sudarymui;
- Skatina gerinti verslo aplinką.

II. Rengia galimybių studijas verslo aplinkos gerinimo srityje:

- Infrastruktūros plėtra Alytaus miesto pramoninėje zonoje, esančioje Naujojoje g. (2004 m.);
- Infrastruktūros plėtra Alytaus miesto pramoninėje zonoje, esančioje Kepyklos g. (2004 m.);
- Medienos apdorojimo technologijų demonstravimo centro įkūrimas Alytuje“ (2005 m.); „Alytaus šiaurinio pramonės rajono (Artojų g.) pramoninio parko plėtra (pagal ES

PHARE finansuojamą 1,2 mln. eurų vertės projektą „Parama plyno lauko investicijų skatinimui Lietuvoje“, 2006 m.).

III. Rengia ir įgyvendina projektus, finansuojamus iš ES fondų programų, verslo aplinkos gerinimo, turizmo infrastruktūros plėtros, ekonominės plėtros, pramoninių zonų plėtros, investicijų skatinimo srityse:

- Palankių sąlygų verslo plėtrai sukūrimas Alytaus ir Suvalkų miestuose;
- Pramoninių zonų infrastruktūros modernizavimas Lietuvos-Lenkijos pasienio regione;
- Pramoninių zonų ir plyno lauko investicijų skatinimas Euroregione – Nemunas;
- Pramoninės zonos Pramonės gatvėje infrastruktūros modernizavimas;
- Medienos apdorojimo technologijų demonstravimo centro įkūrimas Alytuje;
- Alytaus regiono ir Suvalkų miesto populiarinimas, siekiant informuoti ir pritraukti potencialius investuotojus;
- Alytaus miesto sodo rekonstrukcijos projektas;
- Dviračių ir pėsčiųjų tako įrengimo Nemuno upės kairiajame krante (apie 6 km) projektas;
- Nemuno gatvės rekonstrukcijos projektas, siekiant sutvarkyti privažiavimo kelią prie stacionarios prielaukos;
- Automobilių ir motociklų trasų įrengimo projektas;
- Slidinėjimo trasų įrengimo projektas.

IV. Dirba su potencialiais investuotojais

Verslą remia asocijuotos ir verslo paramos organizacijos:

- **Alytaus verslo konsultacinis centras**

Teikia nemokamą informaciją pradedantiems verslininkams.

Konsultuoja, registruoja įmones, rengia juridinius dokumentus, verslo planus, investicinius projektus, ieško verslo partnerių Lietuvoje ir užsienyje, organizuoja kursus, seminarus pradedantiems verslą ir jau plėtojantiems veiklą.

- **Alytaus verslo inkubatorius**

Teikia pagalbą pradedančioms veiklą įmonėms, kaupia ir teikia informaciją apie verslo, investicijų naujoves, konsultuoja įvairiais verslo klausimais, atlieka rinkos tyrimus, ieško ryšių su Europos Sąjungos, Rytų šalių ir Amerikos inkubatoriais ir naujovių centrais.

Inkubuojamos įmonės gauna kompleksinę paramą pirmaisiais veiklos metais.

- **VŠĮ „Verslo angelas“**

Nemokamai konsultuoja norinčius pradėti verslą. Teikia visapusišką pagalbą nuo idėjos iki verslo pradžios. Paslaugos teikiamos nemokamai, iš rėmėjų sukauptų lėšų. „Verslo angelas“, įtraukdamas jaunimą į verslo projektus, skatina jų verslumą.

- **Alytaus apskrities Europos informacijos centras**

Teikia informaciją apie Lietuvos eurointegraciją, Europos Sąjungą ir ES šalis.

- **VŠĮ Alytaus turizmo informacijos centras**

Teikia informaciją turizmo verslo klausimais. Reklamuoja turizmo paslaugas.

- **Alytaus verslo inovacijų centras**

Informuoja ir konsultuoja verslo inovacijų klausimais. Platina naujausią verslo literatūrą, organizuoja konferencijas, seminarus ir simpoziumus verslo atstovams.

- **Lietuvos inovacijų centro atstovas Pietų Lietuvoje**

Inicijuoja ir padeda rengti inovacinius projektus. Teikia informaciją inovacijų, ES paramos plėtrai klausimais. Padeda gauti Europos Sąjungos fondų paramą, rengia verslo planus.

- **VŠĮ „PVC“**

Teikia konsultacijas, mokymus, padeda rengti projektus bei suteikia pagalbą visuose projekto įgyvendinimo etapuose.

Rengia investicinius projektus, verslo planus bei galimybių studijas, pildo projektines paraiškas ES paramai gauti.

- **Alytaus krašto verslininkų asociacija**

Atstovauja smulkaus ir vidutinio verslo įmonių interesams. Dalyvauja verslo koordinavimo tarybos darbe, analizuoja verslui svarbias problemas, dalyvauja svarstant ir vertinant verslo projektus.

Asociacijos tikslas – vienyti smulkųjį verslą, padėti įmonėms stiprėti, pasiruošti konkurencinei kovai integruojantis į ES. Verslininkų interesų gynimas ir atstovavimas valstybės institucijose.

- **VŠĮ „Verslo kaimelis“**

SVV įmonių interesų atstovavimas, kooperacijos vystymas, konsultavimas, įmonių steigimas, projektų ruošimas.

VŠĮ „Verslo kaimelis“ pagrindinės veiklos kryptys yra:

- ✓ verslo bendradarbiavimo galimybių vystymas;
- ✓ smulkaus ir vidutinio verslo įmonių kooperacijos vystymas;
- ✓ verslininkų tarpusavio pagalbos ir bendradarbiavimo plėtojimas.

Pramonės g. 16 teritorijoje įsikūrę 29 smulkaus ir vidutinio verslo įmonės, kurios užima ~50 tūkst. m² gamybinių plotų. 2005 m. I-ąjį pusmetį veikiančių įmonių apyvarta siekė 7 mln. litų. Teritorijoje savo veiklą vykdo 5 transporto paslaugos įmonės, 4 medžio perdirbimo įmonės, 3 langų gamybos įmonės, 3 siuvimo įmonės, kepykla, mažų laivų gamybos įmonė ir kitos.

Per 2004 m. įmonės išlaikė 294 darbo vietas, per 2005 m. I-ąjį pusmetį įmonės išlaikė 337 darbo vietas. Įmonės investuoja į gamybos ir technologijų įsigijimą.

Apie 50 tūkst. kv. m. gamybinių plotų laukia potencialių investuotojų. Šioje teritorijoje yra ir laisvų žemės sklypų.

- **Lietuvos pramonininkų konfederacijos Alytaus krašto pramonininkų asociacija**

Atstovauja stambių gamybos įmonių interesams. Analizuoja bei reklamuoja įmonių veiklą, Lietuvos Respublikos Seimo rengiamus įstatymus ir Vyriausybės nutarimus bei teikia pasiūlymus šiais klausimais.

- **Pietų Lietuvos verslo kooperacijos centras**

Kooperuoja SVV įmones, siekiant pigiau įsigyti įvairias paslaugas (draudimo, kuro pirkimo, ryšio, teisinės konsultacijas), pirkti žaliavas, ieškoti naujų rinkų. Rengia bendrus projektus ES paramai gauti, ieško darbuotojų pagal darbdavių poreikius.

- **Alytaus krašto verslininkų asociacija**

Atstovauja smulkaus ir vidutinio verslo įmonių interesams. Dalyvauja verslo koordinavimo tarybos darbe, analizuoja verslui svarbias problemas, dalyvauja svarstant ir vertinant verslo projektus.

Asociacijos tikslas – vienyti smulkųjį verslą, padėti įmonėms stiprėti, pasiruošti konkurencinei kovai integruojantis į ES. Verslininkų interesų gynimas ir atstovavimas valstybės institucijose.

- **Lietuvos verslo darbdavių konfederacijos Alytaus filialas**

Atstovauja verslo įmonių interesams. Siekia sukurti demokratišką ir palankią šalies verslo plėtros aplinką, kuri skatintų naujų darbo vietų kūrimą, iniciatyvą ir kūrybiškumą versle, investicijas į Lietuvos ūkį bei garantuotų jų saugumą.

3.3.2 Pramonės zonos

Pramonės zona Naujojoje gatvėje

Geografinė padėtis

Pramonės zona, esanti dešinėje Naujosios g. pusėje, pagal svarbą ir plėtros potencialą yra antroji Alytuje. Ji išsidėsčiusi Alytaus miesto šiaurės vakarinėje dalyje, pačiame miesto pakraštyje, kairėje pusėje yra Alytaus r. Miklusėnų gyvenvietė. Naujoji g. driekiasi per visą Alytaus miestą ir yra apie 4-5 km ilgio. Vos už kelių šimtų metrų nuo pramonės zonos eina kelias Alytus–Kaunas, todėl iš Kauno pusės į ją galima patekti tiesiogiai nevažiuojant į miesto centrą, o tai yra labai patogiu. Pramonės zona išsidėsčiusi buvusio Alytaus eksperimentinio namų statybos kombinato teritorijoje, kur yra daug laisvų pastatų ir žemės įmonėms kurtis.

Susisiekimas su miesto centru iš pramonės zonos vyksta Naująja gatve. Kelių, vedančių į pramonės zoną, išsidėstymas yra palankus verslui vystyti. Į zoną jau pritraukti stambūs ilgalaikiai investuotojai: UAB „Sofa Brands International“ (Didžioji Britanija), UAB „Svenheim“ (Norvegija), UAB „Stora Enso Timber“ (Suomija ir švedija).

Esamų sklypų padėtis

Bendras pramonės zonos Naujojoje g. plotas yra 81,26 ha. Sklypai yra privatūs arba nuomojami iš valstybės ilgalaikės nuomos pagrindu. Potencialiai Naujosios g. pramonės zonoje yra vienas laisvas 6,3 ha valstybinio žemės fondo sklypas, galintis pritraukti investuotojus. Šis sklypas yra tinkamas gamybinei veiklai plėtoti (Pramonės zonos šiaurėje, šalia pagrindinės Naujosios g.).

Inžineriniai tinklai

Paslaugos teikiamos ilgalaikių sutarčių pagrindu. Tinklų koncentracija yra tolygi visoje teritorijoje. Energetiniai ištekliai nėra visiškai išnaudojami, todėl yra dideli jų rezervai. Inžinerinius tinklus valdo AB „Enermega“.

Pramonės zonoje šiuo metu veikia per 40 įmonių. Stambiausios bendrovės, veikiančios Naujojoje gatvėje: UAB „Stora Enso Timber“ (Suomija ir švedija), UAB „Maristika“, UAB „Stiklo

gama“, UAB „Svenheim“ (Norvegija), UAB „Randers Reb production“ (Danija), L. Čyžienės IĮ „Milčija“, UAB „Alseka“, UAB „KJ baldai“, UAB „Aiginta“, UAB „Bonvaldos servisas“, UAB „Alsantė“, UAB „Ordo“, UAB „Alramsta“, UAB „Paulemas“, UAB „Usana“, UAB „Alkesta“, UAB „Sofa Brands International“ ir kt.

Iki 2007 metų pabaigos Alytaus miesto savivaldybės administracija, įgyvendindama Europos Sąjungos INTERREG IIIA Kaimynystės programos tarp Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos Federacijos Kaliningrado srities iš dalies finansuojamą projektą „Pramoninių zonų infrastruktūros gerinimas Lietuvos–Lenkijos pasienio regione“, parengs visą reikiamą techninę dokumentaciją pramonės zonos infrastruktūrai modernizuoti: apie 12 000 m ilgio vandentiekio, apie 11 000 m ilgio kanalizacijos ir 7 000 m lietaus kanalizacijos tinklams, siurblinei nuotekoms perpumpuoti, elektros energijos tiekimo tinklams, apie 30 000 m² privažiavimo keliams įrengti.

Numatoma, kad pramonės zona, esanti Naujojoje gatvėje, bus modernizuota 2008–2013 metais Europos bendrijos URBAN iniciatyvos lėšomis (Alytaus savivaldybės administracija, 2008).

Pramonės zona Kepyklos gatvėje

Geografinė padėtis

Pramonės zona yra Alytaus pietinėje dalyje. Atstumas iki miesto centro – apie 1 km. Ši pramonės zona yra išsidėsčiusi abiejose Kepyklos g. pusėse. Pagrindinė pramonės zonos dalis yra vakarinėje Kepyklos g. pusėje. Rytinėje pusėje yra dvi bendrovės – AB „Astra“ ir UAB „Alytaus duona“. Kepyklos g. pramonės zona ribojasi su Santaikos ir Sudvaju gatvėmis. Pagrindinis įvažiavimas į šią zoną – iš Kepyklos g. Iš Kepyklos g. su miestu centru susisiekiama Sudvaju, Santaikos ir Rūtų gatvėmis. Santaikos g. kryptys yra Simnas–Kalvarija, Daugai–Varėna–Vilnius. Kelių, vedančių į pramoninę zoną, išsidėstymas yra palankus verslui vystyti.

Esamų sklypų padėtis

Bendras pramonės zonos plotas – 50,8 ha.

Žemės valdymo forma pramonės zonoje:

- Nuomojama valstybinė žemė – 20,3 ha
- Privati žemė – 8,3 ha.
- Atstatomos nuosavybės teisės – 2,6 ha.
- Naudojama – 4,7 ha.
- Laisvas žemės sklypas (valstybinis žemės fondas) – 3,7 ha, per šį sklypą eina 135 kW

įtampos elektros linija.

Pramonės zonoje detaliai suplanuota teritorija sudaro 15,3 ha. Potencialiai yra keli sklypai, galintys pritraukti investuotojus.

Inžineriniai tinklai

Įmonės užsiima prekybine, komercine, paslaugų, mažiau – gamybine veikla. Visoje pramonės zonoje išvedžiotos komunikacijos: šilumtiekis, elektros tinklai, lietaus kanalizacija, nuotekų tinklai, vandentiekis. Pramonės zonoje nėra dujotiekio tinklų – jie baigiasi ties Sudvajų g. 26.

Pagal pagrindinius įmonių rodiklius (investicijų apimtis, darbuotojų skaičių, metinę apyvartą), didžiausios šios pramonės zonos įmonės: UAB „Kortas“, UAB „Savingė“, UAB „Alytaus duona“, UAB „Lankava“, UAB „Česlovas ir Ko“.

Iki 2007 metų pabaigos Alytaus miesto savivaldybės administracija, įgyvendindama Europos Sąjungos INTERREG IIIA Kaimynystės programos tarp Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos Federacijos Kaliningrado srities iš dalies finansuojamą projektą „Pramoninių zonų infrastruktūros gerinimas Lietuvos–Lenkijos pasienio regione“, parengs visą reikiamą techninę dokumentaciją pramonės zonos infrastruktūrai modernizuoti: apie 4 100 m ilgio vandentiekio, apie 500 m ilgio nuotekų, elektros energijos tiekimo tinklams, apie 17 000 m² privažiavimo keliams įrengti (Alytaus savivaldybės administracija, 2008).

Numatoma, kad pramonės zona, esanti Kepyklos gatvėje, bus modernizuota 2008–2013 metais, gavus Europos Sąjungos struktūrinių fondų dalinį finansavimą.

Pramonės zona Pramonės g. 16

Pramonės zona išsidėsčiusi Alytaus miesto šiauriniame pakraštyje, 22 ha ploto bankrutavusios UAB „Alytaus mėsa“ teritorijoje, Pramonės g. 16.

šiuo metu čia veiklą vykdo 36 smulkiojo ir vidutinio verslo įmonės, dirba apie 700 žmonių. Teritorijoje veikiančios įmonės užima apie 50 000 m² gamybinių plotų ir 50 000 m² gamybinio ploto laukia investuotojų.

Teritorijoje įsikūrusių įmonių bendradarbiavimo veiklą koordinuoja VšĮ „Verslo kaimelis“, kurios steigėjai ir dalininkai yra pačios įmonės. VšĮ „Verslo kaimelis“ pagrindinės veiklos kryptys:

- Verslo bendradarbiavimo galimybių vystymas.
- Smulkaus ir vidutinio verslo įmonių kooperacijos vystymas.
- Verslininkų tarpusavio pagalbos ir bendradarbiavimo plėtojimas.

Parengtas teritorijos detaliojo plano dokumentas, kuriuo suformuoti 27 žemės sklypai, bendri privažiavimai, keliai, aikštelės. 24 žemės sklypai suformuoti esamiems pastatams aptarnauti ir veiklai vystyti. šie žemės sklypai bus išnuomoti pastatų savininkams, sudarant sutartis tarp įmonių ir Alytaus

miesto savivaldybės. Yra suformuoti 3 laisvi valstybinio žemės fondo žemės sklypai, kuriuos turės galimybę įsigyti nauji investuotojai. Viename jų (0,98 ha ploto) numatyta pastatyti Medienos technologijų demonstravimo centrą.

Iki 2007 metų pabaigos Alytaus miesto savivaldybės administracija, įgyvendindama Europos Sąjungos INTERREG IIIA Kaimynystės programos tarp Lietuvos, Lenkijos ir Rusijos Federacijos Kaliningrado srities iš dalies finansuojamą projektą „Pramoninių zonų infrastruktūros plėtra Lietuvos–Lenkijos pasienio regione“, parengs visą reikiamą techninę dokumentaciją pramonės zonos infrastruktūrai modernizuoti: apie 1000 m ilgio vandentiekio, apie 2100 m ilgio fekalinės kanalizacijos, apie 1900 m ilgio lietaus kanalizacijos tinklams, elektros energijos tiekimo tinklams, apie 19 550 m² privažiavimo keliams įrengti.

Numatoma, kad pramonės zona, esanti Pramonės g. 16, bus modernizuota 2008 – 2013 metais Europos bendrijos URBAN iniciatyvos lėšomis. Urban yra Bendrijos iniciatyva, skirta miestų arba krizę patiriančių miestų rajonų regeneravimui, kad būtų skatinama nenutrūkstama miestų raida. Europos Regionų plėtros fonas (ERDF) 2000 – 2006 m. iš viso skirs 700 mln. eurų (EURODESK Lietuva, 2008, p. 1).

Pramonės parkas

Kuriamas Alytaus pramonės parkas yra šiauriniame pramonės rajone, 2 km nutolęs nuo miesto centro. Teritorija užima beveik 60 ha plotą kvartale tarp Artojų, Pramonės ir Putinų g. Netoliese veikia šios pramonės įmonės: AB „Snaigė“ (šaldytuvai, šaldyklės), UAB „Alytaus agrochemija“ (trąšos), UAB „Lisiplast“ (durys su stiklo paketais, skirtais vitrininiams šaldytuvams, plastmasės gaminiai), UAB „Toma“ (metalo gaminiai ir statybinės medžiagos) bei kitos. Už 150 m 2006 m. pabaigoje pradėjo veikti naujas UAB „Lytagra“ logistikos centras.

Būsimasis Pramonės parkas – visas inžinerinių tinklų ir prie zonos vedančių bei joje esančių kelių iki individualių sklypų kompleksas. Sutvarkytos teritorijos plotas bus ypač patrauklus investuotojams – apie 60 ha su galimybe plėstis ateityje; zonoje bus suformuoti įvairių plotų individualūs sklypai (detaliajame plane suplanuoti 26 sklypai nuo 0,7 iki 4,6 ha); vienintelis žemės savininkas (savivaldybė) vadovaus teritorijai veiksmingiau ir sutaupys investuotojams laiko ir pastangų vedant derybas.

ES PHARE programos lėšomis parengtas Pramonės parko detaliojo planavimo dokumentas, o LR ūkio ministerijos Specialiosios investicijų skatinimo programos lėšomis rengiamas techninis projektas bei kita dokumentacija, reikalinga įrengti infrastruktūrai: 2,5 km kelių, 2,5 km vandentiekio,

2,5 km nuotekų, 2,5 km elektros, 2,5 km dujotiekio tinklų, 5 dujų apskaitos mazgams, 2 elektros transformatorinėms.

Numatoma, kad Alytaus Pramonės parkas bus įrengtas iš dalies finansuojant ES struktūriniams fondams (Alytaus savivaldybės administracija, 2008).

Kaip matome, Alytaus apskritis turi tikrai nemažai privalumų, sąlygojančių palankią verslo aplinką ir didesnius TUI srautus.

3.4 Alytaus ir Marijampolės apskričių palyginimas

Alytaus apskritį palyginimui su Marijampolės apskritimi pasirinkau todėl, kad ji yra labai panaši savo gyventojų skaičiumi (žr. 8 lentelę).

8 Lentelė

Gyventojų skaičius Alytaus ir Marijampolės apskrityse metų pradžioje, žm.

Vyrai ir moterys	Metai		
	2005	2006	2007
Alytaus apskritis			
Iš viso pagal amžių	182 851	180 786	178 955
Marijampolės apskritis			
Iš viso pagal amžių	185 419	183 870	182 587

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas (2008).

Kaip matome lentelėje, skirtumas pagal gyventojų skaičių tarp abiejų apskričių yra visai nežymus ir siekia apie tris su puse tūkstančio gyventojų (7 lentelė).

Lyginant pagal darbingo amžiaus gyventojus, 8 lentelėje matome, kad abiejų apskričių duomenys beveik identiški 2005 metais, skiriasi vos keliais šimtais žmonių 2006 metais, bei apie 1100 žmonių 2007 metais (9 lentelė).

9 Lentelė

Darbingo amžiaus gyventojai, žm.

Metai	2005	2006	2007
Lietuvos Respublika	2 112 292	2 121 455	2 136 574
Alytaus apskritis	108 822	108 891	109 312
Marijampolės apskritis	108 826	109 415	110 447

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas (2008).

10 lentelėje pateikiau abiejų apskričių savivaldybėse gyvenančių žmonių skaičių.

Gyventojų skaičius metų pradžioje

Metai	2004	2005	2006	2007
Miestas ir kaimas				
Alytaus apskritis	184 807	182 851	180 786	178 955
Alytaus m. sav.	70 717	69 859	69 145	68 835
Alytaus r. sav.	32 168	32 086	31 775	31 420
Druskininkų sav.	25 043	24 861	24 751	24 507
Lazdijų r. sav.	26 485	26 105	25 648	25 233
Varėnos r. sav.	30 394	29 940	29 467	28 960
Marijampolės apskritis	186 736	185 419	183 870	182 587
Kalvarijos sav.	13 680	13 607	13 529	13 490
Kazlų Rūdos sav.	14 881	14 869	14 750	14 615
Marijampolės sav.	70 305	69 936	69 556	69 297
Šakių r. sav.	38 100	37 714	37 200	36 805
Vilkaviškio r. sav.	49 770	49 293	48 835	48 380

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas (2008).

Kaip matome 10 lentelėje, pagrindinė gyventojų koncentracija (tradiciskai) yra Alytaus ir Marijampolės savivaldybėse.

Toliau 11 lentelėje pateikiau TUI apimtis kiekvienoje iš mano nagrinėjamų apskričių.

**Tiesioginės užsienio investicijos Alytaus ir Marijampolės apskrityse pagal šalis
investuotojas metų pradžioje, mln. litų**

	Alytaus apskritis	Marijampolės apskritis
2007		
TOT Iš viso pagal valstybes	417,2	98,3
AT Austrija	54,7	..
BY Baltarusija	1,6	..
CZ Čekijos Respublika	2,3	..
DK Danija	15,7	9,2
EE Estija	159,2	12,9
IT Italija	10,2	4,8
GB Jungtinė Karalystė	46,2	..
US Jungtinės Valstijos	3,4	29,6
CY Kipras	..	1,6
LV Latvija	10,9	..
PL Lenkija	3,0	0,4
NO Norvegija	13,3	8,3
PT Portugalija	0,0	0,0
FR Prancūzija	1,7	3,9
FI Suomija	72,4	0,3
SE Švedija	1,0	4,0

11 lentelės tęsinys

CH Šveicarija	..	8,1
UA Ukraina	0,1	..
HU Vengrija	0,6	..
DE Vokietija	19,3	14,3
VEP Kitos valstybės	1,4	0,0

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas (2008).

Kaip matome lentelėje, Alytaus apskritis labai ženkliai pirmauja prieš Marijampolės apskritį pagal TUI apimtį (417,2 mln. litų prieš 98,3 mln. litų).

Toliau 11 lentelėje pateikiau Alytaus ir Marijampolės apskritims bei bendrai Lietuvai tenkančių TUI kieki.

12 lentelė

Tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui, litais

Metai	2006	2007	2008
Lietuvos Respublika	7 022	8 545	10 279
Alytaus apskritis	2 194	2 332	2 441
Marijampolės apskritis	548	539	483

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas (2008).

Kaip matome 12 lentelėje, pagal TUI, tenkančias vienam gyventojui, Marijampolės apskritis atsilieka beveik 6 kartus, o nuo visos Lietuvos vidurkio – 22 kartus.

Toliau 13 lentelėje pateikiau Alytaus ir Marijampolės apskričių bei visos Lietuvos gyventojų užimtumo duomenis.

13 Lentelė

Darbo jėga, užimtumas ir nedarbas

Metai	2004	2005	2006	2007
Vyrai ir moterys				
Lietuvos Respublika				
Darbo jėgos aktyvumo lygis, %	69,0	68,3	67,4	67,9
Bedarbiai, tūkstančiai	184,4	132,9	89,3	69,0
Darbo jėga, tūkstančiai	1 620,6	1 606,8	1 588,3	1 603,1
Nedarbo lygis, %	11,4	8,3	5,6	4,3
Užimtieji, tūkstančiai	1 436,3	1 473,9	1 499,0	1 534,2
Užimtumo lygis, %	61,1	62,6	63,6	64,9
Alytaus apskritis				
Darbo jėgos aktyvumo lygis, %	65,7	64,1	61,8	63,2
Bedarbiai, tūkstančiai	12,9	6,5	3,8	2,4
Darbo jėga, tūkstančiai	80,3	78,9	74,9	74,1
Nedarbo lygis, %	16,0	8,2	5,1	3,3
Užimtieji, tūkstančiai	67,4	72,5	71,0	71,7
Užimtumo lygis, %	55,0	58,7	58,6	61,1

13 lentelės tęsinys

Marijampolės apskritis				
Darbo jėgos aktyvumo lygis, %	67,2	65,6	67,2	68,4
Bedarbiai, tūkstančiai	5,6	2,3	2,0	1,6
Darbo jėga, tūkstančiai	81,2	76,3	76,6	83,6
Nedarbo lygis, %	6,9	3,0	2,6	2,0
Užimtieji, tūkstančiai	75,6	73,9	74,6	81,9
Užimtumo lygis, %	62,4	63,6	65,4	67,1

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas (2008).

Kaip matome 13 lentelėje, pagal užimtumo lygį Marijampolės apskritis lenkia tiek Alytaus (61,1 proc. 2007 metais), tiek bendrą visos Lietuvos vidurkį (64,9 proc. 2007 metais). Tai rodo, kad Marijampolės apskritis sąlyginai turi daugiau veiklių žmonių, nei Alytaus apskritis, ar lyginant su visos Lietuvos vidurkiu.

Toliau 14 lentelėje pateikiau informaciją apie veikiančių ūkio subjektų skaičių abiejose mano nagrinėjamose apskrityse.

14 Lentelė

Veikiančių ūkio subjektų skaičius metų pabaigoje

Metai	2007
Alytaus apskritis	
Iš viso pagal teisinės formas	3 181
Marijampolės apskritis	
Iš viso pagal teisinės formas	2 986

Šaltinis: Lietuvos statistikos departamentas (2008).

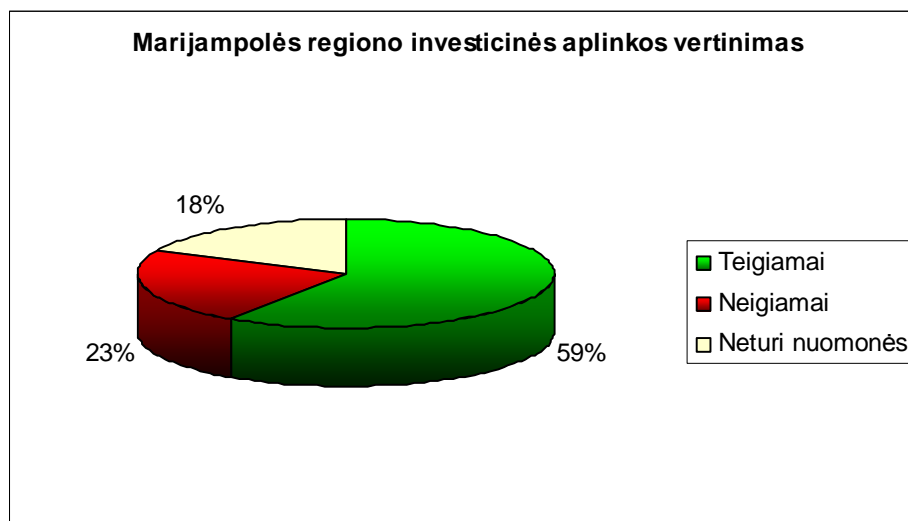
Kaip matome lentelėje, Alytaus apskrityje veikia beveik 200 įmonių daugiau, nei Marijampolės, kas rodo, kad Alytaus apskritis lenkia Marijampolės apskritį pagal verslo aplinkos kokybę.

Toliau, norėdamas išsiaiškinti, ką apie verslo/investicinę aplinką mano veikiančių įmonių savininkai, darbuotojai, atlikau anketinę apklausą.

3.5 Anketinis tyrimas

Tyrimo metu respondentams (įmonių savininkams, vadovams) buvo išdalinta atitinkamas kiekis (tikslų skaičių pasakyti sunku) anketų su 15 klausimų. Gražintos 22 užpildytos anketos. Apibendrinant atsakymus, gauti rezultatai, kuriuos pateikiau žemiau.

Į pirmą anketos klausimą „kaip vertinate savo (Marijampolės) regiono investicinę aplinką?“ teigiamai atsakė 13 respondentų (59 proc.), neigiamai – 5 respondentai (23 proc.). 4 respondentai (arba 18 proc. apklaustųjų) šiuo klausimu neturėjo nuomonės (11 pav.).

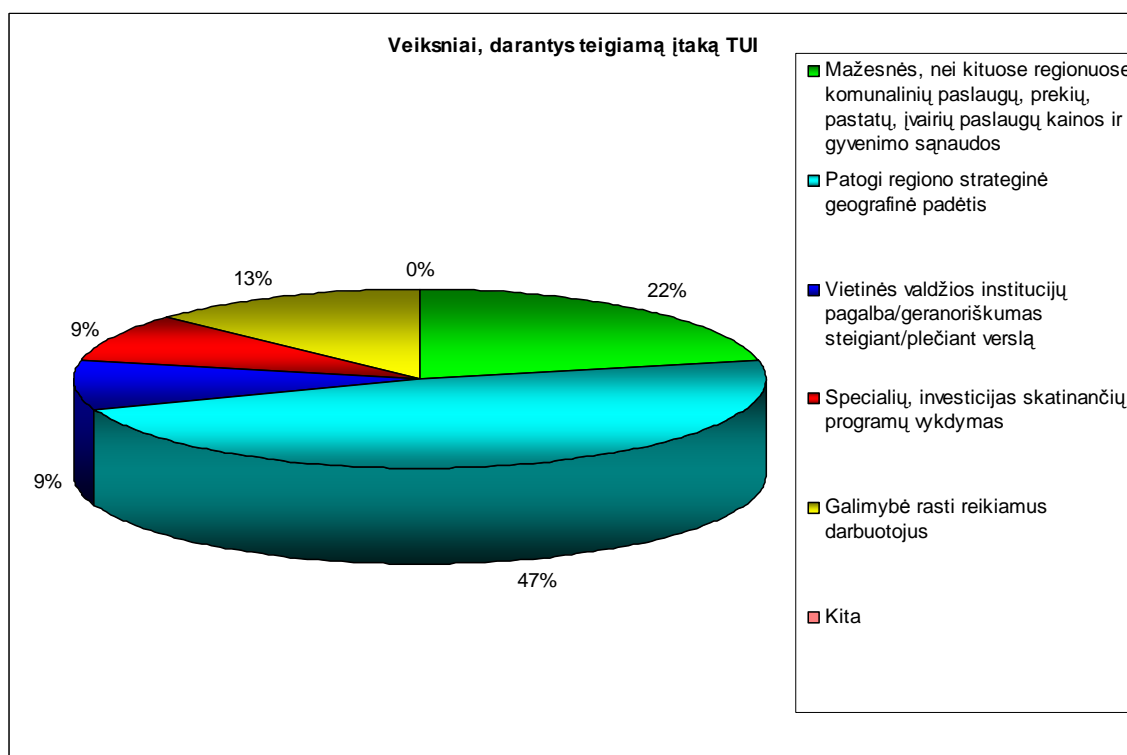

Šaltinis: sudaryta autoriaus

11 pav. Marijampolės regiono investicinės aplinkos vertinimas

Kaip matome 11 paveiksle, dauguma apklaustųjų Marijampolės regiono aplinką vertina teigiamai.

Toliau, teigiamai į pirmą klausimą atsakę respondentai, buvo paprašyti išvardinti, jų nuomone, veiksniai, darančius teigiamą įtaką TUI/investicijų apimtims Marijampolės regione.

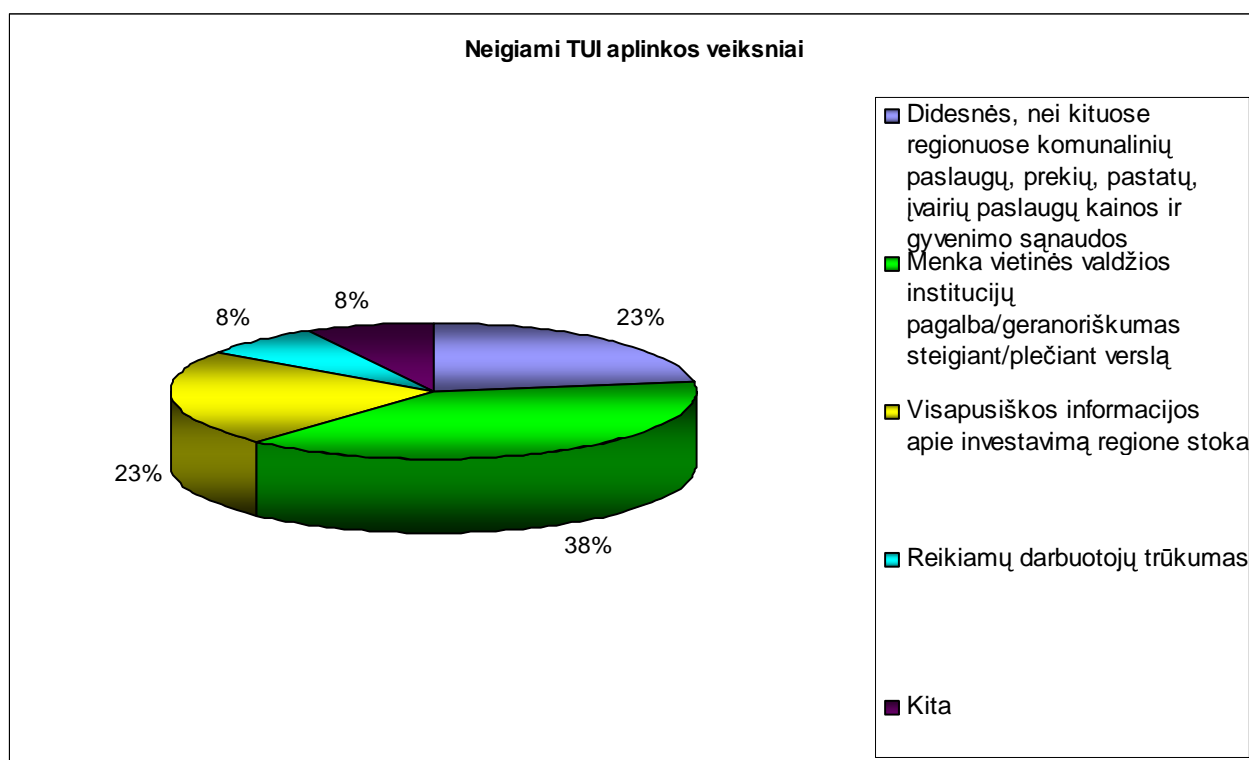
Šaltinis: sudaryta autoriaus

12 pav. Veiksniai, darančius teigiamą įtaką TUI

Kaip matome 12 paveiksle, didžioji dauguma respondentų mano, kad teigiamą TUI/investicinę aplinką labiausiai įtakoja patogi regiono strateginė geografinė padėtis (47 proc. respondentų). Toliau pagal svarbumą seka sprendimas, kad Marijampolės apskrityje yra mažesnės, nei kituose regionuose komunalinių paslaugų, prekių, pastatų, įvairių paslaugų kainos ir gyvenimo sąnaudos (22 proc.), bei galimybė rasti reikiamus darbuotojus (9 proc. apklaustųjų).

Galima pastebėti, kad Marijampolės regionas turėtų išnaudoti savo pranašumą - būtent tai, kad yra patogioje strateginėje geografinėje padėtyje. Šį privalumą reikėtų nurodyti potencialiems užsienio investuotojams, siekiant paskatinti juos investuoti Marijampolės regione.

Į pirmą klausimą neigiamai atsakiusių buvo paprašyta argumentuoti savo vertinimą (13 pav.)

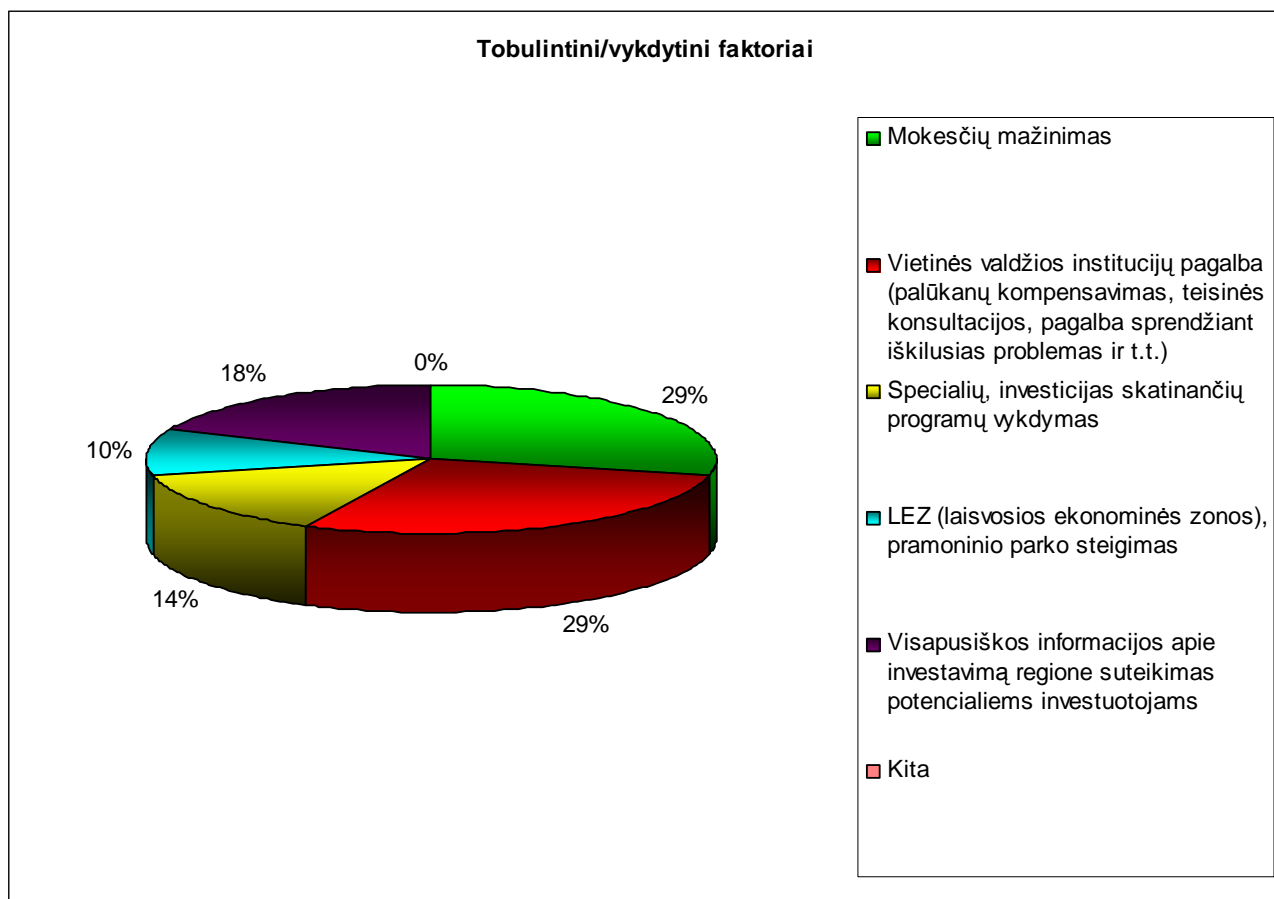

Šaltinis: sudaryta autoriaus

13 pav. Veiksniai, darantys neigiamą įtaką TUI

Kaip matome 13 paveiksle, didesnę dalis respondentų kaip pagrindinę neigiamą investicinės aplinkos vertinimo priežastį nurodė menką vietinės valdžios institucijų pagalbą/geranoriškumą steigiant/plečiant verslą (38 proc.). Toliau seka vertinimas, kad yra didesnės, nei kituose regionuose komunalinių paslaugų, prekių, pastatų, įvairių paslaugų kainos ir gyvenimo sąnaudos, bei yra visapusiškos informacijos apie investavimą regione trūkumas (po 23 procentus), reikiamų darbuotojų trūkumas ir per maža rinka (kita) (po 8 proc.).

I klausimą „kokius tobulintinus/taisytinus faktorius/veiksnius, kurie galėtų pagerinti investicinę aplinką Marijampolės regione, Jūs išskirtumėte?“ buvo gauti atitinkami atsakymai, kuriuos pateikiau 14 paveiksle.

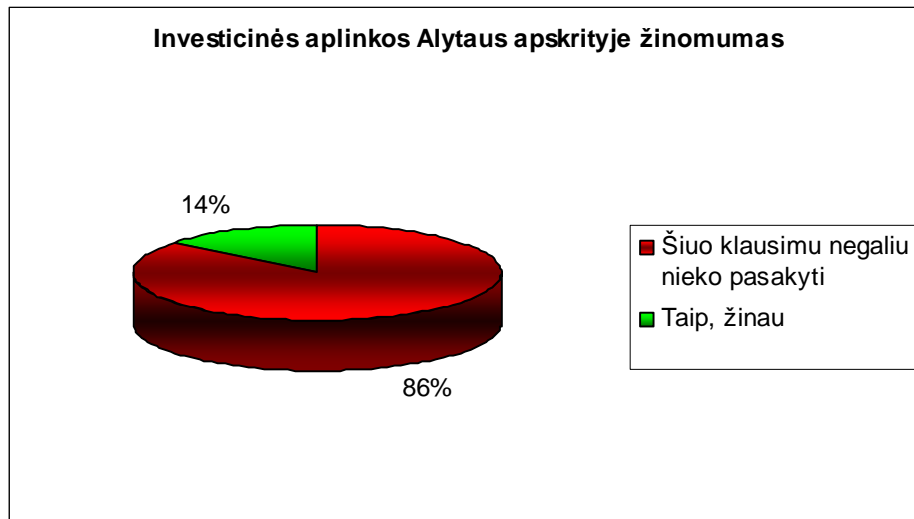

Šaltinis: sudaryta autoriaus

14 pav. Tobulintini veiksniai

Kaip matome 14 paveiksle, 29 procentai respondentų mano, kad reikėtų didinti vietinės valdžios institucijų pagalbą verslininkams (kompensuojant paskolų palūkanas, teikiant teisinės konsultacijas, padėti spręsti įvairias iškilusias problemas). Taip pat tiek pat apklaustųjų mano, kad reikėtų mažinti įmonių mokamus mokesčius. 18 procentų respondentų mano, kad potencialiems investuotojams reikėtų pateikti daugiau informacijos apie investavimą regione, 14 procentų, - kad reikėtų vykdyti specialias, investicijas skatinančias programas.

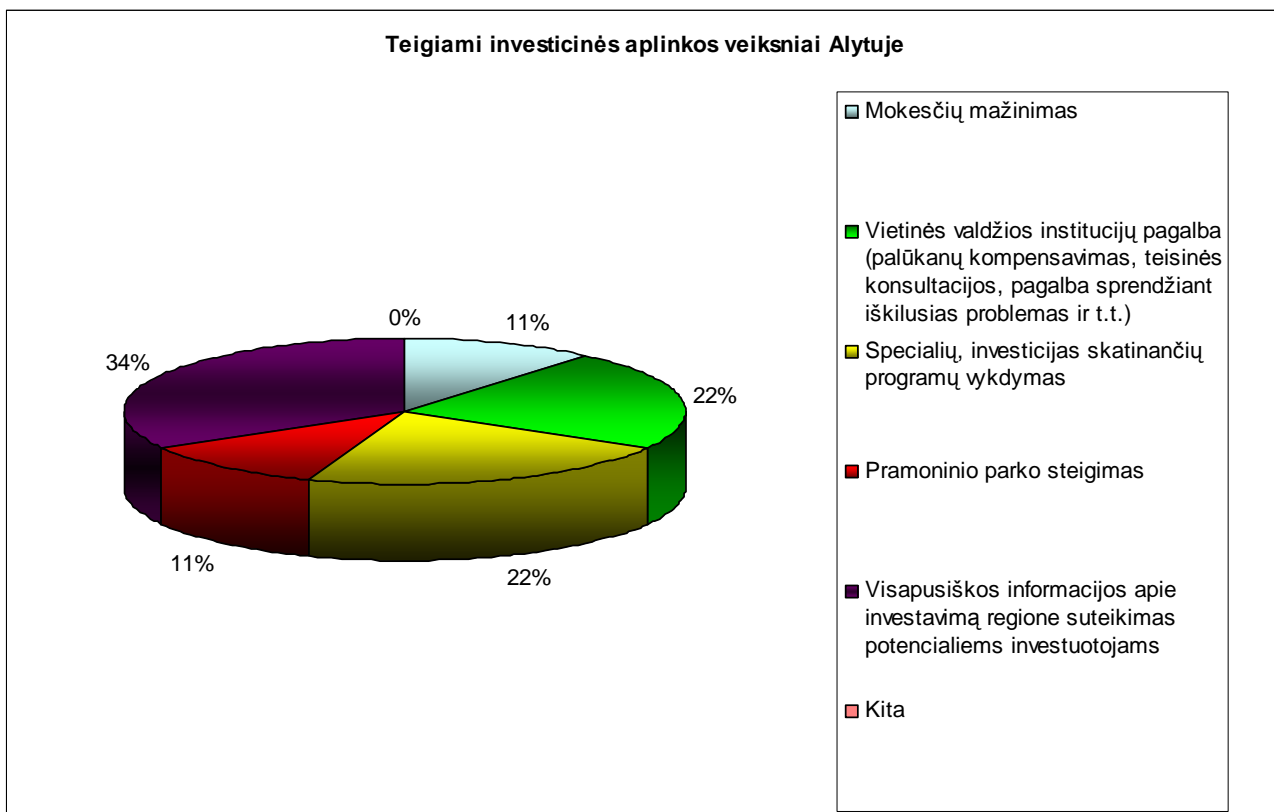
Respondentų taip pat buvo paprašyta išvardinti, kokius teigiamus/neigiamus veiksnius, sąlygojančius atitinkamą investicinę aplinką Alytaus apskrityje, jie žino. Kaip matome 15 paveiksle, 86 procentai visų apklaustųjų šiuo klausimu negalėjo atsakyti nieko, o žinančiųjų buvo 14 procentų.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

15 pav. Investicinės aplinkos Alytaus apskrityje žinomumas

Ką nors žinantys apie Alytaus regiono investicinę aplinką, nurodė atitinkamus teigiamus investicinės aplinkos veiksnius, kurie pateikti 16 paveiksle.

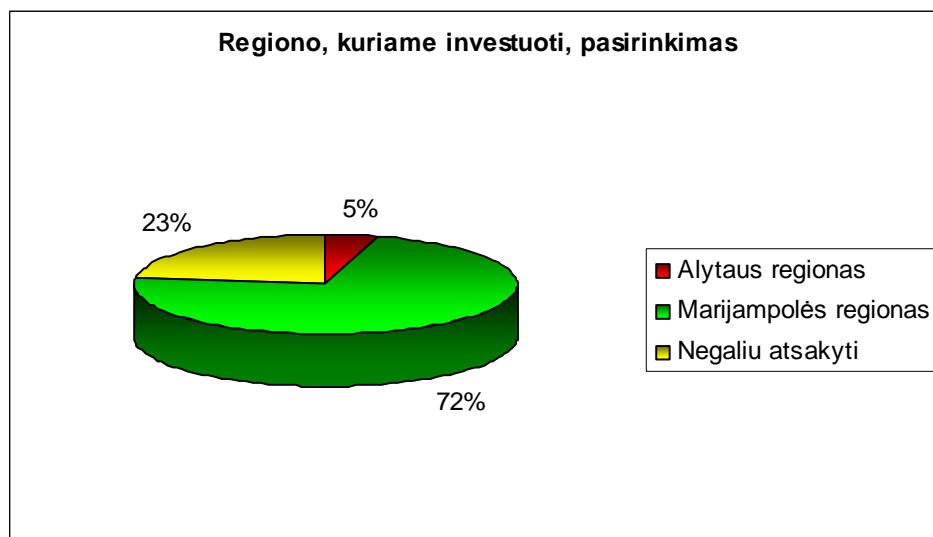

Šaltinis: sudaryta autoriaus

16 pav. Teigiami investicinės aplinkos veiksniai Alytuje

Kaip matome, 34 proc. respondentų kaip pagrindinį veiksni, darantį teigiamą įtaką investiciniam klimatui Alytaus regione, nurodė visapusiškos informacijos apie investavimą regione suteikimą potencialiems investuotojams, 22 proc. - vietinės valdžios institucijų pagalbą ir specialių, investicijas skatinančių programų vykdymą. 11 procentų atsakiusiųjų nurodė pramoninio parko steigimą ir mokesčių mažinimą.

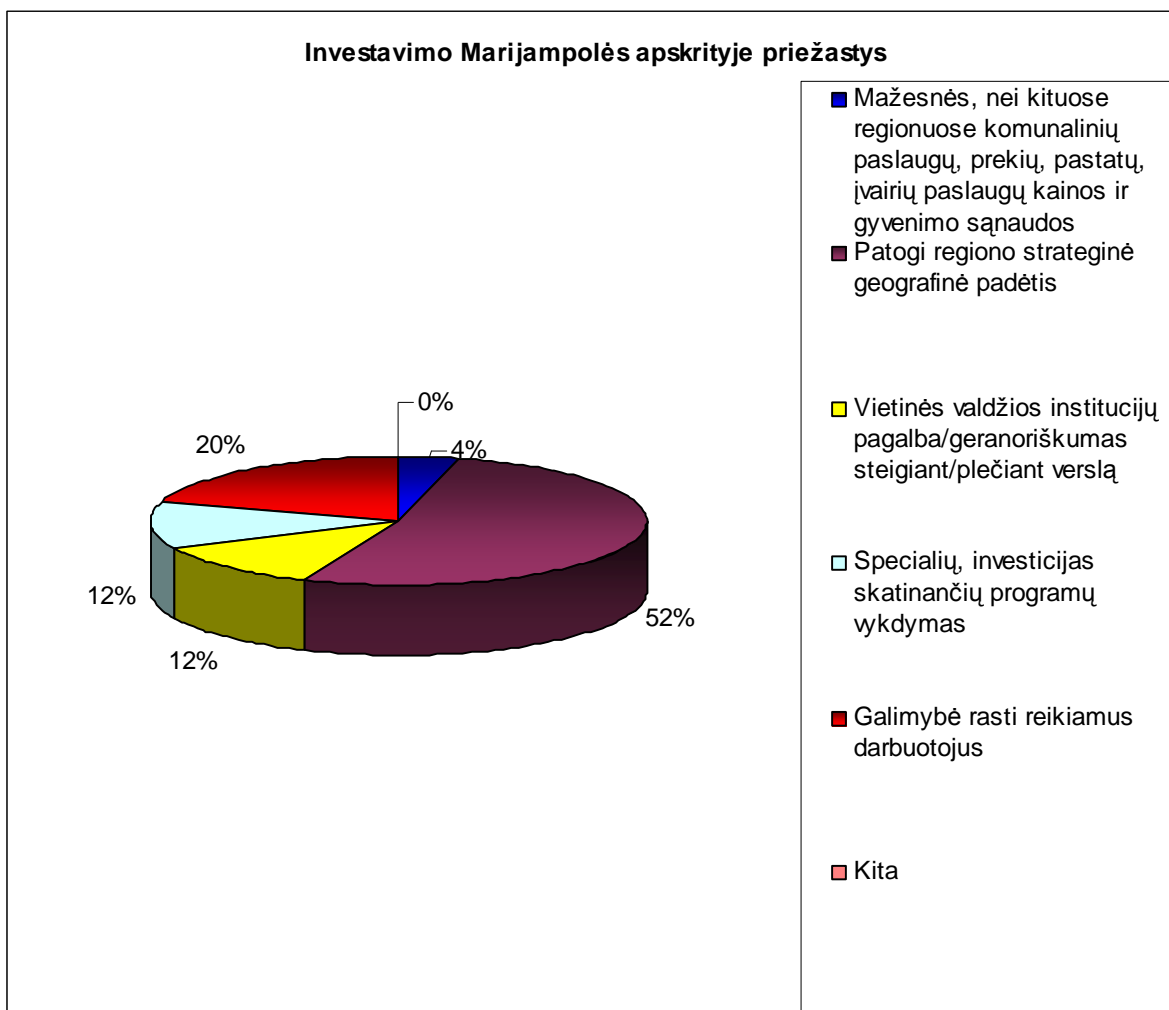
Jeigu respondentams tektų pasirinkti, kuriame regione investuoti – Alytaus ar Marijampolės, didžioji dalis jų (72 procentai) pasirinktų Marijampolės regioną ir tik 5 procentai - Alytaus. 23 procentai negalėjo atsakyti, kurį regioną pasirinktų – Alytaus, ar Marijampolės (17 pav.).

Šaltinis: sudaryta autoriaus

17 pav. Regiono, kuriame investuoti, pasirinkimas

Pasirinkusieji investuoti Marijampolės regione, tai darytų dėl šių priežasčių: patogios regiono strateginės geografinės padėties (52 proc.), galimybės rasti reikiamus darbuotojus (20 proc.), vietinės valdžios institucijų pagalba/geranoriškumo steigiant/plečiant verslą (12 proc.) ir specialių, investicijas skatinančių programų vykdymo (12 proc.) (18 pav.). Vietinės valdžios institucijų pagalba/geranoriškumas steigiant/plečiant verslą, mano nuomone greičiausiai yra sietinas su asmeninėmis pažintimis ir iš to sekančia nauda.

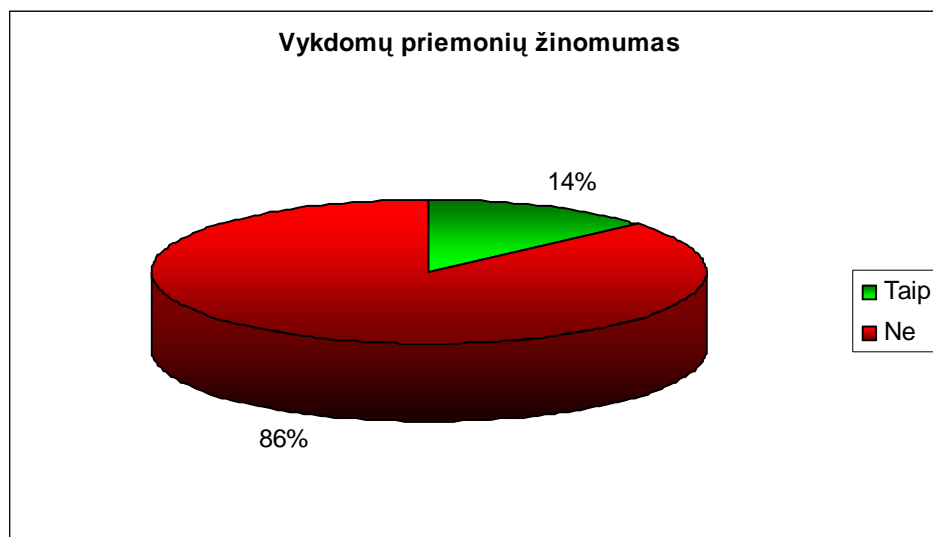

Šaltinis: sudaryta autoriaus

18 pav. Investavimo Marijampolės apskrityje priežastys

Respondentas, savo pasirinkime investuoti nurodęs Alytaus apskritį, tai motyvavo tuo, kad Alytaus valdžia turi regiono vystymo viziją, pagal kurią vykdo savo politiką investicijų atžvilgiu, palankią verslininkams.

Sekančiu (aštuntu) klausimu norėjau išsiaiškinti, ar respondentams yra žinomos vietinės valdžios institucijų vykdomos programos/priemonės regiono investiciniam patrauklumui didinti.

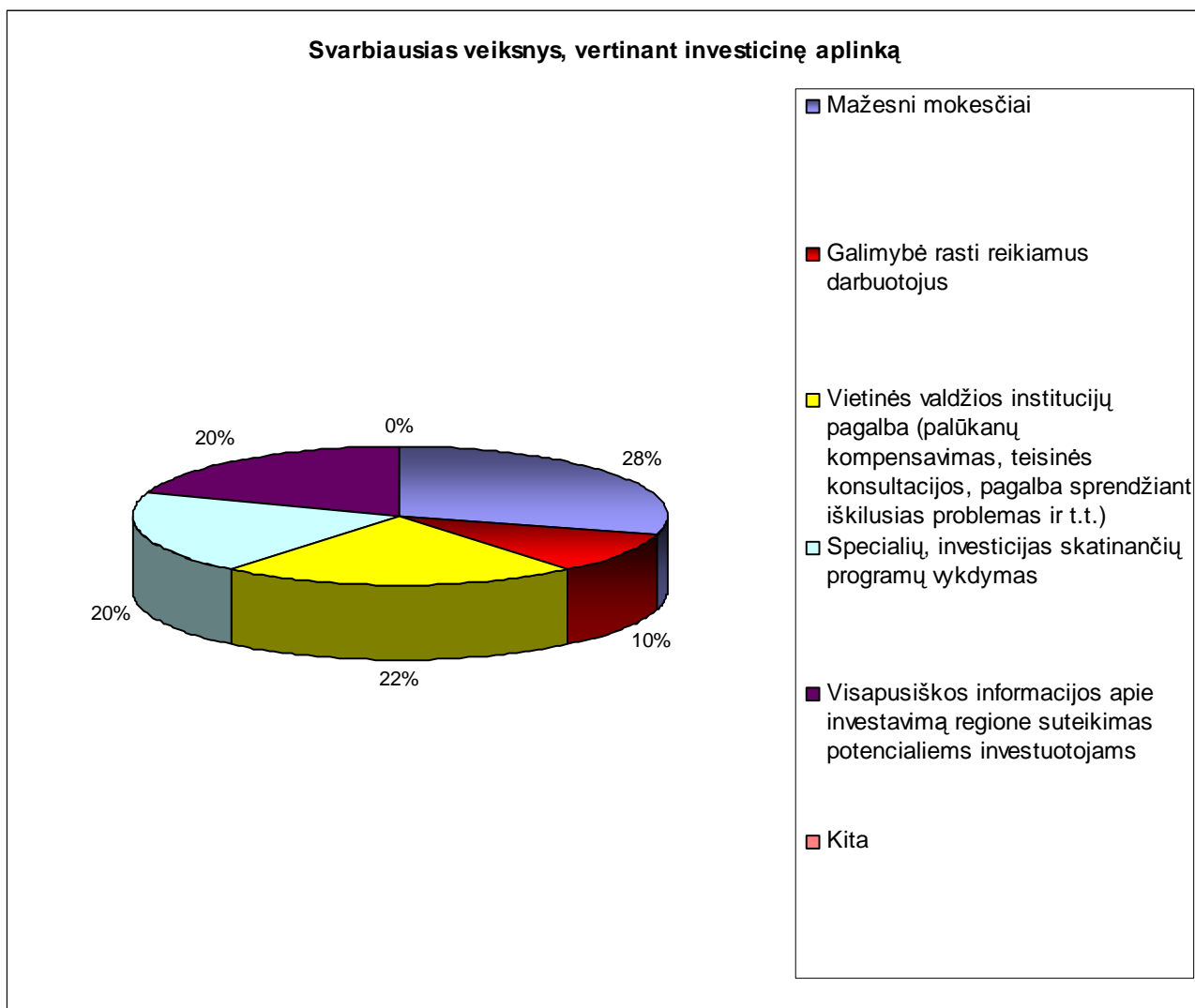
Šaltinis: sudaryta autoriaus

19 pav. Vykdomų priemonių žinomumas

Kaip matome 19 paveiksle, 86 procentams respondentų nėra žinomos vietinės valdžios institucijų vykdomos programos/priemonės regiono investiciniam patrauklumui didinti. Tai žinoma tik 14-ai procentų respondentų.

Iš žinojusiųjų apie vykdomas priemones/programas, vienas respondentas žinojo apie Marijampolės savivaldybės smulkaus ir vidutinio verslo rėmimo programą, o antras respondentas – apie Marijampolės pramoninės zonos steigimo projektą.

Toliau, dešimtu klausimu, respondentų buvo paprašyta nurodyti, kuris veiksnys (-iai), vertinant investicinę aplinką, jims yra pats svarbiausias (-i) (20 pav.).

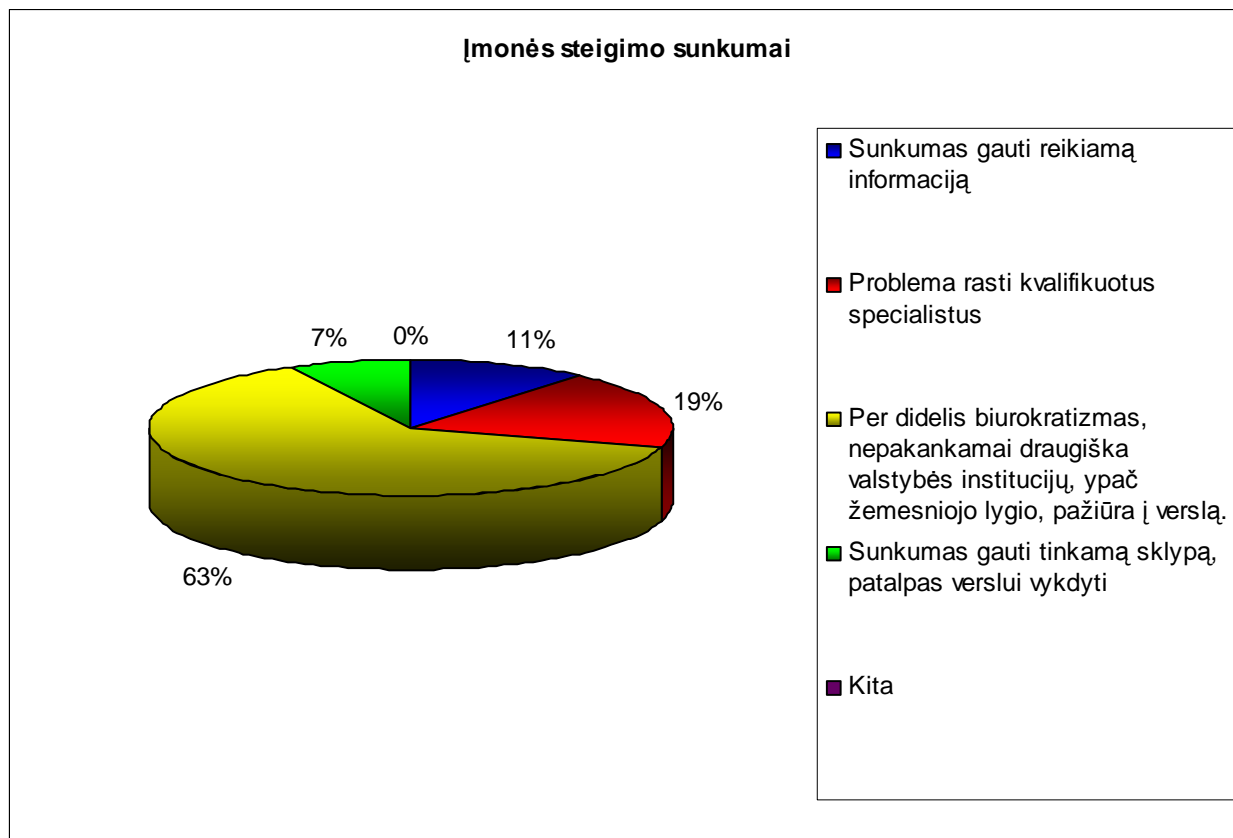

Šaltinis: sudaryta autoriaus

20 pav. Svarbiausias veiksnys, vertinant investicinę aplinką

Kaip matome 20 paveiksle, 28 procentai respondentų nurodė, kad svarbiausias veiksnys, vertinant investicinę aplinką, jiems yra mažesni mokesčiai. 22 procentams - vietinės valdžios institucijų pagalba (palūkanų kompensavimas, teisinės konsultacijos, pagalba sprendžiant iškilusias problemas ir t.t.), 20 % - specialių, investicijas skatinančių programų vykdymas ir visapusiškos informacijos apie investavimą regione suteikimas potencialiems investuotojams. 10 procentų respondentų nurodė galimybės rasti reikiamus darbuotojus svarbą. Taigi, galima padaryti išvadą, kad svarbiausias veiksnys verslininkams, vertinant investicinę aplinką, yra mokesčių našta. Vadinasi, gerinant investicinę aplinką, reikėtų mažinti mokesčius verslininkams.

Atsakymų į klausimą, kokie buvo pagrindiniai sunkumai, su kuriais susidūrė steigdami įmonę, rezultatai pateikiami 21 paveiksle.

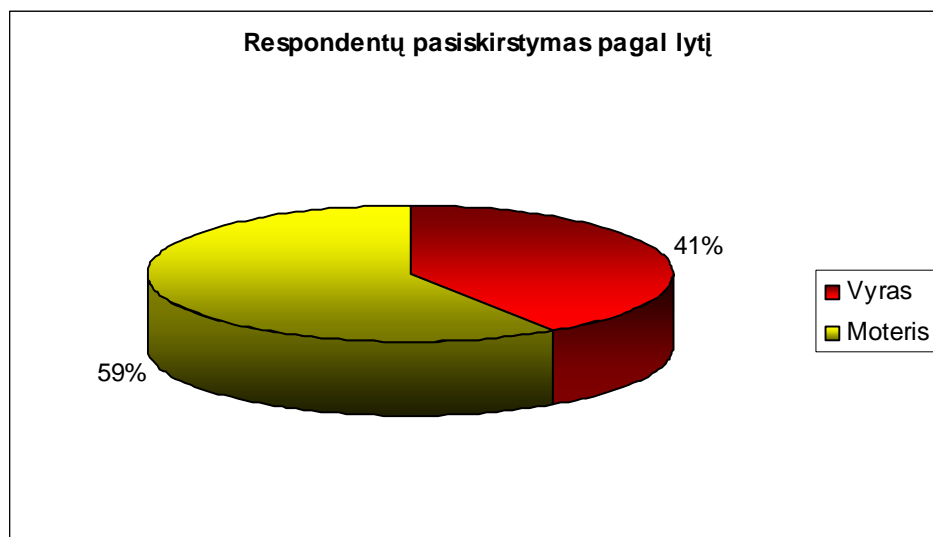

Šaltinis: sudaryta autoriaus

21 pav. Įmonės steigimo sunkumai

Kaip matome, pagrindiniu sunkumu steigiant įmonę, respondentai laiko per didelį biurokratizmą, nepakankamai draugišką valstybės institucijų, ypač žemesniojo lygio, pažiūrą į verslą (63 proc. respondentų), 19 proc. nurodė problemą rasti kvalifikuotus specialistus, 11 % - sunkumą gauti reikiamą informaciją, 7 % - sunkumą gauti reikiamą sklypą, patalpas verslui vykdyti. Čia, vėlgi, galima daryti išvadą, kad siekiant pagerinti apskrities investicinę aplinką, reikėtų mažinti biurokratizmą, valstybės institucijos turėtų labiau bendradarbiauti su verslininkais, kas sąlygotų naudą abiem pusėms.

Toliau 22 paveiksle pateikiau respondentų pasiskirstymą pagal lytį.

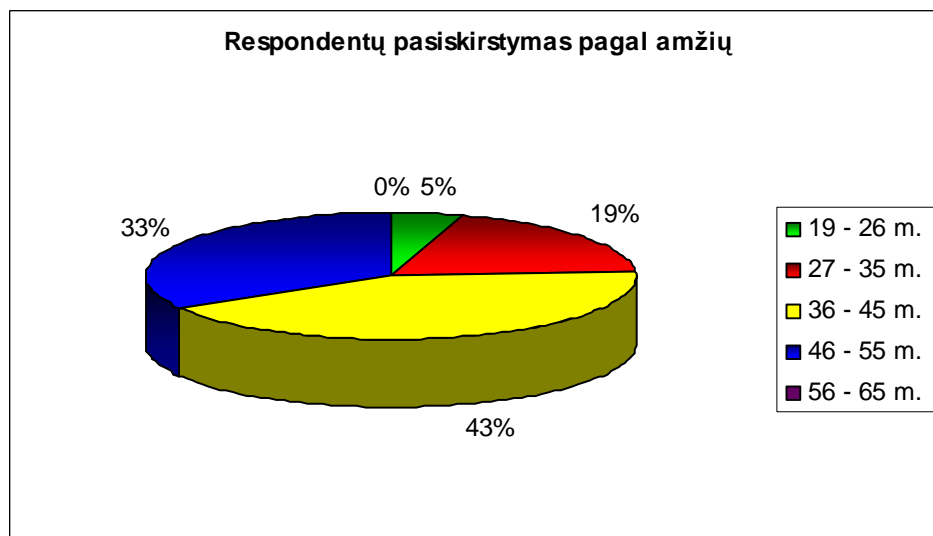

Šaltinis: sudaryta autoriaus

22 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

Kaip matome 22 paveiksle, 59 procentus respondentų sudaro moterys, o 41 procentą – vyrai. Tai galima paaiškinti tuo, kad moterys geranoriškesnės už vyrus.

Sekančiame paveiksle pavaizduotas respondentų pasiskirstymas pagal amžių.

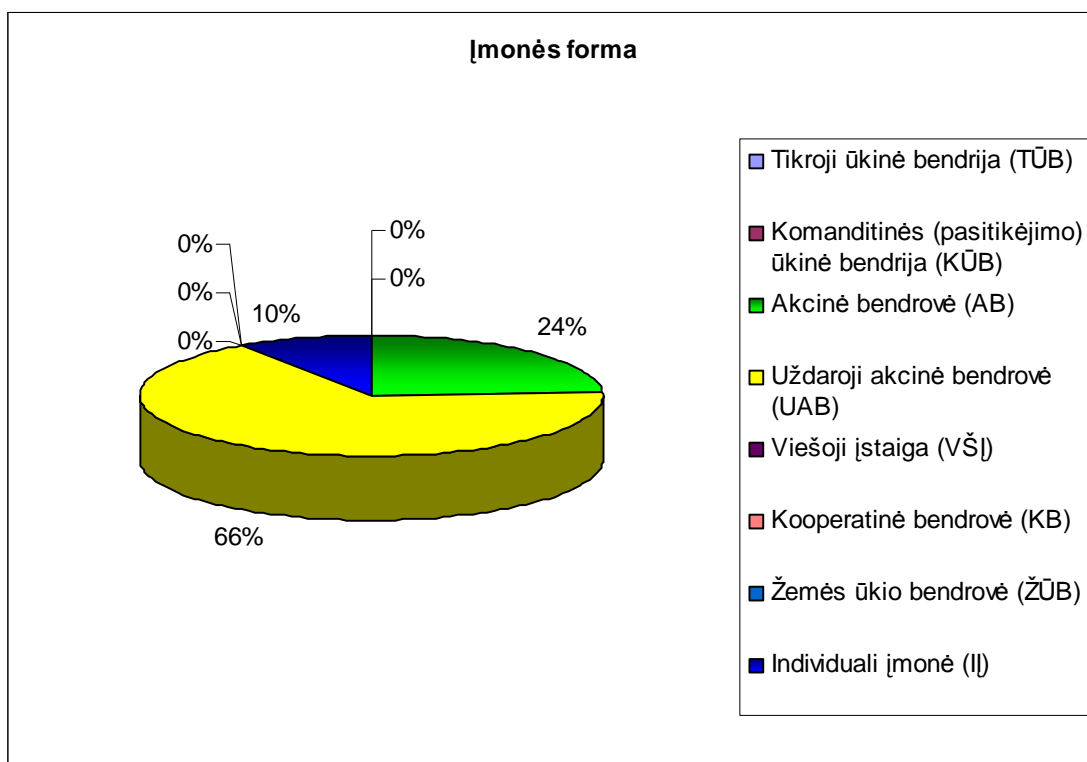

Šaltinis: sudaryta autoriaus

23 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

Kaip matome 23 paveiksle, 43 procentus respondentų sudaro 36 – 45 m. amžiaus žmonės, 33 procentus – 46 – 55 m. amžiaus žmonės, 19 procentų – 27 – 35 m., 5 procentus – 19 – 26 m.

Toliau 14 klausimu siekiau nustatyti įmonės, kurioje dirba/kuriai vadovauja respondentai, formą:

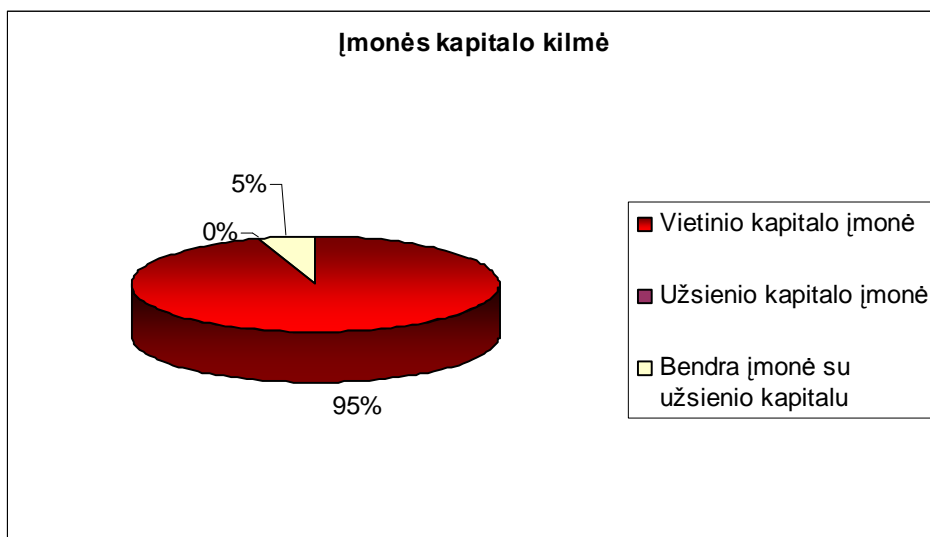

Šaltinis: sudaryta autoriaus

24 pav. Įmonės forma

Kaip matome 24 paveiksle, didžiąją dalį respondentų (66 %) sudaro uždarosiose akcinėse bendrovėse dirbantys/joms vadovaujantys žmonės. 24 procentai respondentų dirba/vadovauja AB, 10 procentų – IĮ.

Toliau penkioliktu anketos klausimu siekiau išsiaiškinti respondentų, kurioje dirba/kuriai vadovauja, kapitalo kilmę.

Šaltinis: sudaryta autoriaus

25 pav. Veiksniai, darantys teigiamą įtaką TUI

Kaip matome 25 paveiksle, beveik absoliuti dauguma (95 %) respondentų dirba/vadovauja vietinio kapitalo įmonėje ir tik 5 procentai – užsienio kilmės kapitalo įmonėje.

3.6 Pasiūlymai Marijampolės investicinės aplinkos gerinimui ir investavimo kryptims

Apibendrinant verslo aplinkos Marijampolės apskrityje ir savivaldybėje duomenis, galima teigti, kad regionas turi palyginti nedaug tarptautinių ekonominių ryšių ir pasižymi ūkio struktūra, sudaryta daugiausiai iš smulkių ir vidutinių įmonių. Marijampolės regiono verslo sektoriaus struktūra yra tipinė, kaip ir kituose šalies rajonuose: regiono verslo įmonėse dominuoja žemą pridėtinę vertę kuriančios paslaugos bei prekyba, siauras aptarnavimo, laisvalaikio ir pramogų paslaugų spektras, palyginti žema šių paslaugų kokybė.

Regione nėra poreikius atitinkančių kvalifikacijos kėlimo ir specialistų rengimo centrų, nėra inovacijų plėtros paramos infrastruktūros, nepakankamai bendradarbiauja verslo ir mokslo įstaigos, nepakankamai SVV bendradarbiauja tarpusavyje, verslo plėtrai nepakankamai panaudojamos informacinės ir kitos modernios technologijos, nesukurtos sąlygos plėtoti paslaugas verslui.

Visa tai sąlygoja nepakankamą regiono patrauklumą užsienio ir vietos investicijoms. Siekiant didinti regiono investicinį potencialą, būtina plėtoti verslo paslaugas bei skatinti aptarnavimo, laisvalaikio ir pramogų paslaugų sektoriaus plėtrą.

Marijampolės regionas, esantis pietvakarinėje Lietuvos dalyje, ties Lietuvos - Lenkijos siena, yra svarbių transporto srautų sankirtoje. Tokia geografinė padėtis palanki transporto plėtrai.

Patį Marijampolės miestą kerta du svarbūs tarptautiniai transporto koridoriai: Šiaurės - Pietų kryptimi-I Kretos koridorius ir Kretos IX koridoriaus atšaka Kaunas-Kaliningradas. Tokia strategiškai patogi geografinė padėtis visapusiškai palanki transporto plėtrai regione ir Marijampolės savivaldybėje.

Marijampolės regioną kerta *Via Baltica* magistralė. Vidutinis pravažiuojančių automobilių srautas per dieną atkarpoje Kaunas-Marijampolė-Suvalkai viršija 6,7 tūkst., iš jų didelę dalį sudaro krovininiai automobiliai.

Tokia geografinė padėtis palanki regiono transporto ir sandėliavimo paslaugų sektoriaus plėtrai.

Tačiau regiono transporto sistema nepakankamai tenkina paslaugų vartotojų, ypač tranzitą vykdančių ūkio subjektų, poreikius. Kadangi prognozuojama, kad tranzitinių krovinių srautas *Via Baltica* magistrale ir toliau didės, tikslinga vystyti tranzito aptarnavimo infrastruktūrą regione. Tranzito apimčių augimas skatintų tiek vietinių, tiek užsienio investicijų pritraukimą, užsienio prekybą, įmonių našumo didinimą, naujų darbo vietų kūrimą bei nedarbo lygio mažinimą regione. Vertinama, jog *Via Baltica* ekonominis ir socialinis poveikis Marijampolės apskrityje yra ypač stiprus. Tam įtakos turi tokie veiksniai kaip netoliese esanti pasienio zona bei didžiausias *Via Baltica* dalyje Lietuvoje transporto intensyvumas.

Galima teigti, kad Marijampolės fizinė infrastruktūra nėra kliūtis regiono plėtrai, tačiau taip pat nėra pakankamai išnaudojama regiono ekonominiam potencialui bei patrauklumui didinti. Kiekybiškai ir kokybiškai augant gamybos ir paslaugų lygiui esama fizinė infrastruktūra jau artimoje ateityje neatitiks Marijampolės savivaldybės poreikių.

Savivaldybėje nėra sukurta pramoninių zonų, kaip, pavyzdžiui, Alytuje, nesuformuoti miestų ir miestelių inžinierinės plėtros zoninių teritorijų bendrieji planai. Stipri konkurencija kitų šalies regionų tarpe ir aukštos kokybės paslaugų pasiūla kituose regionuose gali pristabdyti Marijampolės savivaldybės plėtrą, padidinti gyventojų emigraciją, sąlygoti kvalifikuotos darbo jėgos trūkumą, sukelti kitus socialinius reiškinius.

Be to ne visi Marijampolės savivaldybės privalumai yra pakankamai panaudojami ekonominei plėtrai regione skatinti: nėra sukurta krovinių srautų aptarnavimo sistema (pvz., multimodaliniai krovinių terminalai), vis dar fragmentiška geležinkelio reikšmė krovinių pervežime. Reikalingos infrastruktūros nebuvimas, kvalifikuotų darbuotojų trūkumas trukdo pilnai panaudoti Marijampolės savivaldybės privalumus.

Siūlomos investavimo, tobulinimo kryptys:

- Palankios geografinės regiono padėtie išnaudojimas, siekiant tapti Pietų Lietuvos logistikos ir transporto bei automobilių aptarnavimo paslaugų centru
- Transporto infrastruktūros, skirtos tranzitiniams kroviniams aptarnauti, vystymas.

- Investicinių sklypų parengimas, siekiant pritraukti potencialius vietos ir užsienio investuotojus.
- ES struktūrinės paramos įsisavinimas, įgyvendinant kompleksinius plėtros projektus.
- Gyventojų verslumo skatinimas.
- Užimtumo didinimas, skatinant naujų darbo vietų kūrimą.
- Pramonėje sukuriamos produkcijos pridėtinės vertės ir eksporto apimčių didinimas.
- Verslo paslaugų plėtra.
- Urbanizuotų miesto centro erdvių sutvarkymas siekiant didinti miesto centro zonos patrauklumą regiono gyventojams bei miesto svečiams.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Pasaulyje vyksta atkakli kova dėl investicijų, nes būtent jos dažniausiai lemia šalies ekonominio vystymosi tempus.

Galima teigti, kad bendriausia prasme pagrindinė priežastis, skatinanti TUI, yra didesnio pelno siekimas, kas lemia galimybių plėsti savo veiklą ieškojimą. Mano nuomone, svarbiausios priežastys, sąlygojančios TUI yra:

- rinkos plėtra;
- įvairių prekybinių barjerų išnykimas;
- gamybinių sąnaudų mažinimas;
- palankesnių veiklos sąlygų šalyje, į kurią investuojama, buvimas;
- modernių technologijų poreikis ir plėtra.

Lietuva pagal tiesioginių užsienio investicijų (TUI) apimtis gerokai atsilieka nuo kitų šalių. Vertinant visos Lietuvos mastu, galima išskirti nemažai veiksnių (tiek teigiamų, tiek neigiamų), darančių įtaką tiesioginių užsienio investicijų apimtims.

Jau ne pirmą dešimtmetį tiesioginės užsienio investicijos didėja sparčiau nei tarptautinė prekyba. Tiesioginiai investuotojai - transnacionalinės (TNK) ir tarptautinės korporacijos užtikrintai pirmauja pasaulinės ekonomikos internacionalizacijos procese. Transnacionalinės korporacijos turi ganėtinai didelę įtaką tiesiogines užsienio investicijas priimančiai šaliai, stipriai veikia jų ekonomiką, įtakoja net ir politiką.

Tris pastaruosius dešimtmečius užsienio investicijas nusako kapitalo mobilumas ir žemų darbo kaštų pastovumo kombinacija. Įeiti į užsienio kapitalo rinkas įmones skatina užsienio rinkos pranašumai: ekonomikos akiratis, produkcijos diferenciacija, finansiniai ištekliai ir jėga, technika ir žinios.

Dažniausiai pasitaikančios užsienio investicijų teorijos savaip aiškina kompanijų investavimą užsienyje, nagrinėdamos skirtingus parametrus/kriterijus. Todėl nė viena iš jų negali detaliai atskleisti visų tarptautinių kompanijų investavimo užsienyje priežasčių.

Tiesioginės užsienio investicijos klasifikuojamos įvairiai:

- Pagal kryptį:
 - vidinės;
 - išorinės (užsienio);

- Pagal tikslą:
 - plyno lauko investicijos;
 - susijungimų ir perėmimų;
 - horizontalios TUI;
 - vertikalios TUI:
 - a) grįžtamosios vertikalios TUI;
 - b) stumiančios/tęstinės vertikalios TUI;
- Pagal priežastį/motyvą:
 - resursų paieškos;
 - rinkos paieškos;
 - efektyvumo/technologijų paieškos;
 - strategijos-vertės;

Visus veiksnius, lemiančius atitinkamą investicinę aplinką Lietuvoje, galima suskirstyti į dvi grupes – teigiamus ir neigiamus veiksnius.

Galima pastebėti, kad pastaruoju metu žymiai pagerėjo TUI aplinka. Anksčiau buvo pastebimas valstybinės valdžios ir jos institucijų pasyvumas TUI aplinkos gerinimo ir investicijų pritraukimo klausimu. Buvo pasitenkinama esama padėtimi, bei keletu savaiminių investicijoms palankių rodiklių, tokių kaip Lietuvos strateginė geografinė padėtis tarp ES ir NVS; tuo, kad komunalinių paslaugų, prekių, pastatų, įvairių paslaugų kainos ir gyvenimo sąnaudos Lietuvoje yra vienos iš mažiausių Centrinės ir Rytų Europos šalyse; buvusiu darbo jėgos pigumu; gerai išvystytu Lietuvos transporto kelių tinklu; vykdomu vietos įmonių privatizavimu. Kurį laiką esama TUI aplinka tenkino užsienio investuotojus ir TUI srautas į Lietuvą sparčiai augo. Bet nuo 1999 metų TUI srautas į Lietuvą pradėjo po truputį mažėti, o 2004 metais ypač sumažėjo. Minėta padėtis pasikeitė 2006 metais, kuomet TUI srautas nuo 16192,6 mln. litų tais metais išaugo iki 23896 mln. litų 2007 metais. Galima spręsti, kad tokį, palyginti staigų, TUI šuolį lėmė valstybės ir vietinės valdžios institucijų vykdoma politika TUI pritraukimo atžvilgiu. Atrodo, valstybinės valdžios institucijos pagaliau suprato, kad jų neveiklumas TUI aplinkos gerinimo srityje Lietuvai brangiai kainuoja. Tai puikiai parodė ir “autsaiderio” vaidmuo pagal TUI. Lietuvos įstojimas į ES 2004 metais, manau, taip pat labai įtakojo tokį teigiamą pasikeitimą. Tapusi ES nare, Lietuva turėjo prisiimti ir visus su naryste susijusius įsipareigojimus, savo vykdomą politiką derinti su ES vykdoma politika (pvz., jau minėta Lisabonos strategija, Konvergencijos tikslo programa, PHARE programa). Atrodo, kad pagal šias ir kitas ES programas priimtose ir vykdomose

Lietuvos programos, finansinė ES parama davė rezultatų ir tie laikai, kai pagal TUI apimtis Lietuva buvo ES šalių „uodegoje“, praeina.

Siekiant aktyviai skatinti TUI turėtų būti skirta daugiau dėmesio žmoniškiesiems ištekliams, inovacijoms, plyno lauko sklypų paruošimui, bendradarbiavimo tarp viešojo ir privataus sektorių stiprinimui, investicinių paskatų programai, kuri būtų pagrindinė priemonė pritraukiant TUI ir konkuruojant su kaimyninėmis ir VRE šalimis. Taip pat atsižvelgiant į TUI kaitos tendencijas, ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas investicijų skatinimui į aukštą pridėtinę vertę kuriančius sektorius, kurie sąlyginai yra mažai imlūs žmoniškiesiems ištekliams, kas jau ir yra daroma.

Bendrai vertinant sąlygas užsienio investicijoms Lietuvoje ir lyginant su panašiomis šalimis, daugeliu atvejų jos yra objektyviai prastesnės. Daugelyje šalių yra teikiamos įvairios subsidijos, kurių Lietuvoje pasigendama; platesnė vietinių tiekėjų bazė (Čekija, Slovakija, Vengrija, Lenkija); didesnė vietinė rinka, arčiau didžiųjų Vakarų Europos rinkų ir kt.

Didžiausias pavojus slypi pasyviai laukiant investuotojų ir tikintis, jog jie pasirinks Lietuvą investavimui tik dėl bendrųjų palankių sąlygų. Šios sąlygos daugelyje šalių vis labiau vienodėja ir sėkmę gali garantuoti tik specifinės iniciatyvos, geriausiai išreiškiančios specifinių investuotojų interesus ir vietos specifines galimybes.

Dauguma apklaustųjų Marijampolės regiono aplinką vertina teigiamai ir mano, kad teigiamą TUI/investicinę aplinką labiausiai įtakoja patogi regiono strateginė geografinė padėtis.

Galima pastebėti, kad Marijampolės regionas turėtų išnaudoti savo pranašumą - būtent tai, kad yra patogioje strateginėje geografinėje padėtyje. Šį privalumą reikėtų nurodyti potencialiems užsienio investuotojams, siekiant paskatinti juos investuoti Marijampolės regione.

Didesnė dalis respondentų kaip pagrindinę neigiamą investicinės aplinkos vertinimo priežastį nurodo menką vietinės valdžios institucijų pagalbą/geranoriškumą steigiant/plečiant verslą

Kaip matome 12 paveiksle, 29 procentai respondentų mano, kad reikėtų didinti vietinės valdžios institucijų pagalbą verslininkams (kompensuojant paskolų palūkanas, teikiant teisinę konsultacijas, padėti spręsti įvairias iškilusias problemas). Taip pat tiek pat apklaustųjų mano, kad reikėtų mažinti įmonių mokamus mokesčius. 18 procentų respondentų mano, kad potencialiems investuotojams reikėtų pateikti daugiau informacijos apie investavimą regione, 14 procentų, - kad reikėtų vykdyti specialias, investicijas skatinančias programas.

Didesnė dalis respondentų kaip pagrindinį veiksni, darantį teigiamą įtaką investiciniam klimatui Alytaus regione, nurodo visapusiškos informacijos apie investavimą regione suteikimą potencialiems investuotojams, vietinės valdžios institucijų pagalbą ir specialių, investicijas skatinančių programų vykdymą.

Jeigu respondentams tektų pasirinkti, kuriame regione investuoti – Alytaus ar Marijampolės, didžioji dalis jų (72 procentai) pasirinktų Marijampolės regioną ir tik 5 procentai - Alytaus.

Pasirinkusieji investuoti Marijampolės regione, tai darytų dėl šių priežasčių: patogios regiono strateginės geografinės padėties (52 proc.), galimybės rasti reikiamus darbuotojus (20 proc.), vietinės valdžios institucijų pagalba/geranoriškumo steigiant/plečiant verslą (12 proc.) ir specialių, investicijas skatinančių programų vykdymo (12 proc.). Vietinės valdžios institucijų pagalba/geranoriškumas steigiant/plečiant verslą, mano nuomone greičiausiai yra sietinas su asmeninėmis pažintimis ir iš to sekančia nauda.

86 procentams mano apklaustų respondentų nėra žinomos vietinės valdžios institucijų vykdomos programos/priemonės regiono investiciniam patrauklumui didinti. Tai žinoma tik 14-ai procentų respondentų.

28 procentams mano apklaustų respondentų svarbiausias veiksnys, vertinant investicinę aplinką, yra mažesni mokesčiai, 22 procentams - vietinės valdžios institucijų pagalba (palūkanų kompensavimas, teisinės konsultacijos, pagalba sprendžiant iškilusias problemas ir t.t.), 20 % - specialių, investicijas skatinančių programų vykdymas ir visapusiškos informacijos apie investavimą regione suteikimas potencialiems investuotojams. 10 procentų respondentų nurodė galimybės rasti reikiamus darbuotojus svarbą. Taigi, galima padaryti išvadą, kad svarbiausias veiksnys verslininkams, vertinant investicinę aplinką, yra mokesčių našta. Vadinas, gerinant investicinę aplinką, reikėtų mažinti mokesčius verslininkams.

Pagrindiniu sunkumu steigiant įmonę, respondentai laiko per didelį biurokratizmą, nepakankamai draugišką valstybės institucijų, ypač žemesniojo lygio, pažiūrą į verslą (63 proc. respondentų), 19 proc. nurodo problemą rasti kvalifikuotus specialistus, 11 % - sunkumą gauti reikiamą informaciją, 7 % - sunkumą gauti reikiamą sklypą, patalpas verslui vykdyti. Čia, vėlgi, galima daryti išvadą, kad siekiant pagerinti apskrities investicinę aplinką, reikėtų mažinti biurokratizmą, valstybės institucijos turėtų labiau bendradarbiauti su verslininkais, kas sąlygotų naudą abiem pusėms.

Apibendrinant verslo aplinkos Marijampolės apskrityje ir savivaldybėje duomenis, galima teigti, kad regionas turi palyginti nedaug tarptautinių ekonominių ryšių ir pasižymi ūkio struktūra, sudaryta daugiausiai iš smulkių ir vidutinių įmonių. Marijampolės regiono verslo sektoriaus struktūra yra tipinė, kaip ir kituose šalies rajonuose: regiono verslo įmonėse dominuoja žemą pridėtinę vertę kuriančios paslaugos bei prekyba, siauras aptarnavimo, laisvalaikio ir pramogų paslaugų spektras, palyginti žema šių paslaugų kokybė.

Regiono nėra poreikius atitinkančių kvalifikacijos kėlimo ir specialistų rengimo centrų, nėra inovacijų plėtros paramos infrastruktūros, nepakankamai bendradarbiauja verslo ir mokslo įstaigos,

nepakankamai SVV bendradarbiauja tarpusavyje, verslo plėtrai nepakankamai panaudojamos informacinės ir kitos modernios technologijos, nesukurtos sąlygos plėtoti paslaugas verslui.

Visa tai sąlygoja nepakankamą regiono patrauklumą užsienio ir vietos investicijoms. Siekiant didinti regiono investicinį potencialą, būtina plėtoti verslo paslaugas bei skatinti aptarnavimo, laisvalaikio ir pramogų paslaugų sektoriaus plėtrą.

Marijampolės regionas, esantis pietvakarinėje Lietuvos dalyje, ties Lietuvos - Lenkijos siena, yra svarbių transporto srautų sankirtoje. Tokia geografinė padėtis palanki transporto plėtrai.

Patį Marijampolės miestą kerta du svarbūs tarptautiniai transporto koridoriai: Šiaurės - Pietų kryptimi-I Kretos koridorius ir Kretos IX koridoriaus atšaka Kaunas-Kaliningradas. Tokia strategiškai patogi geografinė padėtis visapusiškai palanki transporto plėtrai regione ir Marijampolės savivaldybėje.

Marijampolės regioną kerta *Via Baltica* magistralė. Vidutinis pravažiuojančių automobilių srautas per dieną atkarpoje Kaunas-Marijampolė-Suvalkai viršija 6,7 tūkst., iš jų didelę dalį sudaro kroviniai automobiliai.

Tokia geografinė padėtis palanki regiono transporto ir sandėliavimo paslaugų sektoriaus plėtrai.

Tačiau regiono transporto sistema nepakankamai tenkina paslaugų vartotojų, ypač tranzitą vykdančių ūkio subjektų, poreikius. Kadangi prognozuojama, kad tranzitinių krovinių srautas *Via Baltica* magistrale ir toliau didės, tikslinga vystyti tranzito aptarnavimo infrastruktūrą regione. Tranzito apimčių augimas skatintų tiek vietinių, tiek užsienio investicijų pritraukimą, užsienio prekybą, įmonių našumo didinimą, naujų darbo vietų kūrimą bei nedarbo lygio mažinimą regione. Vertinama, jog *Via Baltica* ekonominis ir socialinis poveikis Marijampolės apskrityje yra ypač stiprus. Tam įtakos turi tokie veiksniai kaip netoliese esanti pasienio zona bei didžiausias *Via Baltica* dalyje Lietuvoje transporto intensyvumas.

Galima teigti, kad Marijampolės fizinė infrastruktūra nėra kliūtis regiono plėtrai, tačiau taip pat nėra pakankamai išnaudojama regiono ekonominiam potencialui bei patrauklumui didinti. Kiekybiškai ir kokybiškai augant gamybos ir paslaugų lygiui esama fizinė infrastruktūra jau artimoje ateityje neatitiks Marijampolės savivaldybės poreikių.

Savivaldybėje nėra sukurta pramoninių zonų, kaip, pavyzdžiui, Alytuje, nesuformuoti miestų ir miestelių inžinierinės plėtros zoninių teritorijų bendrieji planai. Stipri konkurencija kitų šalies regionų tarpe ir aukštos kokybės paslaugų pasiūla kituose regionuose gali pristabdyti Marijampolės savivaldybės plėtrą, padidinti gyventojų emigraciją, sąlygoti kvalifikuotos darbo jėgos trūkumą, sukelti kitus socialinius reiškinius.

Be to ne visi Marijampolės savivaldybės privalumai yra pakankamai panaudojami ekonominei plėtrai regione skatinti: nėra sukurta krovinių srautų aptarnavimo sistema (pvz., multimodaliniai

krovinių terminalai), vis dar fragmentiška geležinkelio reikšmė krovinių pervežime. Reikalingos infrastruktūros nebuvimas, kvalifikuotų darbuotojų trūkumas trukdo pilnai panaudoti Marijampolės savivaldybės privalumus.

Siūlomos investavimo, tobulinimo kryptys:

- Palankios geografinės regiono padėtis išnaudojimas, siekiant tapti Pietų Lietuvos logistikos ir transporto bei automobilių aptarnavimo paslaugų centru
- Transporto infrastruktūros, skirtos tranzitiniams kroviniams aptarnauti, vystymas.
- Investicinių sklypų parengimas, siekiant pritraukti potencialius vietos ir užsienio investuotojus.
- ES struktūrinės paramos įsisavinimas, įgyvendinant kompleksinius plėtros projektus.
- Gyventojų verslumo skatinimas.
- Užimtumo didinimas, skatinant naujų darbo vietų kūrimą.
- Pramonėje sukuriama produkcijos pridėtinės vertės ir eksporto apimčių didinimas.
- Verslo paslaugų plėtra.

Urbanizuotų miesto centro erdvių sutvarkymas siekiant didinti miesto centro zonos patrauklumą regiono gyventojams bei miesto svečiams

VARANIUS, Vaidotas. (2008) *The Environment of Direct Foreign Investment in Marijampolė District*.
MBA Graduation Paper. Kaunas: Kaunas Faculty of Humanities, Vilnius University. 123 p.

SUMMARY

The direct foreign investment (FDI) is one of the most important factors influencing economical development of any country. The entry to the European Union (EU) increased competition between old and new EU member states, so in order to attract DFI to our country. Lithuanian Government should constantly improve investment climate. Direct foreign investment together with direct financing brings into the country many progressive ideas, innovative management, new workpaces and in general raises the standart of living.

The paper analyzes the environment of direct foreign investment in Marijampolė district and in Lithuania. There have been also tackled some classifications of foreign investments, some main theories of foreign direct investments, explaining the flotation of new companies, investments advantages and disadvantages to the country, and motives of foreign direct investment in foreign countries.

The research work comprises of 123 pages, including 14 tables and 25 pictures, excluding lists of literature and appendixes.

MOKSLINĖS LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. KUVYKAITĖ, Rita. (1995) *Ryšių su užsieniu organizavimas. Paskaitų konspektas*. Kaunas: Technologija. 124 p. ISBN 9986-13-220-7.
2. KVEDARAITĖ, Violeta. (1998) *Užsienio investicijos Lietuvoje. Vadovas užsienio investuotojui*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas. 72 p. ISBN 9986-12-162-0.
3. LABUTIENĖ, Elvyra S. (1994) *Užsienio investicijos Lietuvoje*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas. 88 p. ISBN 9986-12-018-7.
4. GRĮŽAS, Ramutis A. (2000) *Tarptautiniai valiutiniai – finansiniai santykiai ir globalizacija*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla. 88 p. ISBN 9986-19-371-0.
5. JUCEVIČIUS R. (2004) *Taikomojo mokslo tiriamojo darbo “Investavimo skatinimas gerinant investicinę aplinką Lietuvoje” ataskaita* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. sausio 7 d.]. Prieiga per internetą: www.ukmin.lt/files/Docs/strateginis_2003-2005/tyrimu_studija/investavimo_atask.doc.
6. SAVANEVIČIENĖ, Asta. (2000) *Smulkaus ir vidutinio verslo kooperavimo formos ir galimybės Lietuvoje*. Kaunas: Technologija. 192 p. ISBN 9986-13-783-7.
7. KUVYKAITĖ, Rita. (1997) *Tarptautinis marketingas*. Kaunas: Technologija. 256 p. ISBN 9986-13-511-7.
8. ANDRIUŠČENKA, Jonas. (1999) *Užsienio kilmės kapitalo įmonės*. Kaunas: LŽŪU Leidybinis centras. 60 p.
9. JUCEVIČIUS, R. (2006) *Lietuvos ekonomikos augimo ir konkurencingumo šaltinių (veiksnių) kompleksinė studija* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007 m. sausio 4 d.]. Prieiga per internetą: www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/Kompleksine%20studija-2006_03_09-galutine.doc.
10. MARTINKUS, Bronius; ŽILINSKAS, Vytautas. (1997) *Ekonomikos pagrindai*. Kaunas: Technologija. 710 p. ISBN 9986-13-575-3.
11. BAGDZEVIČIENĖ, Regina; DAPKUS, Rimantas; ŠTREIMIKIENĖ, Dalia. (2003) *Ekonominių dėsnų valdymas rinkos ekonomikos sąlygomis*. Kaunas: Technologija. 167 p. ISBN 9955-09-462-1.
12. KVAINAUSKAITĖ, Vaida. (2005) *Tarptautinių ekonominių santykių pagrindai*. Kaunas: Technologija. 108 p. ISBN 9955-09-453-2.
13. LANGVINIENĖ, Neringa; VENGRAUSKAS, Petras, Vytautas; ŽITKIENĖ, Rima. (2005) *Tarptautinis verslas, 2 knyga*. Kaunas: Technologija. 224 p. ISBN 9955-09-727-7.

14. LUKOŠEVIČIUS, Vytautas; STANKEVIČIUS, Petras. (2002) *Teorinė ekonomika, II dalis*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla. 212 p. ISBN 9955-516-10-0.
15. NAVICKAS, Valentinas. (2001) *Valdymo kontrolė tarptautinėse firmose*. Kaunas: Technologija. 160 p. ISBN 9986-13-956-2.
16. ŽUKAUSKAS, Pranas. (2006) *Kompanijų veiklos internacionalizacija. Teorija ir praktika*. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 336 p. ISBN 9955-12-096-7.
17. VARANIUS, Vaidotas. (2006) *Bendrų įmonių su užsienio kapitalu kūrimas Lietuvoje. Bakalauro baigiamasis darbas*. Kaunas. 75 p.
18. GRIŠKEVIČIUS, Algirdas; SILICKAS, Juozas. (1998) *Investicijų projektų valdymas*. Vilnius: Lietuvos informacijos institutas. 44 p. ISBN 9986-12-175-2.
19. RUTKAUSKAS, Aleksandras, Vytautas.; STANKEVIČIUS, Petras. (2006) *Investicinių sprendimų valdymas*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla. 376 p. ISBN 9955-20-126-6.
20. CIBULSKIENĖ, Diana; BUTKUS, Mindaugas. (2007) *Investicijų ekonomika: realiosios investicijos. Mokomoji knyga*. Šiauliai: VšĮ Šiaulių universiteto leidykla. 192 p. ISBN 978-9986-38-727-5.
21. MCGRATH, Paul, T. (1999) *Tarptautinės ekonomikos pagrindai*. Vilnius: Margi raštai. 124 p. ISBN 9986-09-197-7.
22. HUSTED, Steven; MELVIN Michael. (1995) *International Economics*. 3th ed. New York: HarperCollinsCollegePublishers. 544 p. ISBN 0-673-99208-X.
23. KRUGMAN, Paul, R., ADDISON, Maurice, Obstfeld. (2000) *International Economics. Theory and Policy*. 5th ed. Massachusetts: Wesley Longman Inc. 750 p. ISBN 0-321-03387-6.
24. NAVICKAS, Valentinas. (2003) *Europos Sąjungos rinkų ypatumai*. Kaunas: Technologija. 164 p. ISBN 9955-09-353-6.
25. WIKIPEDIA. The Free Encyclopedia. (2008) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://en.wikipedia.org/wiki/Foreign_direct_investment>.
26. Investment (2008) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.investorwords.com/2599/investment.html>>.
27. Definition of FDI (2008) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://economics.about.com/cs/economicsglossary/g/fdi.htm>>.
28. Direct Foreign Investment (2008) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.sfu.ca/~hayter/fdi.htm>>.

29. VASILIAUSKAS, Vitas. (2002) *Pokyčiai Lietuvos mokesčių sistemoje: privalumai ir trūkumai* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.freema.org/Pranesim/vasiliauskas.phtml>.
30. BAGDANAČIUS, J.; STANKEVIČIUS, P.; LUKOŠEVIČIUS, L. (1999) *Ekonomikos terminai ir sąvokos* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 8 d.]. Prieiga per internetą: http://03bar.ktu.lt/~delfinas/05%2026%20bakalaurinis/ek_zod.pdf .
31. CLARK, J. (2008) *Foreign Direct Investment* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www-biz.aum.edu/jclark/305/Chap6.htm>.

INFORMACIJOS ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

32. Lietuvos statistikos departamento tinklalapis (2008) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą: www.std.lt.
33. Lietuvos Respublikos Seimas. (1999) *Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas Nr. VIII-1312* [interaktyvus]. LR Seimo kanceliarija. [Žiūrėta 2008 m. sausio 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/cgi-bin/preps2?Condition1=84573&Condition2>.
34. BNS (2006). *Baigiama rengti investicijų skatinimo programa* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2007 m. sausio 4 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/economy/business/article.php?id=9216909>.
35. MARIJAMPOLĖS APSKRITIES VIRŠININKO ADMINISTRACIJA. (2008) *Marijampolės apskritis* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.marijampole.aps.lt/ava/content/print.jsp;jsessionid=02F12DC4EAD3A3B59CC1B20A73D6B0CC?docLocator=272AEBD56FF011DB92AD746164617373>.
36. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2007a) *Pritarta Investicijų skatinimo 2007-2013 metų programai* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. sausio 14 d.]. Prieiga per internetą: <http://search.delfi.lt/cache.php?id=C87B7C73F50EE464>.
37. EUROSTATO duomenų bazė. (2008) [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. sausio 16 d.]. Prieiga per internetą: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1090,30070682,1090_33076576&_dad=portal&_schema=PORTAL.
38. Saulėtekio slėnis. (2008) „Saulėtekio slėnio“ vizija, misija ir tikslai [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. kovo 25 d.]. Prieiga per internetą: http://www.sunrisevalley.lt/index.php?content_id=9.
39. Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija. (2006) *Ekonominės plėtros programos vykdymo 2006 metų ataskaita* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: http://www.ukmin.lt/lt/veiklos_kryptys/pramone_ir_verslas/Paramos_teikimas/doc/Programu%20ataskaitos/2006%20LEPA%20atask%20VPAK%20pritarimui.doc.
40. Lietuvos Respublikos Seimas. (2007) *Nutarimas dėl investicijų skatinimo 2008 – 2013 metų programos patvirtinimo Nr. 1447* [interaktyvus]. LR Seimo kanceliarija. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=312822.

41. LR Finansų ministerija. (2008) *Konvergencijos programa* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: http://www.finmin.lt/web/finmin/koordinavimas_es/konvergencija.
42. ŽVIRBLIS, Edmundas. (2007) *Europos Sąjungos parama Lietuvos informacinei visuomenei 2007 – 2013 m.* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: www.ivpk.lt/fondai/renginiai/seminaras10/20070124-seminaras_STRATEGIJA_E.Zvirblis.ppt.
43. European Commission. Taxation and Customs Union. (2008) *Taxes in Europe Database* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/gen_info/info_docs/tax_inventory/index_en.htm.
44. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2007b) *Vyriausybės 2006 m. veiklos ataskaita* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: http://www.lrv.lt/14_vyr_dok/2006_veikl_atask.pdf.
45. MIŠKINIS, Gediminas. (2008) *Valstybės ilgalaiškės raidos strategija* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://74.125.39.104/search?q=cache:-cdAUuVueTQJ:www.ukmin.lt/lt/strategija/index2.php+Valstyb%C4%97s+ilgalai%C4%97s+raidos+strategijos+%C4%AFgyvendinimas&hl=lt&ct=clnk&cd=3&gl=lt>.
46. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2008) *Vyriausybės 2007 m. veiklos ataskaita* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: http://www.lrv.lt/14_vyr_dok/n0267.pdf.
47. LR Finansų ministerija. (2006) *2007–2013 m. Ekonomikos augimo veiksmų programa* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: [www.finmin.lt/web/stotis_inf.nsf/0/6B410686D8F8553AC22571410033E868/\\$File/VP_EA_2006-10-05.doc](http://www.finmin.lt/web/stotis_inf.nsf/0/6B410686D8F8553AC22571410033E868/$File/VP_EA_2006-10-05.doc).
48. Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2005) *Nutarimas dėl Nacionalinės Lisabonos strategijos įgyvendinimo programos Nr. 1270* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ukmin.lt/lt/strategija/doc/n.lis.pr.-2005-11-22,nr.1270.doc>.
49. Lietuvos inovacijų centras. (2008) *NTPC (Nacionalinių technologijų platformų centras)* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ntplatformos.lt/index.php?-354860228>.

50. European Parliament. (2004) *Lisabonos strategija: daugiau ir geresnių darbų konkurencingesnėje Europoje* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.europarl.europa.eu/highlights/lt/1001.html>.
51. Statistisches Bundesamt Deutschland. (2008) *Labour cost index* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.destatis.de/jetspeed/portal/cms/Sites/destatis/Internet/EN/Content/Statistics/VerdiensteArbeitskosten/Arbeitskosten/Tabellen/Content75/EntwicklungEU,templateId=renderPrint.phtml>.
52. DIGRYTĖ, Eglė. (2008) *Nužudytos lietuvės atminimą škotai pagerbė malda pajūryje* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.delfi.lt/news/daily/emigrants/article.php?id=16745815&rsslink=true>.
53. Alytaus apskrities viršininko administracija. (2008) *Apie Alytaus apskritį* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.alytus.aps.lt/ava/selectPage.do;jsessionid=59D7DE58FD17A0EDC5EF0FB734619BA7?docLocator=40676B9B754E11DBA876746164617373&inlanguage=lt&pathId=1>.
54. TECHNOPOLIS. (2008) *Technopolis – tiltas į modernią Lietuvos ateitį* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 30 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.technopolis.lt/index.php?path=/lt/home/technopolis>.
55. ŠVETKAUSKAS, Česlovas (2003). *Pramonės sektoriaus klasterizacija Lietuvoje* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gegužės 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://verslas.banga.lt/lt/leidinys.full/3fc61c2d51d2f>.
56. VIEŠOSIOS POLITIKOS IR VADYBOS INSTITUTAS (2005). *Surengtas “Saulėtekio slėnio” verslo planą ir projektinius pasiūlymus pristatantis seminaras* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gegužės 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.vpvi.lt/naujienos.php?pid=133>.
57. DUBAUSKAS, Mantas. (2005a) Lietuvos veidas pasaulyje – dar menkai pažįstamas. *Lietuvos rytas*, Vilnius: UAB “Lietuvos rytas”, Nr. 123, p. 9.
58. DUBAUSKAS, Mantas. (2005b) Investicijų medžioklė – su tuščiais ginklais. *Vartai*, Vilnius: UAB “Lietuvos rytas”, Nr.38 (753), p. 2.
59. SKEBIENĖ, Valdonė. (2007) *Lietuvos, Latvijos ir Estijos sukauptosios tiesioginės užsienio investicijos 2007 m. liepos 1 dienai* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gegužės 18 d.]. Prieiga per internetą: http://www.lrv.lt/ekonom_analiz/Apzvalgos/Lietuvos,%20Latvijos%20ir%20Estijos%202007%20m.pdf.

60. BALSAS. (2008) *Nedarbo lygis Lietuvoje pats žemiausias Baltijos šalyse – 4,3 proc.* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gegužės 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.balsas.lt/naujiena/187715>.
61. Lietuvos Respublikos Seimas. (1994) *Lietuvos Respublikos Apskritis valdymo įstatymas Nr. I-707* [interaktyvus]. LR Seimo kanceliarija. [Žiūrėta 2008 m. balandžio 25 d.]. Prieiga per internetą: http://www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=281308.
62. EURODESK Lietuva. (2008) *Urban II* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gegužės 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.eurodesk.lt/index.php?language=lt&page=10078&id=20032>.
63. Marijampolės verslo informacijos centras. (2008) *Apie mus* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gegužės 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.verslocentras.aiva.lt/>.
64. Kazlų Rūdos verslo inkubatorius. (2008) *Apie mus* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gegužės 18 d.]. Prieiga per internetą: http://www.krvi.lt/pages/index_in.php?klb=1&ID=72&psl=1&pid=4&expand=0.
65. Marijampolės regiono jaunųjų verslininkų klubas. (2008) *Apie mus* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gegužės 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.verslininkuklubas.lt/index.php?page=apie-mus>.
66. JCI Lietuva. (2008) *Apie Junior Chamber International (JCI)* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gegužės 18 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.jci.lt/LT.php?content=page&Id=381>.
67. Marijampolės savivaldybė. (2008) *Asocijuotos verslo struktūros* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gegužės 18 d.]. Prieiga per internetą: http://www.marijampole.lt/vid.php3?menu_id=279&lang=lt.
68. Marijampolės savivaldybės taryba. (2007) *Sprendimas dėl Marijampolės ekonominio augimo centro kompleksinės plėtros investicinės programos patvirtinimo Nr. 1-133* [interaktyvus]. [Žiūrėta 2008 m. gegužės 18 d.]. Prieiga per internetą: http://www.marijampole.lt/download.php3?doc_id=2836.

1 PRIEDAS

Investicijų skatinimo 2008 -2013 metų programos įgyvendinimo priemonės

Uždaviniai	Priemonės pavadinimas	Įvykdymo terminas	Atsakingi vykdytojai
1. Gerinti Lietuvos – patrauklios investuoti valstybės – įvaizdį	1.1. Užtikrinti, kad kasmet 3–5 tarptautinėms visuomenės informavimo priemonėms būtų pateikta išsami ir patraukli informacija apie Lietuvos ekonomiką, investicinę aplinką, sėkmingas investicijas ir kitais klausimais	2008–2013 metai	Užsienio reikalų ministerija, Ūkio ministerija, viešoji įstaiga Lietuvos ekonominės plėtros agentūra (toliau vadinama – Lietuvos ekonominės plėtros agentūra)
	1.2. Parengti Lietuvos ekonomikos, verslo ir investavimo sąlygų pavyzdinio pristatymo projektą, nuolat papildyti jį naujausia turima informacija ir teikti visoms valstybės institucijoms, kad nesiskirtų jose įvaizdžio kūrimo nuostatos; ne rečiau kaip kartą per metus atnaujinti investavimo ir verslo sąlygas Lietuvoje pristatantį pavyzdinį projektą ir ne rečiau kaip kartą per ketvirtį – informacinį puslapį Lietuvos ekonominės plėtros agentūros portale	2008–2013 metai	Ūkio ministerija, Užsienio reikalų ministerija, Lietuvos ekonominės plėtros agentūra
	1.3. Dalyvauti aukšto lygio ekonominiuose renginiuose	2008–2013 metai	Ūkio ministerija, Lietuvos ekonominės plėtros agentūra
	1.4. Kasmet rengti Lietuvoje ir Lietuvai investavimo požiūriu svarbiose užsienio valstybėse po 3–5 ekonominius forumus, skirtus juridinių asmenų vadovams ir kitiems už investicijas atsakingiems asmenims	2008–2013 metai	Ūkio ministerija, Lietuvos ekonominės plėtros agentūra
	1.5. Organizuoti Lietuvos ekonomikos pristatymus tikslinėms potencialių investuotojų grupėms užsienyje	2008–2013 metai	Ūkio ministerija, Lietuvos ekonominės plėtros agentūra
	1.6. Pasikviesti pasaulyje pripažintą šalies ekonominio įvaizdžio kūrimo konsultantą, kuris parengtų investicijoms patrauklios valstybės įvaizdžio kūrimo priemonių planą	2008 metų II ketvirtis	Ūkio ministerija, Lietuvos ekonominės plėtros agentūra
	1.7. Sukurti vieną Lietuvos duomenų bazę, apimančią nuolat atnaujinamą verslo informaciją apie potencialius verslo partnerius, siūlomus parduoti (nuomoti) žemės sklypus ir nekilnojamąjį turtą, juose esančią inžinerinę ir susisiekimo infrastruktūrą, statybų leidimus, mokslo ir studijų institucijas, esamos darbo jėgos kvalifikaciją ir panašiai	2008 metai	Ūkio ministerija, Lietuvos ekonominės plėtros agentūra
	1.8. Persvarstyti aviacijos rinkliavų dydžius, siekiant pritraukti į Tarptautinį Vilniaus oro uostą naujas skrydžių bendroves	2008 metai	Susisiekimo ministerija
	1.9. Pagerinti privažiavimo prie Tarptautinio Vilniaus oro uosto infrastruktūrą	2008–2013 metai	Susisiekimo ministerija
2. Lanksčiau reglamentuoti darbo santykius	2.1. Išanalizuoti, ar tikslinga parengti Lietuvos Respublikos darbo kodekso (Žin., 2002, Nr. 64-2569) pakeitimo įstatymo projektą, siekiant lanksčiau reglamentuoti darbo santykius ir gerinti investavimo aplinką	2008 metų IV ketvirtis	Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Uždaviniai	Priemonės pavadinimas	Įvykdymo terminas	Atsakingi vykdytojai
	2.2. Išanalizuoti, ar tikslinga parengti ir (ar) patvirtinti projektus teisės aktų, kuriuose būtų suvienodinta juridinių asmenų valstybės institucijoms teikiama informacija apie gyventojų pajamų mokesčių ir socialinio draudimo įmokas (formas, terminus ir periodiškumą); užtikrinta galimybė visas Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybai prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau vadinama – Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba) ir Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Finansų ministerijos (toliau vadinama – Valstybinė mokesčių inspekcija) teikiamas formas pateikti internetu; nustatyta tvarka, kuria Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės naudotųsi kitų valstybės institucijų (Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos, Valstybinės mokesčių inspekcijos ir kitų) jau sukauptą informaciją ir taip sumažinta juridiniams asmenims būtinų pildyti statistinių formų, taip pat administracinė našta įmonėms	2008 metų III ketvirtis	Finansų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba, Valstybinio socialinio draudimo fondo valdyba, Valstybinė mokesčių inspekcija
	2.3. Parengti Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (Žin., 2004, Nr. 73-2539) pakeitimo įstatymo projektą – palengvinti užsienio (ne ES) piliečių, atitinkančių Lietuvos profesijų klasifikatoriaus (Žin., 2001, Nr. 21-708) 1–4 pozicijas, sutuoktiniams leidimų laikinai gyventi išdavimo sąlygas šeimų susijungimo atveju, nustačius, kad šio įstatymo 43 straipsnio 6 dalyje nustatytas reikalavimas netaikomas tada, kai šeimos nariai atvyksta pas užsieniečių, kuris gavo leidimą laikinai gyventi šio įstatymo 40 straipsnio 1 dalyje nustatytais pagrindais	2008 metų III ketvirtis	Vidaus reikalų ministerija, Užsienio reikalų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija
	2.4. Suderinti specialistų rengimo planus, tvirtinamus Švietimo ir mokslo ministerijos, su Ūkio ministerija ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, siekiant tinkamai derinti teorinį studentų parengimą mokslo ir studijų institucijose su darbo rinkos poreikiais	2008–2013 metai	Švietimo ir mokslo ministerija
3. Kurti ir tobulinti investicijų skatinimo priemonių sistemą	3.1. Įgyvendinant Lietuvos 2007–2013 metų Europos Sąjungos struktūrinės paramos panaudojimo strategiją konvergencijos tikslui įgyvendinti, patvirtintą 2007 m. balandžio 26 d. Europos Komisijos sprendimu Nr. CCI 2007LT16UNS001, ir šiai strategijai įgyvendinti skirtą Ekonomikos augimo veiksmų programą, patvirtintą 2007 m. liepos 30 d. Europos Komisijos sprendimu Nr. CCI 2007LT161PO002 (toliau vadinama – Ekonomikos augimo veiksmų programa), teikti ES struktūrinę paramą įmonių pradinių investicijų projektams, susijusiems su jų moksliniais tyrimais ir eksperimentine plėtra, produktyvumo ir tarptautinio konkurencingumo didinimu	2008–2013 metai	Ūkio ministerija, viešojo įstaiga Lietuvos verslo paramos agentūra (toliau vadinama – Lietuvos verslo paramos agentūra), uždaroji akcinė bendrovė „Investicijų ir verslo garantijos“
	3.2. Sukurti ir įgyvendinti specialias investicijoms pritraukti skirtas finansines priemones, kad potencialiam investuotojui galima būtų padengti dalį investicijų projekto ir reikiamo personalo mokymo ar perkvalifikavimo išlaidų, ir taikyti jas juridiniams asmenims, kaip nustatyta Investicijų skatinimo 2008–2013 metų programos (toliau vadinama – Programa) 48 punkte	2008–2013 metai	Ūkio ministerija, Lietuvos ekonominės plėtros agentūra, Lietuvos verslo paramos agentūra

Uždaviniai	Priemonės pavadinimas	Įvykdymo terminas	Atsakingi vykdytojai
	3.3. Skatinti integruotų mokslo, studijų ir verslo centrų – slėnių – kūrimą, siekiant stiprinti šalies ūkio konkurencingumą, skatinti gamybos ir mokslo bendradarbiavimą, kuo geriau naudoti turimą mokslo potencialą	2008–2013 metai	Švietimo ir mokslo ministerija, Ūkio ministerija, Žemės ūkio ministerija, savivaldybės
	3.4. Atlikti Lietuvos rinkos galimybių ir poreikių pritraukti užsienio investuotojus, atitinkančius Programos 48.1 punkte nustatytus kriterijus, analizę ir skatinti šiuos investuotojus pradėti veiklą Lietuvoje	2008–2013 metai	Ūkio ministerija, Lietuvos ekonominės plėtros agentūra
	3.5. Parengti Juridinių asmenų registro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407 (Žin., 2003, Nr. 107-4810), pakeitimo projektą ir sudaryti galimybę valstybės įmonėje Registrų centre užregistruoti įmonę per valandą, užtikrinti griežtesnę finansinių ataskaitų pateikimo jai tvarkos kontrolę, įmonių finansines ataskaitas padaryti prieinamas internetu	2008–2009 metai	Teisingumo ministerija, Ūkio ministerija
	3.6. Stiprinti Lietuvos ekonominės plėtros agentūros gebėjimus pritraukti į Lietuvą tiesiogines užsienio investicijas, numatyti šiam tikslui naudoti Ekonomikos augimo veiksmų programai įgyvendinti skirtas lėšas	2008–2013 metai	Ūkio ministerija
	3.7. Parengti Lietuvos Respublikos investicijų įstatymo (Žin., 1999, Nr. 66-2127) pakeitimo įstatymo projektą – patikslinti nuostatas dėl investavimo skatinimo ir nustatyti Lietuvos ekonominės plėtros agentūros funkcijas ir atsakomybę	2008 metų II ketvirtis	Ūkio ministerija
	3.8. Parengti pasiūlymus, skatinančius užsienio juridinius asmenis kurti Lietuvoje savo mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros padalinius ar tyrimų centrus, sudaryti tokių juridinių asmenų prioritetinį sąrašą, užmegzti su jais ryšius, rengti jų vizitus, taip pritraukti jų investicijas	2008 metų III ketvirtis	Ūkio ministerija, Lietuvos ekonominės plėtros agentūra
4. Kurti verslui palankią mokesstinę aplinką	4.1. Įgyvendinant 2003 m. birželio 3 d. Tarybos direktyvą 2003/49/EB dėl bendros apmokestinimo sistemos, taikomos palūkanų ir autorinių atlyginimų mokėjimams tarp skirtingų valstybių narių asocijuotų bendrovių (OL 2004 m. <i>specialusis leidimas</i> , 9 skyrius, 1 tomas, p. 380), parengti Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo (Žin., 2001, Nr. 110-3992) pakeitimo įstatymo projektą – numatyti, kad nuo 2008 m. liepos 1 d. neapmokestinamos palūkanos ir honorarai, išmokami užsienio vienetui	2008 metų II ketvirtis	Finansų ministerija
	4.2. Lietuvos Respublikos Seime priėmus Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gruodžio 17 d. nutarimu Nr. 1347 pateiktą Lietuvos Respublikos pelno mokesčio įstatymo pakeitimo įstatymo projektą, kuriame nustatyta, kad apskaičiuojant pelno mokestį sąnaudos, išskyrus ilgalaikio turto nusidėvėjimo arba amortizacijos sąnaudas, patirtos moksliniams tyrimams ir eksperimentinei plėtrai, tris kartus atskaitomos iš pajamų tuo mokesčiniu laikotarpiu, per kurį patiriamos, parengti Sąnaudų priskyrimo mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros darbų sąnaudoms tvarkos aprašą	2008 metai	Finansų ministerija

Uždaviniai	Priemonės pavadinimas	Įvykdymo terminas	Atsakingi vykdytojai
5. Spartinti teritorijų planavimo ir statybų dokumentų tvarkymo procesus	5.1. Kas pusmetį informuoti Lietuvos Respublikos Vyriausybę apie savivaldybių teritorijų bendrųjų planų rengimą ir teikti pasiūlymus dėl spartesnio jų rengimo	2008 metai	Aplinkos ministerija
	5.2. Tais atvejais, kai teritorijų planavimo ar statybų procesuose dalyvauja investuotojai, kuriems priimtas sprendimas dėl Programos 48 punkte nurodytų finansinės paramos priemonių suteikimo, nustatyti pareigą Lietuvos ekonominės plėtros agentūrai informuoti apskričių viršininkus ir savivaldybių administracijų direktorius apie institucijas ar konkrečius valstybės tarnautojus (darbuotojus), pagal kompetenciją nevykdančius (netinkamai vykdančius) teisės aktuose jiems nustatytą įpareigojimą, susijusių su teritorijų planavimo ir statybų procesais	2008 metų II ketvirtis	Ūkio ministerija
	5.3. Parengti Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso (Žin., 1985, Nr. 1-1) atitinkamų straipsnių pakeitimų projektus – nustatyti juridinių asmenų vadovams, atsakingiems už tam tikrų teritorijų planavimo ir statybų sąlygų sąvado dalių parengimą, atsakomybę už apskričių viršininkų, savivaldybių administracijų ir Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos nurodymų nesilaikymą	2008 metų II ketvirtis	Aplinkos ministerija
	5.4. Siekiant spartinti laisvos valstybinės žemės sklypų formavimą pardavimui (nuomai), parengti prireikusių apskrities viršininkų ir savivaldybių administracijoms pasiūlymus dėl papildomų lėšų skyrimo	2008 metų II ketvirtis	Žemės ūkio ministerija
6. Kurti ir plėtoti pramoninių parkų tinklą, skatinti kitų pramoninių teritorijų plėtrą	6.1. Finansuoti pramoninių parkų ir (ar) pramoninių teritorijų inžinerinių tinklų ir susisiekimo komunikacijų įrengimo projektų įgyvendinimą, taip pat susijusių projektinių dokumentų rengimą	2008–2013 metai	Ūkio ministerija, Lietuvos verslo paramos agentūra, savivaldybės
	6.2. Įgyvendinti Ekonomikos augimo veiksmų programos priemonę „InvestLT“, kurioje nurodyta finansinė parama pramoninių parkų kūrimo ir (ar) plėtros investiciniams projektams įgyvendinti, ir kitas programas – įrengti pramoninių parkų inžinerinius tinklus ir susisiekimo komunikacijas	2008–2013 metai	Ūkio ministerija, Lietuvos verslo paramos agentūra, savivaldybės
	6.3. Teikti Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasiūlymus dėl konkrečių pramoninių parkų sukūrimo ir (ar) plėtojimo projektų pripažinimo valstybei svarbiais ekonominiais projektais	2008–2013 metai	Ūkio ministerija
	6.4. Teikti juridiniams ir fiziniams asmenims informaciją apie pramoninių teritorijų plėtros galimybes ir su tuo susijusių valstybės skatinimo priemonių taikymą	2008–2013 metai	Ūkio ministerija, Lietuvos ekonominės plėtros agentūra, savivaldybės

Šaltinis: Lietuvos Respublikos Seimas. (2007) *Nutarimas dėl investicijų skatinimo 2008 – 2013 metų programos patvirtinimo Nr. 1447*

**TIESIOGINIŲ UŽSIENIO INVESTICIJŲ (TUI) APLINKOS
MARIJAMPOLĖS REGIONE TYRIMAS**

Gerbiamas respondente,

Vilniaus universiteto, Kauno Humanitarinio fakulteto, magistrantūros studijų studentas Vaidotas Varanius atlieka tyrimą, kurio tikslas yra tiesioginių užsienio investicijų (TUI) aplinkos Marijampolės regione analizė ir vertinimas.

Anonimiškumas garantuojamas. Tyrimo duomenys bus panaudoti moksliniams apibendrinimams, išvadoms ir rekomendacijoms.

Atsakymus žymėkite kryželiu arba apibraukite. Tinkamų atsakymų gali būti daugiau negu vienas. Jeigu reikia, parašykite savo nuomonę.

Dėkoju už Jūsų pagalbą tyrime.

1. Kaip vertinate savo (Marijampolės) regiono investicinę aplinką?

- Teigiamai;
- Neigiamai;
- Neturiu nuomonės.

2. Jeigu į pirmą klausimą atsakėte teigiamai, tuomet kokie veiksniai, jūsų nuomone, daro teigiamą įtaką TUI/investicijų apimtims Marijampolės regione?

(Pažymėkite veiksmų svarbumą: 1 – svarbiausias/įtakingiausias ir t.t.)

- Mažesnės, nei kituose regionuose komunalinių paslaugų, prekių, pastatų, įvairių paslaugų kainos ir gyvenimo sąnaudos;
- Patogi regiono strateginė geografinė padėtis ;
- Vietinės valdžios institucijų pagalba/geranoriškumas steigiant/plečiant verslą;
- Specialių, investicijas skatinančių programų vykdymas;
- Galimybė rasti reikiamus darbuotojus;
- Kita _____

3. Jeigu į pirmą klausimą atsakėte neigiamai, tuomet kokie veiksniai sąlygoja tokį Jūsų vertinimą?

- Didesnės, nei kituose regionuose komunalinių paslaugų, prekių, pastatų, įvairių paslaugų kainos ir gyvenimo sąnaudos;
- Menka vietinės valdžios institucijų pagalba/geranoriškumas steigiant/plečiant verslą;
- Visapusiškos informacijos apie investavimą regione stoka;
- Reikiamų darbuotojų trūkumas;
- Kita _____

4. Kokius tobulintinus/taisytinus faktorius/veiksnius, kurie galėtų pagerinti investicinę aplinką Marijampolės regione, Jūs išskirtumėte?

(Jeigu įmanoma, pažymėkite veiksnių svarbumą: 1 – svarbiausias/įtakingiausias ir t.t.)

- Mokesčių mažinimas;
- Vietinės valdžios institucijų pagalba (palūkanų kompensavimas, teisinės konsultacijos, pagalba sprendžiant iškilusias problemas ir t.t.);
- Specialių, investicijas skatinančių programų vykdymas;
- LEZ (laisvosios ekonominės zonos), pramoninio parko steigimas;
- Visapusiškos informacijos apie investavimą regione suteikimas potencialiems investuotojams;
- Kita _____

5. Kokius teigiamus/neigiamus veiksnius, sąlygojančius atitinkamą investicinę palinką Alytaus apskrityje, Jūs žinote?

- Šiuo klausimu negaliu nieko pasakyti;
- Taip, žinau:

Teigiami veiksniai:

- Mokesčių mažinimas;
- Vietinės valdžios institucijų pagalba (palūkanų kompensavimas, teisinės konsultacijos, pagalba sprendžiant iškilusias problemas ir t.t.);
- Specialių, investicijas skatinančių programų vykdymas;
- Pramoninio parko steigimas;

- Visapusiškos informacijos apie investavimą regione suteikimas potencialiems investuotojams;
- Kita _____

Neigiami veiksniai:

- Biurokratija ir korupcija;
- Sunkumas gauti reikiamą informaciją;
- Problema rasti kvalifikuotus specialistus;
- Pasitikėjimo tarp verslo partnerių ir kompetencijos stoka.
- Per didelis biurokratizmas, nepakankamai draugiška valstybės investicijų, ypač žemesniojo lygio, pažiūra į verslą.
- Sunkumas gauti tinkamą sklypą, patalpas verslui vykdyti;
- Kita _____

6. Jeigu Jums tektų pasirinkti, kuriame regione investuoti – Alytaus ar Marijampolės, kuri iš jų pasirinktumėte?

- Alytaus regioną;
- Marijampolės regioną;
- Negaliu atsakyti.

7. Kokios priežastys sąlygoja tokį Jūsų pasirinkimą?

(Jeigu įmanoma, pažymėkite veiksmų svarbumą: 1 – svarbiausias/įtakingiausias ir t.t.)

- Mažesnės, nei kituose regionuose komunalinių paslaugų, prekių, pastatų, įvairių paslaugų kainos ir gyvenimo sąnaudos;
- Patogi regiono strateginė geografinė padėtis ;
- Vietinės valdžios institucijų pagalba/geranoriškumas steigiant/plečiant verslą;
- Specialių, investicijas skatinančių programų vykdymas;
- Galimybė rasti reikiamus darbuotojus;
- Kita _____

8. Ar žinote, kokios yra vietinės valdžios institucijų vykdomos programos/priemonės Jūsų regiono investiciniam patrauklumui didinti?

- Taip;
- Ne;

9. Jeigu į aštuntą klausimą atsakėte teigiamai, tuomet gal galėtumėte vykdomas priemones/programas išvardinti?

-
-
-
-

10. Kuris veiksnys (-iai), vertinant investicinę aplinką, Jums yra pats svarbiausias?

(Pažymėkite veiksmų svarbumą: 1 – svarbiausias/įtakingiausias ir t.t.)

- Mažesni mokesčiai;
- Galimybė rasti reikiamus darbuotojus;
- Vietinės valdžios institucijų pagalba (palūkanų kompensavimas, teisinės konsultacijos, pagalba sprendžiant iškilusias problemas ir t.t.);
- Specialių, investicijas skatinančių programų vykdymas;
- Visapusiškos informacijos apie investavimą regione suteikimas potencialiems investuotojams;
- Kita _____

11. Pagrindiniai sunkumai, su kuriais susidūrėte steigdami įmonę:

- Sunkumas gauti reikiamą informaciją;
- Problema rasti kvalifikuotus specialistus;
- Per didelis biurokratizmas, nepakankamai draugiška valstybės institucijų, ypač žemesniojo lygio, pažiūra į verslą.
- Sunkumas gauti tinkamą sklypą, patalpas verslui vykdyti;
- Kita _____

12. Jūsų lytis:

- Vyras;
- Moteris;

13. Jūsų amžius:

- 19 – 26 m.;
- 27 – 35 m.;
- 36 – 45 m.;
- 46 – 55 m.;
- 56 – 65 m.;

14. Įmonės, kurioje dirbate/kuriai vadovaujate forma:

- Tikroji ūkinė bendrija (TŪB);
- Komandinės (pasitikėjimo) ūkinė bendrija (KŪB);
- Akcinė bendrovė (AB);
- Uždaroji akcinė bendrovė (UAB);
- Viešojo įstaiga (VŠĮ);
- Kooperatinė bendrovė (KB);
- Žemės ūkio bendrovė (ŽŪB);
- Individuali įmonė (IĮ).

15. Įmonė, kurioje dirbate/kuriai vadovaujate yra:

- Vietinio kapitalo įmonė;
- Užsienio kapitalo įmonė;
- Bendra įmonė su užsienio kapitalu;